Situaţie dramatică a cărţii din România

Urmaşii domnului Iliescu şi catastrofala lor moştenire

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România • Serie nouă, nr. 35 (1281), octombrie 1990

D-ale statisticii

Stimulat de alarmantul raport prezentat de primul ministru în parlament, am deschis ultimul **Buletin de informare publică** (luna septembrie). Şi m-am îngrozit. Sîntem efectiv în pragul falimentului. Nu doar că producem foarte puţin (abia trei sferturi din realizările anului precedent), dar valoarea producţiei scade vertiginos de la o lună la alta. În septembrie, bunăoară, ea a fost cu 4,3 miliarde lei mai mică decît în august. Şi tot numai într-o lună, productivitatea muncii s-a micşorat cu o mie de lei/persoană. Nu ştiu dacă omul de pe stradă realizează gravitatea acestor date statistice. Probabil că nu. După cum nu-l impresionează faptul că extracţia de cărbune se învîrte în jurul a 60 % din producţia anului trecut, că ţiţeiul şi gazele naturale se extrag în cantităţi insuficiente, că producţia de energie electrică înregistrează un deficit de peste 20% faţă de perioada corespunzătoare a anului 1989. Astfel, în septembrie, industria românească a realizat, faţă de august, mai puţin cu 1.800 de frigidere, cu 200 de televizoare, cu 1300 de autoturisme, cu 190.000 perechi încălţăminte, cu 10.000.000 m^2 ţesături, 2.280 tone detergenţi, cu 809.000 tone săpun, cu 9.000 tone hîrtie. Producţia de medicamente a scăzut cu peste 27.000.000 lei, cea de mobilă cu 38.000.000 lei. Scăderi considerabile se înregistrează şi în industria alimentară, care a produs, în aceeaşi lună septembrie, mai puţin lapte de consum (— 26.000 hl.). produse lactate (— 67.000 hl.), unt — 370 t), brînzeturi (— 1717 t), carne tăiată în abatoare (— 6 300 t), preparate din carne (— 800 t).

Tabloul ar fi incomplet fără raportare la volumul livrărilor pe piaţa internă. Aici încep surprizele. Deci : s-au produs 28.200 frigidere, însă au fost date pe piaţă numai 15.600 ; s-au construit 5.700 autoturisme, din care doar 2 200 au ajuns în comerţ ; s-au fabricat 5329 tone detergent, dar numai 4400 tone au intrat în magazine : din 11.000 tone lacuri şi vopsele, abia 999 au pătruns în circuitul comercial ; populaţia a beneficiat de numai jumătate din producţia de mobilă, o şesime din cea de ţesături bumbac, o şeptime din aceea de ţesături tip lînă. Despre cantităţile rămase, **Buletinul de informare statistică** nu suflă o vorbă. Îngăduit să ne fie a bănui că aceste mărfuri deficitare se exportă. Cu discreţie, ca şi înainte de decembrie 1989. E, de altfel, greu de înţeles, ca să nu zic suspectă, sărăcia informaţiilor din **Buletin** referitoare la activităţile de import-export. Ni se oferă date globale asupra vînzărilor şi cumpărărilor, pe ruble şi pe dolari, dar se păstrează absolută tăcere în privinţa categoriilor de produse importate şi exportate, a cantităţilor şi a preţurilor. În vremea dictaturii, vindeam materiile prime şi bunurile de larg consum, alimentare şi nealimentare, pe preţuri de nimic. Dar acum ? Mister ! Un mister ce naşte suspiciunea că vechile practici sînt încă în vigoare. Iar **Buletinul de informare statistică** are grijă să le protejeze prin omisiuni, schimbări ale unităţilor de măsură şi alte asemenea procedee incompatibile cu o guvernare ce aspiră la maximă transparenţă. Două exemple. În legătură cu hîrtia, guvernul a afirmat că e produs deficitar şi că nu se exportă. Cu toate acestea, eu însumi am putut admira, acum trei luni, un impresionant lot de bobine ce urma să plece în India. **Buletinul** precizează că, în august, s-au realizat 39.743 tone, pentru ca în septembrie producţia de hîrtie să nu depăşească 30.980 tone. „Uită", în schimb, să menţioneze cît s-a consumat pentru ziare şi cărţi şi cît a avut alte destinaţii. În altă ordine de idei, sîntem încunoştiinţaţi că fabricile de tricotaje au realizat, în septembrie, 12.900.000 bucăţi tricotaje. Însă livrările pe piaţa internă sînt prezentate în... lei : 1120,4 milioane. E şi acesta un mod de a informa dezinformînd. S-ar putea adăuga şi alte „ciudăţenii". Nu pricep defel cum de cele 950 tone de zinc obţinute în august reprezintă 79,2% din realizările lunii corespunzătoare din anul trecut, în vreme ce producţia din septembrie, 928 tone, echivalează cu 97,7%. După cum nu pricep cum de farmaciile au primit, în acelaşi răstimp, medicamente din producţia internă în valoare de 531, 8 milioane lei, din moment ce industria farmaceutică românească a produs de numai 292,3 milioane lei.

Ceva e putred şi în Danemarca statisticii !

Al. DOBRESCU

Reproduceri foto de Dan Mititelu

• Directorul şcolii stă cu portretul lui Iliescu pe birou

• Citiţi în acest număr poemul: FEMEIA GONFLABILĂ

• Mitropoliei nu-i place concurenţa

Cal-cule, ca-lambururi, cal-amităţi

Deşi am practicat hipismul vreo cinci-şase ani, în cluburi serioase, vă anunţ că titlul foiletonului meu nu porneşte de la superbul Pegas, nici de la melodramaticul El Zorab, ci de la lucidul... El Dobrescu, autorul articolului CÎT CHELTUIEŞTE O FAMILIE. În principiu, sînt de acord cu sumbrele concluzii ale domniei sale („Ca să trăiască decent, o familie de patru persoane are nevoie de un venit anual de aproximativ 100.000 lei !"). Unde mă despart de pesimistul (?) critic şi gazetar ? În mai multe locuri, pe care vreau să le înşir sumar, precum puţinele mărgele pe o aţişoară : 1) redutabilul redactor — şef, generos, susţine că trebuie să trăiască decent **întreaga** familie ; precizez că soacrele şi nevestele arţăgoase pot fi pedepsite, periodic, cu... indecenţa ; 2) alimentele (adunate cu chibzuială de gospodar înrăit), nu sînt obligatorii : personal, nu am nevoie zilnic (uneori, nici măcar săptămînal !) de „2 litri lapte, 2 pîini, 1 pachet de unt, 2 kg. roşii, zarzavat pentru ciorbă, 4 ouă" ; în schimb, îl urăsc pe Dobrescu (o recunosc în gura mare, mai ales că mi-a cerut transferul de la Asociaţia din Iaşi) pentru că vrea să-mi ia de la gură cele 2 sticle vin, 300 ml. vodcă, 2 pachete de ţigări Bagdad (mă rog, Summer !), 1/4 cutie ness, 250 gr. alune (indiferent de care !), 300 gr. muşchi ţigănesc, 200 gr. salam de Sibiu, 50 gr. icre negre (fie, Manciuria) — adică alimente mult mai importante în viaţa noastră cotidiană, ingrediente fără de care nu-ţi vine nici inspiratia, nici echitatea, obiecte dragi inimii, pe care doar rebusiştii pesimişti le trec, încă, la **cuvinte rare**, de negăsit prin alimentare ; schimbind dolarul la cursul oficial (al **Monitorului oficial**, desigur), vom descoperi că o pungă de alune este doar 30 lei, o vodcă rusească (butelia !) numai 63 de lei, salamul sibian (produs în cu totul alte orase, dispărute de pe hartă în urma plecării lui Pacepa) 105 lei kg., cafeaua — 84 lei kg., iar vinul (ieftinit după bogata recoltă de toamnă, confiscată parţial de către extraterestri) numai 29 lei litrul !

Aşadar, vreau să atrag atenţia sceptrului socotitor că Dracul nu-i chiar atît de negru, cîtă vreme orice negru îşi poate permite, ca şi pe vremea răpostatului, să aibă din toate cîte puţin şi, dacă l-am crede pe Pico (nu pe Pino !), **încă ceva pe deasupra...** să termin cu panica asta demobilizatoare care nu ne aduce nimic pe masă (masa de joc, masa de scris, masa de montaj) şi nici bucurie-n casă (care bucurie, la mine să fie !). Că altfel mă enervez şi-i fac o socoteală lui Ah Dobrescu, arătîndu-i că a uitat să treacă pe răboj revistele (cam 90 de lei pe zi !) şi-atunci o să ne-ntîlnim pe micul ecran nu la emisiuni culturale (pentru a dezbate plagiatul lui Barbu), ci la POLIŢIA INFORMEAZĂ (între violenţi, violangii şi Violon d'Ingres).

Dat fiind că din articolul meu nu s-a înţeles încă nimic, mă opresc aici conchizînd (precum străbunii) : **Unde nema putirinţă/Ce mai chichirez gîlceavă ? !...**

Bogdan ULMU
(stînd la coadă la compot)

Securitatea e nemuritoare

În toamna trecută, **Securitatea** din Iaşi a declanşat una din cele mai bestiale campanii împotriva opozanţilor, dizidenţilor, potenţialilor opozanţi sau dizidenţi, ba chiar şi împotriva unor oameni care nu erau nici una, nici alta, şi nici măcar nu se gîndeau la asta. Pe 14 octombrie, a început reprimarea celor care semnaseră apelul împotriva realegerii lui Ceauşescu — anchete, presiuni psihice, bătăi, arestări la domiciliu, licentieri din serviciu ş.c.l. În ce mă priveşte, nici astăzi nu pot uita mutra sadică a celui ce m-a hăituit vreo 3 km cu o maşină, nici pe coechipierul său care, între altele, s-a evidenţiat prin bătaia aplicată Doamnei Tereza Petrescu în faţa Universităţii şi prin alte acte de „devotament faţă de partid şi de secretarul său general". Începînd din octombrie, zeci — poate chiar sute — de studenţi au fost anchetaţi, intimidaţi sau testaţi în vederea racolării de către „lucrătorii" ce se „ocupau" de institutele de învăţămînt superior ieşene. Deşi bolnav, în urma şedinţei de jogging „cu antrenament mecanic" amintită, auzind acest lucru, am alertat conducerea Universităţii asupra acestei grave intruziuni. Nici acum nu ştiu cu cît succes — pare-se că intruziunile n-au încetat pînă la revolta din decembrie, ba chiar din contra. În noaptea de 13 spre 14 decembrie, **Securitatea** locală a arestat pe cei care au încercat să organizeze marea adunare populară din Piaţa Unirii. Din nou, bătăi, anchete prelungite, ameninţări, torturi psihice ş.c.l. Pe 14 decembrie, în piaţă, erau mai mulţi securişti, miliţieni şi pompieri decît trecători obişnuiţi. Acesta era modul de lucru al **Securităţii**, iar **România Mare** şi alte reviste nu ştiu de cine subvenţionate mai au neobrăzarea să vorbească despre „patriotismul" acestei blestemate instituţii ! Dacă să oprimi poporul propriu să batjocoreşti cea mai mică tentativă de gîndire liberă, să instaurezi teama şi teroarea înseamnă „patriotism", atunci, nu încape îndoială, **Securitatea**, alături de partidul comunist, a fost una din cele mai patriotice instituţii. Numai că o asemenea definiţie a „patriotismului" este de natură să scîrbească pe orice om cu mintea teafără.

De ce rememorez toate aceste lucruri ? Nu din ură, nu din resentiment, nici măcar din van orgoliu — alţii au suferit din cauza **Securităţii** infinit mai mult decît mine ; alţii, cu miile, au murit de la instaurarea comunismului încoace, din aceeaşi pricină. Vreau numai să trag un semnal de alarmă. Ne putem imagina cu toţii cam ce soartă ar putea avea „fragila noastră democraţie" dacă **Securitatea** îşi reia vechile atribuţii, dacă această instituţie criminală reînvie. Aş vrea să fiu bine înţeles — orice stat civilizat — şi chiar necivilizat ! — are un serviciu de informaţii. La noi, după anunţata desfiinţare a **Securităţii** şi după tragicele evenimente de la Tîrgu Mureş, a fost creat **Serviciul Român de Informaţii**. Atîta vreme cît această instituţie va funcţiona pe baza unei legi clare şi sub controlul **Parlamentului**, nimeni nu poate avea nimic împotriva sa. Adică atît timp cît va apăra interesele reale şi generale ale ţării şi nu pe cele ale unei anume persoane, ale unui anumit partid sau grup aflat temporar la putere.

La întîlnirea cu membrii **Grupului pentru Dialog Social**, în acest sens a argumentat şi Dl. Virgil Măgureanu, şeful S.R.I.-ului. Din păcate, un număr neliniştitor de mare de fapte sînt în măsură să semnaleze fie depăşirea atribuţiilor de către acest serviciu, fie chiar existenţa în paralel a unei instituţii ciudat de asemănătoare cu vetămîni depune mărturie asupra unor similitudini de interese/procedee care frizează identitatea. Singura deosebire pare a fi posibilitatea plăţii în valută a unor „servicii" ceva mai deosebite. Lucruri neliniştitoare — recunoscute de Dl Măgureanu, dar puse pe seama unor „iniţiative private" în domeniu sau a unor „încercări de compromitere" a **Serviciului** condus de Domnia Sa — se întîmplă cu convorbirile noastre telefonice ori cu activitatea noastră epistolară. Iarăşi după mărturia D-lui Măgureanu în legătură cu evenimentele din iunie, au fost arestaţi şi cîţiva „foşti" securişti. Mă întreb numai cît de „foşti" erau aceştia şi din ce moment exact au devenit ei „foşti". În sfîrşit, dacă **S.R.I.**-ul are scopurile public mărturisite, de ce, în aceeaşi zi în toată ţara, şi-a dat numerele de telefon în presă „pentru cei interesaţi"? Şi, mai ales, de ce li s-a dat de înteles celor care au telefonat că este vorba de „vechea activitate", adică de turnătorie ? Că aşa este pot face probă oricînd cu două persoane care au telefonat la numerele anunţate pentru judeţul Iaşi şi care au fost invitate sus (deci tot acolo) pentru „precizări".

Delegaţia noastră parlamentară trimisă la Strassbourg a fost foarte discretă în ce priveşte condiţiile puse de **Consiliul Europei** pentru acceptarea României. Una dintre acestea se referă în mod expres şi limpede la desfiinţarea **Securităţii** ca instituţie de reprimare. Ne putem imagina cu toţii cam ce impresie face în Europa menţinerea unei poliţii politice de „tip vechi" sau laudele aduse securiştilor de „o anume parte a presei" care, nu ştiu prin ce minune, este proguvernamentală sau chiar fesenistă. **A bon entendeur, salut !**

Liviu ANTONESEI

mass-media în pas de defilare

Partidul de guvernămînt ai (tele)viziunii române

Cum statistica tinde să redevină şi în societatea românească o ştiinţă, şi să joace rolul de seamă care îi revine în alte lumi, în loc de tot felul de gogoriţe subiective vreau şi eu să vă năucesc cu o cifră reală : conducerea României încearcă, în medie, cam o dată pe săptămînă să limiteze sau să micşoreze, într-o formă sau alta, puterea mass-mediei. Dar ce mare putere are mass-media, la drept vorbind, ca să merite asemenea atenţie ? Cîtă vreme o parte suficientă din populaţie a căpătat deja îndestul simţ critic iar presa occidentală foieste peste tot şi transmite ceea ce vede, s-ar putea zice că un control asupra mass-mediei autohtone nu ar fi niciodată eficace şi încercările de a institui acest control nu pot face altceva decît să contribuie la discreditarea unei puteri deja destul de discreditată. Aşa e, dar vedeţi că puterea noastră nu prea suferă de boala subtilităţii ! Aşa că am avut parte de lovituri prin difuzare, prin Ministerul Culturii, prin Ministerul Justiţiei (proiectul de lege a presei), prin instituţii guvernamentale combinate (proiectul de lege al audiovizualului), etc., ca să nu mai spunem de chestiile neserioase şi de-a dreptul gratuite, cum ar fi atacurile preşedintelui Iliescu la adresa presei critice şi mofturile Parlamentului care nu suportă nici să fie arătat cu degetul.

Televiziunea, ca orice instituţie unică, a jucat în tot acest conflict un rol ambiguu. Proputere, totuşi bănuită de a fi cenzurată, incapabilă să exprime o poziţie proprie; antipresa scrisă, pînă la tentativa de a regiza o masă rotundă pledînd pentru cenzura presei (Emanuel Valeriu). Totuşi, cu momente avînd revelaţia propriei ei puteri, în care puncta în detalii neesenţiale mici diferenţe faţă de poziţia oficială. Scindată în două : o televiziune majoritară formată din tehnicieni, colaboratori, şi o parte din corpul redacţional (inferioară numeric celeilalte) luptînd pentru profesionalism, emancipare, obiectivitate ; şi un partid de guvernămînt al televiziunii numit de puterea actuală şi compus din prieteni intimi ai acesteia (Theodorescu, E Valeriu) şi vechi compromişi, obligaţi la o agresivitate autodefensivă de către fragilitatea poziţiei lor. Totuşi, tentaţia de a rămîne favorabili, dar nu subordonaţi guvernului există: este mazilit opozantul Arachelian, dar televiziunea îşi caută o viziune nouă, în continuare proguvernamentală, dar cu nuanţe, diferită de gîndirea de lemn de pînă atunci. Acest prea puţin, ceva mai mult decît nimic, se dovedeşte brusc prea mult. Excedat de propriile sale gafe, reacţionînd cu o impulsivitate cel puţin şocantă pentru o instituţie cu atari răspunderi, guvernul României taie subvenţiile televiziunii deoarece Victor Ionescu şi-a permis să nu se arate entuziast faţă de repetatele tentative de cenzură.

Greşeală prostească, chiar înainte de sosirea comisiei de la Strasbourg! Gest prin care guvernul arată fără echivoc că statul e în continuare guvernul şi partidul. În ziarul **Azi** scrie adesea : cum îşi permite G, salariat de stat, să critice statul ? Sau cum îşi permite ministerul Culturii, membru în Guvern, să critice Guvernul ? Întrebarea este aşa de tîmpită că nu merită discutată în sine. Guvernul însuşi recunoaşte ca atare, declarînd în paralel că **Editura Naţională** este doar o formă administrativă şi că cine este plătit de stat nu este obligat să susţină poziţia guvernului. Tentativă ipocrită inutilă: cu două zile înainte, un purtător de cuvînt al guvernului se situase pe poziţia ziarului **Azi**. Acesta este repede transformat în ţap ispăşitor, dar degeaba : guvernul taie subvenţiile televiziunii, arătînd singur că una spune şi alta crede (şi face).

N-ar mai fi mare lucru de spus, doar că guvernul greşeşte cînd îşi închipuie că presa scrisă nu va sprijini televiziunea, trecînd peste vechile divergenţe în numele unui principiu obiectiv, acela de independenţă a mass-mediei. Eroarea nu poate izvorî decît din mintea puerilă care a redactat comunicatul citit la TV, în care televiziunea este ameninţată cu concurenţa viitoarelor posturi, pe care tot partidul de guvernămînt le-a obstrucţionat şi le obstrucţionează şi astăzi. Îşi închipuie persoana care compromite un guvern întreg prin asemenea gafe că noi vom ţopăi într-un picior de fericire că a încurcat-o televiziunea în loc să profităm de moment şi să-i ajutăm să-şi cîştige independenţa, chiar financiar dacă este nevoie ? Mare, prea mare trebuie să fie puterea care să poată susţine asemenea naivitate. Că ne este jenă s-o numim pe numele ei adevărat.

Alina MUNGIU

icipiul şi ju-

— Aţi putea
ı ?
Deocamdată
în care pre-
onală infor-
Şcoala gene-
generală ar.
...te. Ne-am
...etice mai
ul „M. Emi-
. Liceul „C.
antemir", bi-
ormatică, nu
eţ, am pro-
eul „Burcă"
lit şi la do-
diactic cu
ı propunem,
am totuşi la
abil.
Dar cu bu-
tual, la cit-

săptămîna
proiect de
aboratoare
calculator

...amentul
bugetul
tor, încît
d, dar ţi-
le care au
em supli-

veţi perso-
tă tehnică

toate şco-
pentru do-
nformatică
...iţii de
că.
Aş dori o
în proiect
or deveni
Concret,
...a pe cal-

boratoare-
leja omo-

inistrul

ar se lu-
i de zile
folosite.
acum se

ş dori să
arte, dacă
istrul în-
să faceţi
e mai în-
merge ?
condiţiile
fiu mi-

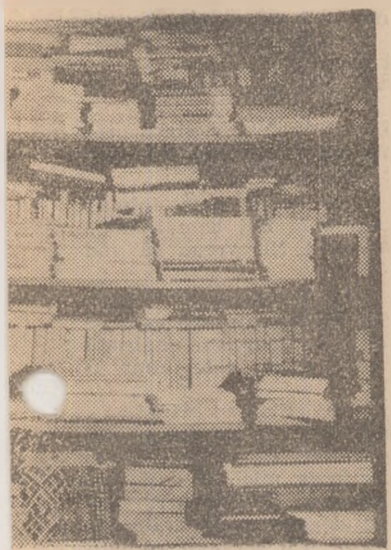
Nici eu.
SCU —
i situaţie
otuşi ?
i am o-
ortant, şi
de şco-
d o si-
ă în Ro-
r dacă
aşte nu-
st o pe-
localită-
xistă lo-
uţin din
u existe
nici tre-
ia Iasu-
apropie
după ul-
n seama

ne-ar mai trebui la ora actuală în jur de 200 de clase, după estimările mele. Asta înseamnă foarte mult.

ALEXANDRU DOBRESCU — Imediat după decembrie s-au făcut tot felul de repartizări de spaţii în municipiul Iaşi, pentru partide, instituţii nou create şi aşa mai departe. Oare nu era normal ca şi Inspectoratul Şcolar să solicite nişte clădiri care, cu minime îmbunătăţiri, ar fi putut fi preluate de învăţămînt ?

EUGENIU DIMA — Ba da, avem astfel de solicitări la actuala Prefectură, char de pe vremea cînd se chema C.P.U.N. Însă partidele politice au avut nevoie de spaţii mai mici, care au fost amenajate sau reamenajate repede.

ALINA MUNGIU — Ce-aţi face totuşi în domeniul învăţămîntului din punctul de vedere al reformei ?

cè aproape un sfert sînt preşcolari sau în învătămîntul preuniversitar,

EUGENIU DIMA — În primul rînd trebuie determinate prefecturile, primăriile să asigure condiţii omeneşti cadrelor didactice.

ALINA MUNGIU — Asta este tot baza materială. Eu vorbesc numai de reformă.

EUGENIU DIMA — Aş acorda o atenţie mai mare selectării elevilor apţi de performanţă şi aş merge pînă acolo încît aş propune crearea unor şcoli, care de altfel nu există, cu elevi de la care societatea să beneficieze de foarte buni medici, foarte buni muzicieni, foarte buni cercetători în orice domenii. Dar trebuie făcut ceva mai mult şi pentru copiii handicapaţi, acum practic nu-i facem decît să supravieţuiască, nu să-i redăm societăţii. Ar trebui făcute pentru ei unităţi de ocrotire mici, pe handicapuri strict delimitate. Pe de altă parte aş interveni pe lîngă guvern pentru creşterea salariilor cadrelor didactice, nu este un secret pentru nimeni, deocamdată reprezentăm categoria cu cea mai mică retribuţie — raportat la studiile noastre.

ALINA MUNGIU — Nu ştiţi, există vreun proiect pentru creşterea salariilor în învăţămînt ?

EUGENIU DIMA — Nu cunosc.

RADU ANDRIESCU — În situaţia dată, aţi sprijini ideea de învăţămînt particular ?

EUGENIU DIMA — În situaţia în care învăţămîntul particular oferă altceva decît învăţămîntul de stat.

MIHAI UNGUREANU — Altceva mai bun...

EUGENIU DIMA — Altceva mai bun, categoric, aş sprijini această iniţiativă.

ALEXANDRU DOBRESCU — Nu aveţi impresia că tocmai asemenea unităţi particulare ar putea să devină în timp acele şcoli de performanţă de care vorbeaţi mai înainte ?

EUGENIU DIMA — Deocamdată nu sînt prea informat asupra modului de recrutare al studenţilor la universităţile particulare.

ALINA MUNGIU — Dar în învăţămîntul mediu ştiţi de asemenea iniţiative ?

Eugeniu DiMA — Există asemenea iniţiative, care au ajuns şi Minister, dar deocamdată nu există un cadru legal.

RADU ANDRIESCU — Domnule profesor Bostan, cum v-aţi vedea dumneavoastră în postura de Ministru al învăţămîntului ?

CONSTANTIN BOSTAN — În cazul meu, lucrurile ar sta cam aşa. Un Ministru al învăţămîntului trebuie să se zbată la momentul actual pentru a obţine un cadru legal al şcolii Deci o lege a învăţămîntului, statutul cadrelor didactice, pe care eu nu l-am văzut niciodată de cît timp funcţionez în învăţămînt. După aceea, să se asigure spaţiu de şcolarizare pentru toţi elevii şi, dacă se poate, procesul didactic să se desfăşoare în perioada de maxim randament, deci numai dimineaţa. În plus am avea un randament mult mai bun dacă elevii şi-ar pregăti lecţiile după-amiaza la şcoală, într-un cadru supravegheat, şi aceasta ar permite o mai bună supraveghere a timpului liber, al educaţiei estetice, aspecte lăsate oarecum la voia întîmplării. S-ar impune de asemenea crearea unor specialişti pe domenii, care să refacă în mare măsură planurile de învăţămînt, să se realizeze o corelare foarte exactă între plan, programă şi manual, să se găsească la fiecare materie cantitatea de informaţie necesară. În ceea ce priveşte învăţămîntul particular, dacă reţeaua de stat ar oferi condiţii reale de lucru nu s-ar mai pune problema că trebuie găsit un alt cadru de desfăşurare a activităţii didactice.

ALINA MUNGIU — Domnule profesor, aţi spus că trebuie adecvată cantitatea de informaţie la diferite obiecte. Aş vrea să vă întreb un lucru. Noi discutăm aici despre reformă, dar în general, aşa cum am discutat, noi nu am atins fondul chestiunii. Am vorbit mai mult despre baza materială. Mi-amintesc despre o vorbă de-a lui Eliot care spune că înţelepciunea se pierde în ştiinţă în vremurile noastre, iar ştiinţa în informaţii. În acest sens nu ştiu dacă şcoala noastră nu a fost mai curînd informativă decît formativă, dacă în loc să scoată un tînăr de 18 ani cu o mare deschidere nu a scos un om mediu informat în matematică, fizică, chimie şi alte domenii. În acest sens ce credeţi că s-ar mai putea trece ?

CONSTANTIN BOSTAN — Mi se pare că tocmai aici este fondul problemei, pentru că oricît am vrea, oricîte idei am avea, noi sîntem legaţi de cadrul nostru instituţionalizat, planurile de învăţămînt, programele şi manualele. Ele prevăd un anume volum de informaţie de care la un moment dat sau altul elevul trebuie să dea socoteală. În ultimă instanţă acest scop ultim este mai important, pentru că el trebuie să facă nişte paşi mai departe, deci să meargă la licee, să meargă mai departe, deci informaţia aceasta este obligatorie şi ea se cere la un examen sau altul. Chiar dacă am vrea să procedăm şi altfel, să-i oferim în primul rînd o deschidere, o anume structură intelectuală, scopul acesta imediat este cel care primează ; trebuie să procedăm la modul foarte programatic.

ALINA MUNGIU — Poate sistemul de admitere se va schimba, de exemplu va fi o testare a capacităţilor, mai curînd decît un concurs rigid.

O să pice la examen

CONSTANTIN BOSTAN — Asta ar fi grozav. Şi încercări s-au făcut. Iată, eu am fost anul acesta la olimpiada de limba română la clasele de gimnaziu şi acolo s-a pus o problemă foarte gravă. Elevii noştri de clasa a opta dau probă la limba română pentru admiterea în liceu. Acolo este o anumită nebunie a comentariilor. S-a spus : să renunţăm, haideţi să găsim nişte soluţii. Am stat o zi întreagă în şedinţă să căutăm nişte modalităţi de a rezolva problema aceasta, am ajuns la nişte concluzii. Ce s-a întîmplat la examenul de treaptă ? Un lucru cu totul neaşteptat pentru mine : exact acelaşi sistem de subiecte care presupune numai o acumulare mecanică şi fără nici un fel de implicaţii în modul de a recepta.

ALINA MUNGIU — Cine a formulat aceste subiecte ?

CONSTANTIN BOSTAN — Ministerul, categoric.

ALINA MUNGIU — Subiectele la treapta I şi a II-a tot Ministerul le-a formulat ?

CONSTANTIN BOSTAN — Numai Ministerul face...

ALINA MUNGIU — Dar de ce, adică văd că şi dumneavoastră-mi spuneţi : aştept să-mi vină programa, să-mi vină planul...

CONSTANTIN BOSTAN — Asta este situaţia.

ALINA MUNGIU — Şi dumneavoastră nu puteţi să faceţi nimic, ce înseamnă „asta este situaţia" ? Nu aveţi o iniţiativă ?

CONSTANTIN BOSTAN — Haideţi să vă dau un exemplu : eu încerc să fac şi altceva, la clasa a opta, de exemplu, lucrez într-un anume sistem, o să fie foarte frumos, dar dacă elevul pe care l-am scos eu la examen nu se încadrează în sistemul acela foarte riguros, de-a şti un comentariu, de-a şti să-l reproducă, de-a face nişte lucruri foarte clare, o să pice la examen. Şi atunci nu ştiu dacă am rezolva problema.

ALINA MUNGIU — Haideţi să vă întreb altfel. Dumneavoastră nu v-a cerut nimeni de la Inspectoratul Şcolar să trimiteţi nişte propuneri pentru această reformă ?

CONSTANTIN BOSTAN — Bo da, cel puţin la limba română s-au făcut propuneri şi au rămas.

ALINA MUNGIU — Bun, deci nu-i vorba de ce faceţi dumneavoastră la clasă, e vorba dacă o idee bună s-ar putea generaliza în tot învăţămîntul.

CONSTANTIN BOSTAN — Da, dar să se generalizeze, asta e problema.

ALINA MUNGIU — Bun, dar pentru asta trebuie să o aveţi şi să o aveţi şi să o trimiteţi la Minister.

CONSTANTIN BOSTAN — Categoric. Şi s-au trimis o mulţime de propuneri.

ALINA MUNGIU — Şi nu prea speraţi că vor fi luate în seamă ?

CONSTANTIN BOSTAN — Ba da, adică este şansa noastră de a ieşi dintr-o anumită închistare şi o şansă pentru copiii aceştia de a face ceea ce trebuie făcut.

ALEXANDRU DOBRESCU — Cum vedeţi, domnule ministru Ungureanu, problema ?

MIHAI UNGUREANU — Iată-mă al treilea ministru al învăţămîntului într-o jumătate de ceas. Vom începe prin a preciza că reţin tot ceea ce au spus bun antivorbitorii mei. Cred că în primul rînd aş înlătura rugina şi cocleala de pe blazonul cadrului diactic, care a trăit şi el un anume blestem, timp de jumătate de veac. Aş face asta gîndindu-mă şi la aspectul moral, dar şi la aspectul economic, fără îndoială. M-aş strădui să nu uit nici o clipă de elevi şi dacă n-aţi fi amintit dumneavoastră de acel raport care trebuieşte cîntărit cu cîntarul de bucătărie între formativ şi informativ l-aş fi invocat eu, fie numai pentru a spune că azi dimineaţă, de exemplu, am răsfoit un manual de geografie de clasă terminală din Franţa, care nu cuprinde decît trei ţări : Statele Unite, Uniunea Sovietică şi Japonia. Trei modele. Dacă elevul vrea să afle ceva despre statul Lesoto îl priveşte personal, dar aceste trei modele ar trebui să le cunoască foarte bine pentru a avea posibilitatea de a alege. À scoate multe lucruri din programele de învăţămînt pentru că nu toate sînt formative, le-aş păstra pe cele mai importante. Aş lăsa libertatea fiecărei şcoli să lucreze şi sîmbăta, dacă nu poate fi acceptat acel program deja evocat de domnul profesor Bostan, în care profesorul să poată lucra şi după-amiaza cu elevul, iar acel elev să poată pleca acasă fără cărţi, dar cu temele făcute. Şi, dacă tot sînt ministru al învăţămîntului, fie-mi permis să exprim o dorinţă a sa ascunsă — n-aş vrea să fiu acela, acel director, acel ministru care să fie nevoit să spună : doamnă educatoare, domnule învăţător, domnule profesor poftiţi la clasă, a sunat.

ALEXANDRU DOBRESCU — Mi s-a transmis o întrebare pe care din păcate am omis-o. La Iaşi ca şi în alte oraşe din ţară au venit elevi de dincolo de Prut. Avem informaţia că o parte dintre ei au plecat înapoi. De ce ?

RADU ANDRIESCU — Una din probleme ştiu că a fost foarte proasta cazare de la Liceul „C. Negruzzi", au fost copii care, văzînd situaţia de acolo, au încercat să caute o gazdă, gazdele sînt foarte scumpe şi s-au întors în Basarabia. Noi vorbeam de factorul elev, însă în situaţia asta delicată cînd e vorba de 1 000 de copii care îşi pun mari speranţe în învăţămîntul de aici, din România, faptul că se întorc în Basarabia dezamăgiţi este foarte trist.

EUGENIU DIMA — În anul acesta învaţă în oraşul Iaşi, în diverse şcoli preuniversitare, 111 elevi din Republica Moldova. Cei mai mulţi sînt la Liceul „C. Negruzzi". Am fost informat că doi elevi au plecat înapoi în Basarabia din cauza condiţiilor de cazare. Din discuţiile pe care le-am avut cu domnul director al liceului s-a desprins concluzia că toate sînt bune şi foarte bune pînă la cazare.

ALINA MUNGIU — Concret, care au fost aceste condiţii de cazare ? Cîţi copii au fost cazaţi într-o cameră ?

EUGENIA DIMA — Ei au fost cazaţi patru în cameră, camerele sînt pentru condiţiile noastre pevăzute pentru opt copii, iar noi nu avem cămine pentru elevii la nivelul la care am înţeles că există în Republica Moldova. Nu am fost pregătiţi nici pentru un număr aşa mare de copii.

ALEXANDRU DOBRESCU — Aţi fost informaţi că vin mai puţini ?

EUGENIU DIMA — Noi am fost informaţi joi după-amiaza că vineri seara soseşte trenul de Ungheni, cu o mie de copii pentru toată România.

ALEXANDRU DOBRESCU — Cum, cu o zi înainte aţi fost anunţaţi ?

EUGENIU DIMA — Joi seara am fost anunţat acasă : „Domnule Inspector general adjunct, mîine la ora 20 soseşte trenul din Chişinău, cu o mie de copii care vor studia în România. Luaţi măsuri pentru cazare la cel puţin 500".

ALINA MUNGIU — Deci, în principiu, nu ştiaţi mai demult de lucrul acesta ?

EUGENIU DIMA — Ştiam că vor veni în Iaşi şi eram pregătiţi pentru cei care vor veni în Iaşi, dar pentru această mişcare masivă de oameni nu am fost pregătiţi. Liceul „C. Negruzzi" perfectase mai înainte o clasă compactă cu Ministerul Stiintei şi Învăţămîntului de la Chişinău, însă toate au fost bune pînă la cazare. Directorul s-a angajat să le creeze condiţii şi mai bune, respectiv să rămînă cîte doi în cameră.

RADU ANDRIESCU — A mai fost un moment penibil la Liceul „C. Negruzzi" cînd s-au dat manuale noi cu poza lui Ceauşescu. Ori aceşti copii din Basarabia au primit manuale mai bune, probabil cu această poză; am văzut manuale primite la Liceul „C. Negruzzi" cu fotografia răposatului.

ALINA MUNGIU — O ultimă întrebare aş vrea să vă pun : cine numeşte acum directorii ? Dumneavoastră ? Sau se aleg în şcoală ?

EUGENIU DIMA — Acolo unde nu sînt directori, consiliile de administraţie propun unul sau doi directori.

ALINA MUNGIU — Dar cum se procedează ? Sînt aleşi sau se numesc ?

EUGENIU DIMA — Directorii care au fost aleşi rămîn pe poziţia pe care sînt, dar, prin mişcarea de personal, multe şcoli au rămas fără directori şi în aceste situaţii consiliile de administraţie din fiecare şcoală fac propuneri din care Inspectoratul Şcolar dă delegaţii, deocamdată, sau decizii pentru îndeplinirea funcţiei de director.

ALINA MUNGIU — Toate aceste posturi sînt provizorii ?

EUGENIU DIMA — Pînă la apariţia noii legi a învătămîntului, nu sînt provizorii.

ALEXANDRU DOBRESCU — Nu-mi rămîne decît să vă mulţumesc pentru că aţi răspuns invitaţiei noastre şi să nădăjduim că toate lucrurile care s-au spus aici vor ajunge şi la urechile care trebuie să le audă.

a consemnat
Radu ANDRIESCU

Ruxandra CESEREANU

Femeia gonflabilă

M-au sfătuit să nu scriu
despre această Marie Magdalenă de sîrmă ghimpată
căci ce altceva este decît
regina moartă
sau păpușa pe care Gogol
o ducea cu el în provincie
scormonind după suflete moarte.
Stătea toată ziua chircită-ntr-un cufăr
iar noaptea zîmbea și ucidea.
Ei da, ar spune Artur, poet nordic și el,
nu are miros, privește fix,
nu vorbește, nu respiră, nu aude,
nu e nici născătoare de dumnezeu
dar e înțeleaptă,
mută și-nțeleaptă fiindcă nu cere nimic.
Dacă începi să urci
nu te mai poți opri
și te vei înălța cîndva
dar cînd începi să cazi
te poți opri la un etaj al suferinței
de unde nu ți se face rău
dacă privești în jos.
Femeie, privește oriunde
căci suferința ta e alta.
Nu trupul, nu frumusețea trecută,
nici moartea.
Chiar dacă îngeresele te-ar sfătui
să te căiești,
Marie Magdalenă, ești tristă și încercănată
fiindcă nu iubești pe nimeni.
Nu ai organe, nici părinți,
ești fiica neterminată
a zeilor curați de gumilastic și a reclamei.
Place Pigalle sau Via Veneto sînt pentru tine
niște provincii ale milei
iar schimbarea la față nu există.
Aici *nu este decît ordine și frumusețe,*
lux, calm și voluptate
Privirea ta nu învăluie pe nimeni
și moartea ta nu e moarte,
ci nepăsare
Suflarea ta nu are halou auriu
ca la sfintele biciuite,
femeie, în țara voluptății
trupul tău crescut în seră
e un copil debil
cu picioarele scurte
și capul prea mare,
cu ochii scoși.
În cărțile de joc
ești dama de verde,
chealā, naivă, cotropitoare,
sora celui care l-a izvăbit pe Cassanova,
păpușa mecanică.
Dar ești și mîntuitoarea
adolescenților plini de coșuri,
a bărbaților cruzi,
a mirilor părăsiți,
soră de caritate într-un război de trișori.
Marie Magdalenă de sipet,
tu nu ai visuri
și nu poți să muști buzele iubitului de ocazie,
nu te miști printre crătițe ca orice femeie,
de-aceea ești mai adevărată.
Mireasă, ți-aș spune,
dacă n-ai fi păcătoasă.
Aici Kris P. poet senzual din sud,
ți-ar tatua pe sîni o poezie cu piele de om,
tot nu ai haine,
femeie orfană care nu poți sa ai copii,
și tată, și mamă
să-ți sărbătorești ziua de naștere.
Căci bătrînețea ta e adîncă
și venele-s împietrite.
Te-ai măritat de o mie de ori
cu un singur bărbat diafan,
cu un singur frate sfios,
cu un singur tată de taină,
și n-ai sorbit niciodată șampanie,
și nu ai plîns niciodată.

Matei VIȘNIEC

UȘA

(continuare din numărul trecut)

SCENA 3

(își string mîinile ; în așteptarea momentului se îndepărtează unul de altul și privesc în direcții opuse : pe acest element de liniște intră P 4 : o fată ca un mecanism naiv și nevinovat)

P 4 : (intrare timidă : își lasă, pe un cuier, mantoul și umbrela ; se așează cuminte pe un scaun și scîncește) Bună ziua...

(P 2 o privește indiferent ; P 3 o privește cu speranță)

P 3 : (repezindu-se la ea) Bună ziua, domnișoară. Nu mă recunoașteți ?

P 4 : Nuuu...

P 3 : Ce rău îmi pare ! Eu v-am recunoscut imediat. V-am văzut acum trei zile, erați singură, pe faleză și mi-ați rămas în minte.

P 4 : Să nu fie o greșeală, domnule. Eu nu mă plimb niciodată pe faleză

P 3 : Cum să fie o greșeală ? Eu mă numesc Bruno. Puteți să-mi spuneți pe numele mic. Domnul de acolo tocmai trebuie să intre. Nu-l luați în seamă. După aceea urmez eu iar după aceea dumneavoastră. Sau poate vreți să facem schimb ?

P 4 : O, nu... Sînt atît de obosită... Vreau să mă odihnesc puțin înainte de a intra.

(ușa se deschide : moment de frică și consternare nu se aude nici un glas, nu face nimeni nici un semn ; un moment de derută în P 2 : în sfîrșit, intră : ușa se închide)

P 3 : (respirînd tulburat) A intrat ! Totuși, a intrat.. O, doamne !

P 4 : Ați spus ceva, domnule ?

P 3 : O, nu. Aș fi vrut să-l conving să nu intre... Aș fi vrut să-l conving să plece de aici, să plecăm... eventual.. amîndoi...

P 4 : Cum, să părăsiți sala de așteptare ?

P 3 : Domnișoară, dumneavoastră nici nu vă închipuiți ce lucruri înfiorătoare se petrec aici.

P 4 : Aici, în sala de așteptare ? (ușor neliniștită) Mă faceți să rîd. Ha... ha...

P 3 : Aici ! Aici ! Nu vă lăsați dusă în eroare ! Se petrec adevărate drame. Ați auzit mașina ?

P 4 : Mașina ?

P 3 : N-ați auzit trepidațiile mașinii ? Urletele, nu le-ați auzit ? În timp ce vă apropiați de sala de așteptare, n-ați auzit nimic ?

P 4 : Eu... Nu. Mă tem că nu.

P 3 : Poate că e mai bine așa... Poate că e mai bine. Altfel, cine știe, poate că v-ați fi pierdut curajul.

P 4 : Curajul ? Mă faceți să rîd.

P 3 : Da, curajul. Dacă ați fi auzit ceea ce am auzit eu... nu știu, nu, cum ați fi reacționat...

P 4 : (plîngăreț) Nu vreau să vă mai ascult... Mă faceți să rîd.. Și apoi v-am spus că eu nu mă plimb niciodată pe faleză...

P 3 : (pătruns de raționamentul său) Da, da... Nu știu cum ați fi reacționat... Și nici noi... (pentru sine) Și totuși a intrat ! A intrat ! (repezindu-se la ea) Aici nu e vorbă de curaj. Nu ? Aici nu e vorba nici de curaj și nici de frică. Nu ? Doar e foarte firesc, nu, să aștepți... să aștepți..

P 4 : Lăsați-mă... (își acoperă fața)

P 3 : O, ce cruzime ! Ce cruzime ! Domnișoară, dumneavoastră n-ați fost fericită în dragoste ?

P 4 : Ba am fost, am fost foarte fericită.

P 3 : Sau poate că v-ați simțit foarte singură ? Poate că vă era frică să vă plimbați seara, pe faleză ?

P 4 : Nu, nu, nu

P 3 : Atunci de ce ați venit ?

P 4 : (un început de criză) Am venit ! Am venit !

P 3 : O, ce dramă ! Ce dramă ! Poate că ați avut motive mai profunde, motive abisale, nu ? Motive subtile, rațiuni care vă domină și în fața cărora nu puteți face nimic...

P 4 : Nu. Nu. (pentru sine, speriată) Ah de ce am venit ?

P 3 : Ați venit pentru că așa vi s-a părut că e onorabil și normal ? Da ? Sau, poate că vi s-a părut că adevărul e prea ascuns, prea perfid și că merită să fie disprețuit ?

P 4 : Nu vreau să știu. Mă faceți să rîd, da. Ha-ha.

P 3 : A fost doar o simplă pasiune pentru propria dumneavoastră persoană ? A, da. Iată rezultatul acestei iluzii, iată ! Sala de așteptare !

P 4 : Da ! Da !

P 3 : Ați venit aici fără să vă îndoiți o singură clipă, fără să încercați vreo altă soluție și fără să vă întrebați măcar o singură dată ce poate fi (arată disprețuitor) dincolo...

P 4 : Exact ! Exact ! Ce frumos vorbiți ! Mă faceți să rîd.

P 3 : Și nici măcar acum, în ceasul al doisprezecelea, nu vă interesează ce se întîmplă, ce se găsește dincolo de ușă și dacă nu cumva totul este o eroare ?

P 4 : Nu ! Nu ! (extaziată) Ce frumos !

P 3 : Și nici măcar nu sînteți tulburată, nici nu simțiți o cît de măruntă greață în stomac...

P 4 : Nuuu. Ha-ha. Sînteți de la muzeu ?

P 3 : Aha, ce crimă ! Ce stare oribilă ! Domnișoară, chiar nu vă dați seama în ce stare ați ajuns ?

P 3 : Ce tare îmi bate inima ! Vreți să vedeți cum îmi bate inima ?

P 3 : (exasperat) Nu vreau să văd nimic !

P 4 : Îmi bate foarte tare. Uneori, de pildă, văd cîte un fluture care se așează pe cîte o floare și îngheață pe loc. Ah, ce tare îmi bate inima atunci !

P 3 : Fluture ! Floare ! Hm !

P 4 : Daaa... Da. Eu nu pot să sufăr frigul, știți, nu pot să mă apropii de ei. Sînt atît de mici. O dată, era într-o sîmbătă, un fluture urît, urît, s-a așezat pe degetul meu arătător... pe acesta... așa... Și a înghețat atît de repede... Atît de repede...

P 3 : Foarte interesant.

P 4 : Chiar vă place ? Da ? Mă faceți să rîd. Eu nu pot suferi poezia, dulcegăriile, siropul de vișine, merele fierte. Sînt împotriva anotimpurilor, împotriva apei...

P 3 : (amuzat) Da ? Împotriva apei ?

P 4 : Știți, toate relele ne vin de la apă... Simțiți cum se moleșesc peștii, li se subțiază sîngele, devin atît de visători și atît de singuri... Ajungem așa, cu toții, la nimicnicie, la suficiență... Da. Uneori mi se face frică.

P 3 : Ce prostie ! Ce prostie ! (prinzînd-o dintr-o dată de tîmple) Pe cine vrei să prostești ? Ce-s toate... toate... nimicurile astea ? De ce nu vrei să vorbești ? De ce nu vrei să vorbești cu mine ? Ceilalți au vorbit cu mine. Nu înțelegi că trebuie să vorbesc, acum... cu cineva ? Ce stupid !

P 4 : (continuă, pe același registru aerian, variațiunile și fanteziile inițiale) Să zicem că vine o zi în care frigul se lasă, se lasă și atinge membranele acelea fine, pe care le găsim în farfurii, cînd despicăm peștii... Ah, ce frumoase sînt toate, ce frumoase ! Domnule, mi se pare că sînteți orb !

P 3 : E o crimă ! E o crimă să te ascunzi, așa cum facem noi... În sala asta de așteptare, domnișoară, ar trebui să fim de o mie de ori mai lucizi și mai demni... Sînteți aici, domnișoară, sînteți aici, la un pas de un lucru groaznic, într-o capcană monstruoasă, înțelegeți ? N-aveți dreptul să fugiți de... de mine, de cuvîntul unic... Da, da, sînt niște viclenii ale spiritului, cuvintele...

P 4 : Nu vreau ! Nu vreau ! Mă simțeam atît de bine, într-o seară. Aveam cu mine un pahar înalt, din sticlă verde și așteptam să se nască în el un pește frumos. De ce nu vrei să mă asculți pînă la capăt ? Se făcea că eram singură, acolo că numai eu aveam să văd misteriul, știi, momentul acela atît de frumos cînd din apa curată și verde, se nasc peștii. Dacă ai ști să-mi răspunzi la această întrebare, ah dacă ai ști...

P 3 : Simple viclenii ! Da ! Nu fac decît să te tîrască mai adînc și mai adînc... Un plan diabolic, monstruos, pe care instinctul nostru îl construiește, secundă cu secundă... Ar trebui să fim înspăimîntați, să vedem pînă în adîncul sîmburelui, unde se află goliciunea și nimicnicia. Ce prostie ! Ce monstruoși sîntem ! Chiar nu vrei să ne trezim din acest coșmar și să fugim amîndoi de aici ? Nu vezi că ne hrănim cu spumă de mare, nu vezi că mai e puțin și ba-

lonul de spuma se va sparge? Știu bine că ești la fel de îngrozită ca și mine. De ce nu vrei să terminăm o dată, să terminăm?

P 4: Mă faci să rîd. O, mă obosești atît de tare... Atît de tare...

P 3: Știi bine că nu pot să plec singur. Știi bine că nu pot pleca dacă nu mă pot face înțeles... înainte de toate. Nu pot pleca singur, aici e toată monstruozitatea, nu mă simt în star să plec singur... Înțelegi? (violentă crescîndă) De ce faci pe nebuna, ce cauți aici, de ce-mi stai în față, ah, nu trebuia să vin atît de tîrziu, atît de tîrziu...

P 4: (se retrage, speriată, din fața lui P 3) Vreau să intru! De ce nu se deschide? Vreau să intru și să mă lași în pace!

P 3: Ha! Întîi trebuie să înceapă mașina... urletele... Ha! Crezi că e așa de simplu? Stai să auzi urletele...

P 4: Ah, ce obosită sînt! (începe să lovească ușor în ușă) Vreau să intru! Vreau!

P 3: (îngrozit, o smulge din fața ușii) Ce faci? Ce faci? Ești nebună? Vrei să se întîmple... Ce vrei să se întîmple?

P 4: M-am săturat... Mă faci să rîd... Vreau să mă plimb pe faleză. Vrei să mergem pe faleză? Era atît de frumos...

P 3: Ce minciună, ce minciună! Vrei să mă amăgești...

P 4: Să mergem chiar acum. M-am plictisit. Ah, cît sînt de obosită... Poate că mîine dimineață o să fie mai bine. Nu? Hai să mergem și să ne întoarcem mîine dimineață?...

P 3: Mîine dimineață? Să ne întoarcem?

P 4: Da, da... Ne întoarcem mîine, ne întoarcem și totul o să fie bine, da... M-am plictisit. Vreau să mă duc, să mă duc...

P 3: Să mai aștept pînă mîine? Să mai aștept o zi?

P 4: O singură zi! Nu vrei?

P 3: Nu. Nu-i adevărat! Mi-e groază... Încă o zi... Să ne întoarcem după încă o zi... Cum? Să plecăm ca să ne întoarcem?

P 4: O să fie așa de frumos... Ai să vezi. O să ne plimbăm pe faleză, o să fie frig și eu... eu... am să-ți arăt ceva... Am să-ți arăt un pe te! Jur!

P 3: Nu, nu m-ai înțeles. Vreau să plecăm și să nu ne mai întoarcem. Înțelegeți?

P 4: Să nu ne mai întoarcem?

P 3: Nu. Să nu ne mai întoarcem niciodată.

P 4: Să nu ne mai întoarcem mîine?

P 3: Nici mîine și nici niciodată.

P 4: Niciodată-niciodată?

P 3: Nu.

P 4: Nu se poate!

P 3: De ce? Doar sîntem liberi. Sîntem singuri, sîntem aici, putem pleca oricînd, în orice clipă. Nu? Putem pleca, ne putem răzgîndi, putem pleca... Ne putem duce oriunde, la marginea orașului, pe faleză, oriunde... Ne putem gîndi la fluturi... chiar ne vom gîndi la fluturi, nu-i așa?

P 4: Nu.

P 3: De ce nu?

P 4: Nu se poate. Ne putem gîndi și aici. Putem sta și aici.

P 3: Nu! E o eroare! Nimeni nu poate trăi aici mai mult de o secundă. De trei zile trebuia să fiu înlăuntru, înțelegi? Acum trei zile nu știam încă nimic, eram gol pe dinăuntru ca un ac... A trebuit să se întîmple... acest lucru, să întîrzii, ca să vină și îndoiala... Știi tu ce înseamnă îndoiala? Acum văd limpede, mai limpede ca oricînd... Am fost orb, orb, așa cum ești tu acum. Trebuie să mă asculți. Trebuie să plecăm, să le arătam că sîntem liberi. Înțelegi?

P 4: Nu vreau! Nu vreau! Nu vreau! (îi cade în brațe) Mă simt atît de bine în brațele tale...

P 3: Să plecăm chiar acum... Să plecăm... Totul se va schimba, totul va fi altfel. Toate lucrurile vor prinde sens... ai să vezi... vor prinde sens... vor deveni reale...

P 4: Și ei? Ce-or să zică ei?

P 3: Ei? Care ei?

P 4: Ei.

P 3: Nu știu. Ei... Nici nu există.

P 4: Există, există. Mă faci să rîd. Tu nu vezi că există ușa?

P 3: Și ce dacă există? În spatele ușii nu se află nimeni. Îți jur!

P 4: Nu se poate!

P 3: Ba da. E sigur! Am descoperit acest lucru astăzi, dar îl simțeam de multă vreme. Ușa e o iluzie, e un vis stupid, nu e nimeni în spatele ei, totul e gol, totul e un joc, o invenție. Da. Crede-mă, și mie mi s-a părut la început uluitor, dar trebuie, trebuie să ne obișnuim cu gîndul că în spatele ușii nu e nimeni. Nu duce nicăieri, înțelegi?

P 4: Nicăieri? Se poate așa ceva? Se poate?

P 3: Nicăieri. Da. Sau, și mai bine, duce undeva, oriunde, într-un loc oarecare.

P 4: Unde?

P 3: Unde vrei. Vrei să ajungi într-o cîmpie, deschizi ușa și ai intrat într-o cîmpie. Vrei să ajungi pe faleză, deschizi ușa și gata, ești pe faleză. Înțelegi? Ușa duce unde vrem noi. Asta e. Abia azi am descoperit acest lucru și m-am îngrozit de cît de simplu și de elementar a fost. Nu?

P 4: Atunci hai să fugim pe... ușă.

P 3: Cum?

P 4: S-o deschidem și să fugim pe ușă. Nu vrei? Hai s-o deschidem și să fugim pe ea.

P 3: Nu. Nu cred... Nu știu...

P 4: De ce te temi? Hai să fugim pe ea. O să ne ducă acolo unde sp i tu.

P 3: Nu... Încă nu... La asta nu m-am gîndit... (încep să se audă preparativele mașinii; ușoare scrîșnete, izbituri, jetul unei instalații care aruncă aburi) Ar fi trebuit... să mă gîndesc... totuși...

P 4: Nimic, nimic... Mă tulbură gîndul că a fost atît de simplu. Ar fi trebuit să-mi dau seama...

(ușoare plesnituri, hohotele unui om care pare că suportă niște gîdilituri pe tălpile picioarelor)

P 4: Ce urît! Ce sînt astea?

P 3: Poate că nu trebuia să-ți spun... Poate că trebuia să te las să visezi, mai departe, să te lași dusă de... toate acele iluzii... da... Ce rău îmi pare că nu m-am gîndit....

P 4: Nu mai vreau să stau aici. E urît aici. Hai să fugim pe ușă.

P 3: Nu. Nu acum. Trebuie să mai așteptăm puțin... Ah, de ce nu începe!

P 4: Ce trebuie să înceapă? De ce mai stăm aici? De ce nu fugim pe ușă?

P 3: Acum nu! Auzi? Încep scrîșniturile... Vreau să mai aud o dată. O singură dată. Vreau să-i mai aud...

P 4: Ce vrei să auzi? Ce se întîmplă? De ce nu plecăm?

P 3: Plecăm imediat... Plecăm... repede... Numai că... Trebuie să mai stăm puțin... Trebuie să ne obișnuim întîi unul cu altul. Trebuie să mai rămînem puțin... aici... (mecanismul începe să producă) în sala de așteptare... doar puțin... Pînă la urmă, știi, sentimentele sînt atît de confuze... Simți că te atașezi de locul acesta... de scaune... Ha, ha, ha... Începe... (ritmul devine tot mai alert, primele urlete).

P 4: Nu mai vreau. Mi-e frică. De ce te gîndești atît de mult? La ce te gîndești? De ce nu fugim?

P 3: Să fugim? Doar sîntem liberi! Vom pleca pur și simplu. Numai să se termine... Ne vom ridica și vom pleca...

P 4: Unde? Unde? Ce trebuie să se termine? Ce se întîmplă aici? De ce face așa?

P 3: Liniștește-te... Așa fac ele... Ușile... E o simplă iluzie. Înțelegi? Un vis stupid, o vedenie... Ha, ha, ha... Nu-ți place? Fii atentă! Nu-ți place? Auzi? Auzi cum strigă?

P 4: Nu-mi place. Nu mai vreau să aud... Hai să plecăm... Te rog, hai să plecăm...

P 3: Să plecăm, noi? O, doamne, se scufundă totul, se duce totul dracului... (pocnituri, scrîșnete, fîsîituri, ariete și hohote) Auzi, auzi? Acum înțelegi?

P 4: Ce vrei să înțelegi? O minciună?

P 3: O minciună? Nu-i chiar o minciună! Ha! Auzi? Îndată vor începe din nou... Va funcționa din nou... Va funcționa din nou... Stai, stai! Vreau s-o mai aud o dată. Stai și ascultă! Trebuie să știi și tu.

P 4: Nu vreau să știu nimic. Vreau să plecăm. Dacă nu plecăm acum n-o să mai putem pleca...

P 3: De ce să nu mai putem pleca? De ce? (preocupat la mersul mașinii care tocmai face o pauză) Ah, de ce nu începe! Trebuie să înceapă. Mai stai un minut.

P 4: (tulburată, aproape urlînd) Nu. Nu. N-o să mai înceapă niciodată... Hai! Repede... Trebuie să fugim repede...

P 3: Minți! Trebuie să înceapă... (se reiau urletele, infernul revine pe un diapazon mai ridicat) Auzi? Auzi? Ți-am spus eu? Unde vrei să fugim? Nu ți-am spus că sîntem liberi? Unde vrei să ajungi? Ha! (trepidații violente, apropierea momentului culminant) Uite! Uite! (pentru sine) De ce nu se termină? De ce durează atît? (izbind el însuși în pereți și în ușă) Bestiilor, de ce nu terminați o dată? Deschideți o dată! Măcelarilor! Dați-i drumul! De ce nu-i dați drumul?

P 4: (tot mai stins, resemnat) Să plecăm... Să plecăm de aici...

P 3: Gata, gata... Acum! Hai! Acum! (mașina s-a apropiat de momentul culminant, dar, brusc, a început să-și reducă ritmul și să dea înapoi, întîrziind în mod evident în fața urletului final) Ce-i asta? Ce-i cu ei? Ce-s măgăriile astea?

P 4: (un moment de iluminare) Vezi? Vezi? Nu e nimeni înăuntru. S-a terminat. Hai să plecăm.

P 3: Nu s-a terminat. Scîrboșeniile!

P 4: Nu se mai aude nimic. Gata.

P 3: (excitat la culme) Trebuie să se audă. Știu eu ce trebuie să se audă.

P 4: Eu nu aud nimic, nimic. Nu există nimic.

P 3: Cum nu auzi? De ce nu auzi? (o bruschează) Toată lumea o aude. Se aude de departe... Știi bine că se aude în tot orașul. De ce minți?

P 4: Nu mint. Eu n-am auzit-o niciodată. Acum o aud prima oară.

P 3: Minți! Minți! De ce minți? Ce interes ai? Ești perfidă și nerecunoscătoare. Crezi că am să fug cu tine? Ești rea și perfidă! (exces de furie) Nu trebuie să mai minți! Mărturisește că ai auzit-o! Jură că ai auzit-o! Spune! Ai auzit-o sau nu?

P 4: (exces de plîns) Hai să plecăm... Nu vreau s-o mai aud... Mi-e frică de tine...

P 3: Nu plecăm nicăieri. Trebuie s-o asculți bine, bine... să-ți rămînă în creier. Dacă nu-ți rămîne în creier și nu te îngrozește... n-am făcut nimic.

P 4: (se agață de el) E destul... Am ascultat destul... Să plecăm. Doar sîntem liberi...

1r.3siDf(url(.

P 3: Nu plecăm! De ce nu recunoști că ai mai auzit-o? Nu plecăm pînă ce nu recunoști. Recunoști că încă din copilărie o auzi, că îi recunoști urletul, scrîșnetul, zvîcnetul, duhoarea? Recunoști că te-a îngrozit dintotdeauna și că te-a chinuit și că ți-a măcinat nervii și că ai venit aici numai și numai pentru că te-ai săturat? Da? Spune!

P 4: (se lasă încet în genunchi, zguduită de un plîns isteric) Nu vreau! Nu mai vreau nimic!

P 3: Nu? Ei, asta nu poate trece atît de ușor... Nu trebuie să treacă atît de ușor... Trebuie să stăm pînă la sfîrșit. Trebuie să înțeleg și eu ceva... Dacă o auzi din copilărie, dacă te-a îngrozit dintotdeauna, de ce ai venit aici? Spune! O urăști, nu? Sigur că o urăști...

P 4: O urăsc! O urăsc groaznic! Te urăsc și pe tine și pe voi toți... cei care veniți aici... (hohote isterice) Pe toți, pe toți... Hai să plecăm...

P 3: Nu plecăm nicăieri. Unde vrei să plecăm? Oriunde am pleca... nu-s decît alte săli de așteptare... Știi și tu... Pînă și dincolo de ușă... nu-i decît o altă sală de așteptare... Știi bine că peste tot nu sînt decît săli de așteptare... Numai și numai săli de așteptare... Mii și mii de săli de așteptare. Milioane de săli de așteptare... Milioane de mașini care urlă, care își fac datoria... Unde vrei să plecăm? (mașina, care a funcționat în surdină, își reia ritmul tot mai alert) Nu putem scăpa de aici... Ha, ha, ha!

P 4: Să venim mîine! Auzi? (spusă ca o ultimă speranță) Să venim peste trei zile...

P 3: Poți să vii oricînd dorești! Pînă la urmă tot ai să vii. De fapt, aici stă toată libertatea noastră. Că putem să venim oricînd vrem... Dar pînă la urmă tot venim... (un rîs demonic) He-he-he... Tot venim... Vrei să te umilești? Vrei să întîrzii trei zile?

P 4: Da...

P 3: Privește-mă! Sînt aproape nebun. Mi-au fost de ajuns trei zile de întîrziere ca să înnebunesc. Trei zile zici? Ha! Trei zile!

(urletele și-au reluat ritmul, din nou mașina urcă spre momentul culminant)

P 4: (își acoperă urechile și fața) Nu mai vreau să aud... Nu mai vreau. Vreau să rămîn singură... Nu mai vreau să merg nicăieri...

P 3: Ha! Ești înfricoșată? Ți-e groază? Foarte bine! Foarte bine! Știai că o să fie așa. De ce ai venit? De ce? Știai ce se întîmplă înăuntru. Nu? Poți să spui că nu știai? Ai curajul să minți? Mai vrei să minți? De ce ai venit dacă știai ce se întîmplă înăuntru? Dacă știai că totul e o minciună, de ce ai venit? De ce? Ți-a plăcut minciuna? Îți place minciuna, nu? Așa-ți trebuie! N-are decît să-ți roadă creierii... Știai totul și n-ai făcut nimic... nimic... Ai să auzi îndată... De asta ai venit. Ca să auzi urletul de aproape... Ai să-l auzi. Îl simt... (îi ridică mîinile de pe fața, luptîndu-se cu ea) Trebuie să-l auzi... Trebuie să-l auzi în toată splendoarea lui... Acum! (mașina a urcat pînă la ultimul grad de funcționare și se aude urletul final, mai dur decît în celelalte cazuri; cei doi rămîn înmărmuriți; urmează ritualul obișnuit, apa care spală dispozitivele metalice și apoi evacuarea apei prin conducte; pauză; liniște)

P 4: (după un timp se desprinde din brațele lui P 3, își șterge lacrimile și se așează cuminte pe scaun, la fel ca la intrarea în scenă) S-a sfîrșit...

P 3: (se plimbă încet, făcînd gesturi de relaxare) Asta e tot.

P 4: Ați spus ceva, domnule?

P 3: Da, am spus că asta e tot.. V-a plăcut?

P 4: Mă faceți să rîd.

P 3: Hm!

P 4: (cinic) Mi se pare că urmați dumneavoastră...

P 3: Da...

P 4: Poate că ar trebui să ne luăm rămas bun.

P 3: (pierdut, indiferent) Poate că da...

P 4: Atunci... Să ne luăm rămas bun...

P 3: Și totuși... Poate că mai putem face ceva...

P 4: Nu mai putem face nimic... (pauză; cele două personaje sînt epuizate, se suspectează reciproc)

P 3: Există ceva... Ceva ce n-a intrat încă în calculele lor...

P 4: Nu există nimic...

P 3: Ba da, ba da... Am putea arunca un os de pește în gura monstrului. Înțelegi? S-ar putea ca monstrul să se sufoce, să explodeze...

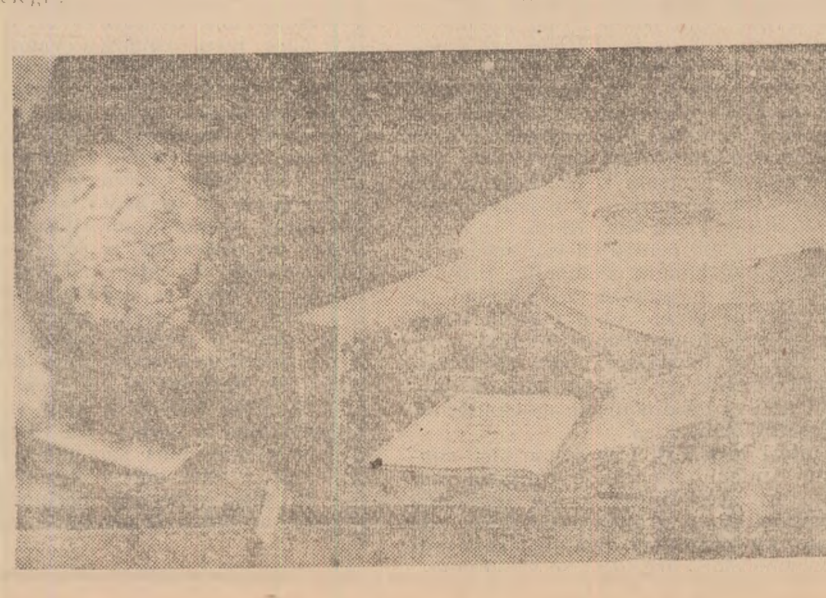
P 4: Ce trebuie să fac?

(în acest moment, într-o liniște desăvîrșită se întredeschide ușa: fără violență și fără sentimentul unei amenințări)

P 3: (privind spre ușă, apoi spre P 4) Să vii cu mine.

(alt moment de pauză; cei doi se gîndesc, P 3 așteaptă decizia fetei; în sfîrșit, P 4 se ridică; ușa se deschide larg și dincolo de ea se vede o cîmpie, cerul, culorile; cei doi trec de ușă și pătrund în peisaj)

Notă: prima variantă de final

Caragiale — singura soluție ? (2)

ÎN ULTIMA perioadă a vieții, Caragiale dă în patima muzicii ; el devine admiratorul neobosit al compozitorilor de valoare universală, cei adulați de iubitorii de muzică de pretutindeni. Urmărea asiduu programele sălilor de concerte și schimba cu Zarifopol informații epistolare pe această temă. Răutăcioșii s-ar putea întreba de unde a apărut pasiunea pentru Beethoven, Bach, Brahms la amatorul de șuete, la cel căruia-i plăcea, pe vremea cînd se afla în țară, mai degrabă să întîrzie cu „amicii" în jurul halbelor de bere ?

Fără doar și poate, Caragiale avea un impresionant talent actoricesc ; reușea să „joace" orice personaj, chiar personaje care îi semănau foarte puțin. În excelentul **Creion,** din finalul **Vieții lui I. L. Caragiale** Șerban Cioculescu amintește între altele : „Stăpînea ca un actor mijloacele simulării în convingeri și simțiri, în înduioșare și patetism".

Mi-l pot imagina simulînd, în fața amicilor și a tovarășilor de berărie, tot ce-i dicta capriciul, de la atitudinea meditativ filosofică la încercarea cine știe cărui sentiment înalt —, savurînd, în secret, reușita mistificării. Dar pasiunea pentru muzică e altceva, e autentică și cu adevărat profundă. Nu spun că virtuozitatea comediantului n-ar fi putut înșela perspicacitatea martorilor, dar dovada pasiunii o aflăm de această dată nu în mărturiile contemporanilor, ci în documente imposibil de falsificat: în opera literară.

Comparativ cu celelalte arte, muzica e o artă abstractă; realismul lui Caragiale, apetența sa pentru amănuntul concret, veridicitatea, inhibarea avînturilor riscante ale ideii, refuzul romantismului — toate acestea par a nu se prea potrivi cu arta sunetelor. În pofida aparențelor legătură există, susținută prin fibre cît se poate de trainice. Nu mă gîndesc la inegalabila „ureche" muzicală a scriitorului, capabilă să rețină „sunetul" unei fraze, individualizîndu-și personajele după tonul vorbirii. De esența muzicii ține talentul construcției, al alcătuirii întregurilor ; structura pieselor e, pentru compozitor, esențială; sunetul n-are valoare muzicală dacă nu e organizat, supus arhitecturii ansamblului, dacă nu este folosit ca element într-o construcție rezistentă. Caragiale are un simț cu totul remarcabil al compoziției.

Prin natura artei sale, creatorul de sonate, simfonii etc. trăiește într-un univers abstract, modelat de mase de sunete. Sensibilitatea sa participă mai mult la relații și proporții, decît la viața afectivă a personajelor; discursul muzical e formă pură, desăvîrșită într-un „raționament" artistic, un calcul estetic rece; talentul compozitorului are în el ceva matematic; muzica nu se compune fără o pregătire de specialitate riguroasă — arta muzicală presupune o pre-concepție; actul creator nu poate fi redus la... inspirație, presupune o propedeutică, un corpus de legi care sînt respectate.

Caragiale lucrează pînă la o precizie, la o transparență geometrică a textului. Are, asemeni clasicilor, obsesia maximei concentrări, a eliminării oricărui cuvînt de prisos. Grija pentru puritatea construcției evocă imersiunea în abstract a compozitorului. Temperamentul scriitorului se cristalizează într-o formulă. Iată ce-i spunea el lui Ioan D. Gherea : „Am făcut și eu o observație care seamănă cu a oamenilor de științe. Meseria mea e să caut expresia justă : dau de o primă formulare, o primă aproximație care nu mă mulțumește, pe urmă de alta pînă găsesc expresia justă. Ei, am bagat de seamă că acea expresie justă e totdeauna mai scurtă decît cele dinaintea ei. Prin urmare, stilul bun e totuna cu exprimarea cea mai scurtă! Sau o fi o generalizare pripită ?"

Pentru a fi cu totul liber în prelucrarea limbajului, pentru a stimula, în măsura în care a făcut-o Caragiale, interesul pentru perfecțiunea stilistică, scriitorul trebuie să lucreze la cea mai joasă temperatură; un precept cunoscut cere ca autorul să nu fie stăpînit de nici o pasiune; „viața" disecată pe masa sa de lucru se cere să-i fie indiferentă.

Flaubert — pentru a reveni la exemplul deja invocat —, temperament contradictoriu, romantic și exaltat, alege, pentru cel mai bun roman al său, un subiect „indiferent"; burghezii din **Madame Bovary** îi stîrnesc mai degrabă resentimente, ceea ce îi permite să se concentreze fără probleme asupra „construcției". „Cartea asta, numai calcule și viclenii stilistice, nu-i din sîngele meu, nu o port în măruntaiele mele, simt că e ceva voit, artificial". (s.m.). Îndoieli ale artistului aflat în focul creației ? Poate. Iată însă o altă secvență din aceeași revelatorie Corespondență : „Cu cît simți mai puțin un lucru cu atît ești în stare să-l exprimi mai bine așa cum e, dar trebuie să ai facultatea să ți-l faci simțit". Este probabil una din primele formulări ale literaturii ca realitate a discursului, produsă de discurs : trebuie să ai facultatea să-ți reprezinți această lume — să o trăiești ca și cum ar exista aevea.

Caragiale, s-a zis, exprimă lumea „așa cum este", și nimic mai mult; am vorbit despre lipsa de atașament pentru ceea ce înfățișează. Slăbiciunile față de umanitatea la care revine neobosit nu i-ar fi, ca om de artă, de nici un ajutor. Ibrăileanu are un pasaj celebru în care comentează „răutatea" lui Caragiale : „Muza sa este răutatea, vulgaritatea și prostia contemporanilor săi, (...) el nu vede decît răul. (...) Caragiale urăște ori disprețuiește prea mult clasa burgheză, clasele nouă, ca să poată vedea în reprezentanții ei acel «grăunte de aur», care se găsește în orice om...".

Caragiale e un artist din spița portretiștilor cu privire rece, calculați, detașați ; creatori fascinați de perfecțiunea obiectului estetic ca de privirile unui șarpe, artiștii din această familie nu pot surprinde adecvat imaginea realității decît atunci cînd obiectivul lor nu e tulburat de sentiment, de judecata morală ș.a.m.d. ; ei văd precis numai atunci cînd îndreaptă asupra lumii o lentilă de gheață.

ÎNAINTE ca „diferența" să fi devenit unul din conceptele care se bucură de maximă atenție din partea structuraliștilor și poststructuraliștilor, femeile frumoase căutau să se afișeze alături de femei urîte; dacă erau cu dare de mînă, angajau slujnice dizgrațioase : intuiția le spunea că frumusețea devine mai izbitoare prin contrast. Arta populară e plină de Feți-frumoși și drepți care se războiesc cu căpcăuni, cu balauri, sau cu oameni urîți și răi ; de fete harnice și frumoase asuprite de rivale slute și nevrednice etc. etc.

„Diferența" este exploatată în răsunătoarea campanie susținută de Maiorescu : teoria formelor fără fond pune în evidență „diferența" dintre ideile originale și caricatura împrumuturilor. Demonstrațiile lui Maiorescu apelează frecvent la contraste izbitoare ; tehnica celebrelor sale polemici nu o dată se reduce la reliefarea, în punctele cheie, a unor „diferențe" între pretenții și adevărata stare a lucrurilor. În această privință, Caragiale stă alături de criticul Junimii : „lucrează" exclusiv în această tehnică (ea lipsește doar din scrierile sale „grave"). Textele sale pun sub ochii cititorilor prăpastia dintre pretenții și realitate, dintre aparență și esență... Și, pentru că istețimea strălucește mai bine în vecinătatea prostiei, Mitică nu se codește, atunci cînd nu are alături proști, să o facă el însuși pe prostul : numai pentru o clipă, bineînțeles ; și în vederea unei răsturnări spectaculoase de situație, care să sublinieze în cele din urmă, mai puternic, „deșteptăciunea" sa.

Iată-l în **C.F.R.** I se spune aici simplu, Amicul (amiciția e calitatea majoră în acest univers ; ea înseamnă complicități, o grăitoare coeziune de grup, uniformitatea alcătuirii sufletești a personajelor care, deși se străduiesc, în societate, să strălucească, nu au ambiția gîndirii independente, complacere „șmecheră" din care nu lipsește disprețul față de ceilalți). În prima parte a schiței Amicul joacă deci rolul soțului-bătrîn-naiv--și-încornorat. Povestea e cu totul banală. Bătrînul soț pare să fie „tradus" de șeful său, berbant, tînăr și chipeș, care îl protejează „fără nici un motiv" pe nepriceputul Amic, proaspăt căsătorit.

În „naivitatea" sa radioasă, Amicul amuză și pe Niță și Ghiță, convivi de ocazie, și pe cititor. În această secvență a schiței, cei doi joacă rolul lui Mitică : iau în zeflemea. Credulitatea deconcertantă a Amicului anunță o pradă ușoară. Dar imediat ce aflăm că tînărul și chipeșul șef care se ocupă în cupeul de serviciu de Mița, nevasta Amicului, nu e altcineva decît fratele acesteia, situația se răstoarnă. Amicul ni se prezintă sub adevărata lui identitate : un Mitică nițel cherchelit, care și-a găsit partenerii de șuetă și, spre propria-i mulțumire, dacă nu și a noastră, îi păcălește.

Abila dezvăluire îi aruncă pe Niță și Ghiță în ridicol : se amuzaseră „ca proștii" ; rîseseră cînd ei înșiși erau de rîs.

„Diferența" pe care se sprijină în mod copios și arta lui Caragiale nu e un simplu procedeu. Apelul frecvent la „diferență" trădează un mod de gîndire ; o gîndire care rupe unitatea lumii, care îi dă o imagine dihotomică și îi ascunde complexitatea. În lumea lui Mitică totul e foarte simplu — și foarte limpede exprimat : el duce reducția la perfecțiune, face din reducție principiu al universului...

Constantin PRICOP

Limita cărților

Sigmund Freud a făcut din traume motorul personalităților capabilitatea echivocă a anormalității. A situat trauma în trecutul ființei și a rezolvat astfel cauzalitatea nevrozelor. Răsturnînd logica raționamentului său, ca o erezie psihanalitică, nimic nu împiedică așezarea traumei în viitorul ființei. Indivizii sau popoarele se pot abate din făgașul normalității prin teroarea inoculată de așteptarea, de iminența unor evenimente covîrșitoare, înzestrate cu un uriaș potențial distructiv. Principala certitudine a omului modern, o certitudine întemeiată pe angoasă, poate și singurul suport moral pentru milioane de dezmoșteniți, s-ar prea putea să fie căderea ciclică, niciodată dezmințită, a săbiilor lui Damocles. „Psihic nu înseamnă inconștient", iar tagma evreilor rătăcitori ar putea fi privită drept spița cassandrelor terifiate de catastrofele care încă nu există, deși au fost ursite.

În ciuda dificultăților de adaptare, în fața tăvălugului implacabil al istoriei supraviețuirea individuală devine donquijotescă. Noile închisori, extinse dincolo de dimensiunea materială a lucrurilor, explică și aderența masivă la masonerii a indivizilor născuți liberi. Prin aglutinar[illegible] misterioase, în conștiințele sclavilor [illegible] cu brutalitate în fața realității propriei aserviri, constrînși la trădarea iluziilor, coboară, ca o grație infernală, nebunia de a se considera stăpîni. Este doar începutul mișcării pe o orbită necunoscută. Centrul, traiectoria, legile mișcării, rămîn nerevelate neofitului, dar lumea, suferința ei conținută, îi devin accesibile prin claritatea, precizia și caracterul imperativ al ordinelor, prin raționalitatea lor, care, fie și diabolică, înseamnă un sîmbure de organizare în haos. Seninătatea supremă a loialității, a supunerii, obnubilarea neîncrederii în fața absurdului și exacerbarea fanatismului față de cauză, în același timp o fugă bezmetică de singurătate, declanșează bucuria nețărmurită și recunoștința bunului executant. Domeniul masoneriilor se întinde de la agonia febrilă a statelor și regimurilor politice la activitatea serviciilor secrete și ororile sindicatelor crimei, de la secte și congregații ritualice la enclave anarhiste și conspirații artistice. Agenții masoneriilor desfășoară un travaliu tenace întru ruinarea valorilor eterne, dezechilibrează în mod ascuns, nevădit, superbia tuturor individualiștilor, priviți ca mîntuitori virtuali. Organizațiile vizează, de fapt, crearea unei a doua istorii, a unui timp secund, a căror conformitate cu propriile lor legi să le asigure absoluta autoritate, controlul necondiționat, o recreere a universului de către inși înregimentați, în timp ce indivizii încă puternici rămîn drept ultimii soldați în viață ai creației inițiale, privită ca succedaneu terestru al divinității, al efortului ei de a se comunica. Emil Cioran a avut curaj atunci cînd a scris : „La force d'un être réside dans son incapacité, de savoir a quel poit il est seul".

În plan numenal, noțiunea de carte ar putea fi privită ca singura contrapondere pentru noțiunea de traumă. În deplin exercițiu livresc, Stephane Mallarmé propunea, drept scop al umanității, o carte. Situată, desigur, în viitor, cartea lui Mallarmé reprezintă esența singurei specii de finalism inocent și, întrucîtva, boem din istoria modernă și contemporană. Speculația sa este contrazisă de existența, în trecut, a cărților de origine ale marilor religii. Dincolo de cărțile sfinte, privite de astă dată drept urme sau simple obiectivări, ar putea fi situate, în cea mai îndepărtată antichitate, în proximitatea Genezei, deși ulterior momentului ei, Unul Livresc. Scopul omenirii, atins în start, ar garanta multiplicarea fără finalitate a Unului Livresc, în labirintul de labirinturi al bibliotecilor.

Cartea lui Tobit, al cărui traseu spre o finalitate fericită este vegheat de îngerul Rafael, purtătorul (hermetic ?) al rugilor către Dumnezeu, Rafael, cel [illegible] plinirea menirilor, preferă ocultarea, oricărei recunoștințe, ar putea fi considerată ca o variantă neprogramatică a „Imnului mărgăritarului", în care axioma salvator salvatus devine necesară prin determinism.

În comentariul la „Exercițiile spirituale" ale lui Ignațiu de Loyola (tradus în franceză în 1913, la Chapelle de Montligeon), R. P. Meschler, maestru al iezuitismului german, susține caracterul esențial al coborîrii grației divine pentru a sublima, a încununa, truda, tribulațiile novicelui.

S-ar prea putea ca tocmai dialectica stranie a cărților și traumelor să facă imposibilă prezența adevărului în cărți sau în istorie deopotrivă. După mortificări de o viață în bibliotecă sau în scriptorium, cei mai lucizi dintre cărturari au înțeles că vînatul se află în altă parte, dar, incapabil să transgreseze o prejudecată milenară, s-au resemnat la triunghiul banal, ineficient, alcătuit din juisări estetice, luminarea cenaclurilor și păstorirea mesei. Alții au reculat mai mult, pînă la împăcare cu determinismul sacru ascuns în mecanismul vieții și morții, pînă la liniștire și dezamorsare prin plăcerile simple.

Dincolo de întreaga cruzime a babiloniilor dezlănțuite, cuvintele satisfac arareori necesitățile expresiei. Ele poartă întreaga vină pentru starea iluzorie a dialogului, a oricărei comunicări, relatări, mărturii, sînt agenții crucificării prin limbaj a întregii umanități în amalgamul de adevăr și minciună. Căderea cuvintelor se măsoară prin depărtarea lor de puritatea Verbului și prin puterea libertatea, starea de frumusețe și bunătate [illegible] scribilor redemptori. Perfectibilitatea comunicării presupune emergența unor fluxuri ideatice pure [illegible] păsirea păcatului originar, al cuvintelor și realizarea, prin kalo kagathon, a unui numitor comun pentru comunitatea purtătorilor [illegible] mesaje.

Universul comunicării nemijlocite ne este accesibil, cred, precum lumina soarelui prizonierilor dintr-un paralelipiped de sticlă. Vom dialoga atunci despre beatitudinea inocenței recîștigate.

Silviu LUPAȘCU

Octavian PALER

Confruntări cu avocatul diavolului

(în loc de introducere la „cele zece porunci ale înțelepciunii“)

31. Am luat-o la dreapta și m-am pomenit într-un alt oraș. Toate firmele erau scrise într-o limbă pe care n-o cunoșteam. Mi-am zis că am greșit drumul la intersecție și m-am întors. Cînd am ajuns însă la intersecție, ea nu mai arăta ca de obicei. Acum, acolo, era o esplanadă mărginită de copaci uriași, cu coroane bogate, printre crengile cărora lucea marea. Cobor o scară de lemn. Port o cămașă albă și pantaloni albi. Jos, mă așteaptă un bărbat tînăr, cu fața roșcovană, să-mi arate ceva. Valurile au adus o nimfă moartă la țărm. Deodată, pămîntul începe să se scuture și o ceață lăptoasă se răspîndește în aer. Bărbatul roșcovan mă liniștete: „Nu-ți fie frică. Luăm caii și fugim. Nu este decît vulcanul“. Și-mi arată, dincolo de golf, un munte care a început să scoată un fum gros. Îl recunosc și știu că erupția nu va ajunge pe malul golfului unde ne aflăm noi, dar țipetele pescărușilor mă înnebunesc. Încep să alerg. Pescărușii mă urmăresc, eu gîfîi și sînt îngrozit fiindcă nu-mi aduc aminte ce trebuie să fac pentru a-i determina să mă lase în pace. În memoria mea e o „pată albă“. La capătul unei străzi lungi, nimeresc într-o lumină orbitoare. Țipetele pescărușilor încetează brusc. Aștept. Tot ce aud e foșnetul uscat al unui copac. Și respir ușurat. Nu mai sînt urmărit. Dar unde mă aflu? Mă cuprinde din nou panica. Înainte aveam un punct de reper, trebuia să fug de pescăruși, dar acum încotro trebuie să mă îndrept? Pata albă crește, se lățește, mă înconjoară din toate părțile, e chiar lumina orbitoare... Mă trezesc înfricoșat și primul lucru pe care-l văd e fereastra incendiată de lumină. Am dormit mai tîrziu în această dimineață.

32. Cu misterele oracolului de la Delfi, am fost și mai lipsit de noroc, deoarece mi-au căzut în mînă mai ales cărți ai căror autori se străduiau parcă să-mi demonstreze că nu există un mijloc mai bun pentru a ascunde un mister decît acela de a discuta despre el. Am aflat cum arăta Delfi în vremea sa de glorie, pe care o deplînge Plutarh, cum se înșirau caii de aramă și statuile de aur pe Calea sacră, vegheată de lauri amari, cum urcau procesiunile de pelerini spre templul lui Apolo unde, în spate, într-o grotă, ieșeau aburii ce provocau, se zice, extazul Pythiei, îmbătînd-o ca un alcool greu și provocîndu-i ceea ce cunoscătorii numesc „a doua vedere“; am aflat că Pythiile trebuiau să fie neapărat analfabete și că pentru a tălmăci vorbele ciudate, fără șir, bolborosite de ele în criză, preoții lui Apolo le așezau în hexametri, în formulări atît de echivoce încît nimeni nu putea învinui, ulterior, oracolul de profeție mincinoasă. Cresus, regele Lidiei, s-a dus la Delfi înainte de a-l înfrunta pe Cirus, vrînd să știe dacă era bine sau nu să se bată cu perșii. Oracolul i-a răspuns că, dacă va traversa cu trupele sale rîul Halys, va distruge un imperiu. Cresus a trecut rîul Halys, s-a bătut cu Cirus și a distrus un imperiu: al său însă. Fiecare înțelegea ce vroia din formularea sibilinică a profeției și, firește, era singurul vinovat în caz că alegea prost... Dar pe măsură ce citeam mai mult eram mai puțin dumirit. Pe ce s-a bazat prestigiul oracolului, șarlatanie ori pe secrete păzite cu strășnicie de preoții lui Apolo? și ce a decis alegerea locului pentru profeții? apropierea Parnasului? aburii reci care ieșeau, dintr-o crăpătură, și care, inhalați, se dovedeau a fi halucinogeni? sau caracteristicile peisajului, piscuri, stîncă, rîpi adînci, vale îngustă, de o perfectă ambiguitate? Cei mai mulți autori se opreau la anecdotă, la detalii pitorești, la vulgarizare, iar cărțile mai serioase, cu pretenții, se împărțeau în două categorii. Unele care exaltau misterul, fără să lămurească nimic. Altele care îl persiflau, de asemenea fără să lămurească nimic. Nu mă satisfăceau nici ironiile nimicitoare ale lui Fontenelle pe seama mediocrității hexametrilor inspirați de zeul poeziei preoților săi, și cu atît mai puțin ale altora care luau totul în derîdere, afirmînd că Delfi a fost o enormă înșelătorie regizată cu grijă de o adevărată mafie oraculară ce conta pe credulitatea pelerinilor și pe teama lor de destin. Probabil, unele învinuiri erau întemeiate, dar îmi venea greu să accept că toată antichitatea s-a lăsat dusă de nas de niște șarlatani și că o simplă farsă putea să dureze atîtea secole...

Infructuos pe planul curiozității, „momentul Delfi“ a avut, indirect, urmări extrem de importante. Căci atunci s-a declanșat boala mea... Citeam că zeilor le plac numerele neperechi, cum spune și Vergiliu. Mi-am amintit imediat că Parcele erau trei, Moirele și Grațiile tot trei, Muzele nouă, cercurile Infernului, de asemenea, nouă! Dintre numerele neperechi, cel mai plăcut urechilor divine trebuie să fi fost însă șapte! Minunile lumii sînt șapte. Colinele pe care a fost ridicată Roma, șapte. Eroii porniți împotriva Thebei, șapte. Încît, în zadar a sporit Plutarh grupul înțelepților pînă la șaisprezece! Tradiția a preferat să se oprească la șapte. Tot ea mai spune că acești șapte înțelepți au fost consultați pentru stabilirea inscripțiilor ce urmau să fie săpate, la Delfi, pe frontispiciul templului principal, consacrat lui Apolo. După deliberări, ei au decis, se zice, ca prima inscripție să fie: „Cunoaște-te pe tine însuți“. A doua: „Nimic prea mult“... Pînă atunci m-am amuzat. Deodată mi-am dat seama că despre cinci din cei șapte înțelepți, și anume: Pittacus din Mitilene, Chilon din Sparta, Bias din Priene, Cleobul din Lindos și Periandru din Corint, nu știam mai nimic. Singurii despre care aveam cunoștințe ceva mai serioase erau Solon din Atena și Thales din Milet. Această neplăcută revelație a proporțiilor ignoranței mele a avut darul să mă ambiționeze, iar de aici drumul a continuat în linie dreaptă. De la cei șapte înțelepți am ajuns la o veritabilă pasiune pentru Grecia clasică și în general pentru lumea antică, punînd bazele unei obsesii care mi-a influențat, ulterior perspectiva culturală și, în parte, chiar viața.

33. Uneori, am impresia că toată viața m-am învîrtit printre idei primite, însușite de la alții, fără să mă mai obosesc să le trec prin cugetul meu. În astfel de momente, am o părere destul de proastă despre mine. Mă consider un soi de papagal care a repetat mulțumit, ce a auzit, ce a învățat; de aceea am jinduit după înțelepciune, îmi spun; nu fiindcă aveam o nevoie reală de înțelepciune, ci pentru că „înțelepciunea“ îmi suna foarte plăcut în urechi: ca un fel de aristocrație spirituală, cu care merita să te mîndrești. Altcori, mă gîndesc, și sînt poate mai aproape de adevăr atunci, că am jucat fără să-mi dau seama rolul unui Don Quijote minor într-o vreme în care bravura de a înfrunta ridicolul nu mai impresionează pe nimeni. Oricum, am fost de perfectă bună credință. N-am maimuțărit, în dorința de a epata pe cei din jur, o preocupare „filosofică“. Nici nu aveam pe cine să epatez, de fapt. Credeam cu sinceritate că mă angajam într-un efort de mare importanță pentru mine.

Ce-i drept, pe vremea aceea nu știam că se poate trăi cu idei false, așa cum unii trăiesc cu sedative. Nu-mi trecea prin minte că adevărata fericire e neliniștită, deoarece se teme, și că liniștea e ea însăși de mai multe feluri. Ce legătură poate exista între calmul cu care Leonida, împreună cu cei trei sute de soldați așteaptă lupta de la Termopile (știind că vor muri!) și calmul cu care Tezeu „uită“ să schimbe pînza neagră de la catarg cu una albă, ceea ce provoacă moartea tatălui său? Îmi imaginam, atunci și mai tîrziu, că seninătatea e, în orice situație, o stare superioară a inteligenței, ignorînd cu totul un adevăr care mi se pare o banalitate azi, că inteligența ajunge mai ușor în infern decît în paradis. Nu vedeam diferența care, zicea Brâncuși, există în limba română între inteligență și deșteptăciune (Brâncuși adăuga: „îi ador pe inteligenți, însă îi detest pe deștepți, căci ei sînt giruete în bătaia tuturor vînturilor“), și nu mi-am pus nici măcar în treacăt problema că o istorie a „nebuniilor“, începînd cu aceea a lui Icar și continuînd cu aceea a lui Don Quijote, ar fi mult mai pură și mai eroică decît una a înțelepciunii. Nerăbdător să pătrund pe porțile aurite, cum mi le imaginam eu, ale înțelepciunii, devoram cărți despre zeii antici, despre Olimp, despre Parthenon sau despre grădina lui Epicur, fericit că lumea antică oferea sufletului meu tînăr un cadru favorabil reveriei, destul de precis pentru a-mi inspira încredere, dar destul de vag pentru a nu risca să fiu contrazis de realitate, și asta fără să mă împiedic de „amănunte“, cum ar fi rostul legendei unui Procust odios într-o Eladă care, teoretic, propovăduia „măsura“.

Diligența poștala

„O să mă vedeți birjar înainte de a mă vedea scriind pentru bani.“

Flaubert

Acum, cînd trotuarele sînt pline de ziare din ce în ce mai independente (deși publică S.R.I.-ul pretutindeni numerele de telefon ca să i te dărui cu trup și suflet) și de crizanteme ticsite în găleți de plastic; acum, cînd femeile ne fac complici la mersul lor ucigaș de lent, un picior așteptîndu-l pe celălalt, la locul crimei, pînă la reconstituire; acum, cînd dai peste tot din bar particular în consignație privată și de aici în mijloc de poloneze pasionate la precupețit calupuri fine de săpun și ciorapi ruinători; acum, cred, e momentul să-l scoatem cu delicatețe din bîrlogul lui de la Croisset pe bulionardul Flaubert și să-l cocoțăm pe capra diligenței poștale de toamnă pentru un tur prin tîrgul nostru, capitală de gubernie și centru universitar vestit! Și ce-i dacă pe sub ferestrele franțuze curge Sena răcorindu-i creierii prăjiți la tavă de chinurile stilului și de gambele adulterine ale Emmei Bovary, femeiușcă mai a iederii decît solida și temperamentoidala Louise Colet, babana „bien corporee“ ce-l fericea cu asupra de cărniță, sau decît... (dar nu întocmim lista, precum Stendhal cu bățul pe nisip, a tuturor metreselor mustăciosului Gustave!). Noi avem Bahluiul KaKi! Între Bouvard și Pecuchet, bătrînul Flaubert ne-ar năuci cu citate din **Corespondența** lui dată-n geniul mătășii zgrumțuroase. În fața **Casei pătrate** ar profera, cu mîinile făcute pîlnie: **„Mai mult ca oricînd cred în ura inconștientă împotriva stilului. Cînd scrii bine, îți faci doi dușmani: 1 — publicul, pentru că stilul îl silește să gîndească, îl obligă să facă o muncă; și 2 — guvernul, pentru că simte în noi o forță și pentru că puterea nu suferă o altă putere.“** Luînd-o la stînga, penetrînd Hala (oh, Gusty, gurmandul!), cotind-o pe Armeană și, prins între Mitropolie și Teatrul Național, ar mai striga o dată: **„Nu citesc nimic în afară de Shakespeare pe care l-am reluat de la un cap la altul.“** Pe urmă, în dreptul **Cinei,** în desfrunzirea teilor de pe Ștefan cel Mare, spre **Casa Modei,** pe Străpungerii, oprit printre taxiparti, la **Librăria Junimea** în subsolurile căreia se ascunde baudeleriana doamnă Valeria Adriescu, sfătuind-o: **„Citește Montaigne, citește-l încet, pe îndelete! Are să te calmeze. Și nu-i asculta pe oamenii care vorbesc de egoismul lui. Are să-ți placă, ai să vezi. Nu citi însă cum citesc copiii, ca să te distrezi, nici cum citesc ambițioșii, ca să te instruiești. Nu,** citește ca să trăiești. **Fă-i sufletului o atmosferă intelectuală alcătuită din emanația tuturor marilor spirite. Studiază-i în profunzime pe Shakespeare și Goethe. Citește traduceri din autorii greci și romani, Homer, Petroniu, Plaut, Apuleius etc... /.../ Dar ți-l recomand mai întîi pe Montaigne. Citește-l de la un capăt la altul și, cînd ai terminat, ia-o de la început.“** Cedînd ispitei, înserat, s-ar cufunda în aroma clipei: **Unirea, Traian, Select, Continental, Corso** (celebra doamnă Ivanov!)... Sau într-un elan național s-ar gîndi să urce în **Copou** și lîngă **Biblioteca M. Eminescu** ar interoga statuia: **„Știi cîte volume am îngurgitat de la 20 septembrie încoace? 194! Și din toate mi-am scos note...“** Răzgîndindu-se brusc, ar porni-o glonț în Păcurari, hăt departe, la stația Peco, șoptindu-i melancolic frumoasei Tamara, suferindă la coada de la benzină (Irak, mon amour!): **„Toamna, care pe aici a fost splendidă, mi-a trezit o poftă nebună să umblu prin păduri... Dar dumneavoastră, Prințesă... trebuie să fi făcut plimbări frumoase... plimbări în trăsură, cu grațioasa pălărioară cu pene care tremură în vînt...“** Și obosit, scoborît de subsuori, de pe capra topită-n catifeaua zilei, de „secundanții“ săi, Bouvard și Pecuchet, ar mai murmura poetului Nicolae Ionel: **„În toate după-amiezele citesc Vergiliu și leșin de plăcere în fața stilului și preciziei cuvintelor.“** Și cîte și mai cîte...

P.S. Mica, mijlocia și marea publicitate.

Începînd cu acest număr organizăm, într-o acerbă seriozitate (paranteză cu Petre Roman) *, următoarele concursuri. 1) Cea mai haioasă scrisoare (premiu — oferim diligența poștală de toamnă pentru o călătorie în Estul sălbatic). 2) Cel mai sexy bilețel (premiu — cinci zile la Athenee Palace). 3) Cea mai devastatoare misivă (premiu — Vladimir Ulianovici Lenin: Opere complete). Altă dată alte concursuri (paranteză cu Petre Roman)!* Împreună cu textul strecurați în plic talonul de participare afectivă: o diligentă decupată artistic cu lama, specificînd numărul revistei citite integral. Puteți iscăli cu numele dumneavoastră (paranteză cu Petre Roman). *

*) Tic nervos

Orga de titluri (4)

SCRISOARE DESCHISĂ TAIETORILOR DE CAPETE ȘI MINCINOȘILOR

Mi-ar fi plăcut să fiu redactorul atîtor sute de volume cu sigla Flammarion. Să-l am ca autor, de pildă, pe Alain Corbin. Un nume de referință. Omniprezent la Casa Flammarion. Volumul său **Le Territoire du vide l'Occident et le desir du rivage, 1750—1840** propune o viziune originală asupra evoluției sensibilității în Europa occidentală, pornind de la ispita colectivă a țărmurilor care se integreaza bogatelor fantasme iscate de liziere pentru a se opune patologiei urbane. O meditație sensibilă asupra vidului și plinului.

In sfîrșit altceva decît limbajul de lemn despre vidul puterii vehiculat la noi încă din ianuarie 1990. Puterea vorbește despre vidul puterii cînd vrea să ia puterea și s-o păstreze pentru sine chiar cu riscul golului istoric, social, moral, ca să nu mai vorbim de hăul din noi, din sufletele și, de ce ne-am rușina să vorbim, din vintrele noastre...

Mi-ar fi plăcut să fiu redactor la cărtile lui Vladimir Jankelevitch, **L'Ironie**, despre care s-a vorbit atît în ultimii ani. Sau **La mort, Le pur et l'impur, L'irreversibilite et la nostalgie, Le serieux de l'intention, Les Vertus et l'amour, L'innocence et la mechaucete**, ultimele trei alcătuind celebrul tratat-triadă **Traite des Vertus** despre care n-am prea vorbit.

Cine și cum ar scrie un tratat al virtuților în România acestor ultime luni? Și așa trec de la cărțile lui Jankelevitch la un volum din seria scoasă sub egida **Tribunal Permanent des peuples** tot în colecția „Champs". Ultimul apărut se cheamă **Le Crime de silence Le genocide des Arméniens.**

Nu s-a vorbit nimic la noi despre această serie. Dar ce este acest Tribunal permanent al popoarelor? Fondat în 1979, cu un deceniu înaintea marilor mișcări din Est, el continua tribunalul lui Bertrand Russell condamînînd invazia Vietnamului. Tribunalul a ținut o serie de sesiuni despre Argentina, Afganistan. În volumul **Le crime de silence. Le genocide des Arméniens** este cuprinsă sesiunea ținută la Paris în 1984 și consacrată genocidului organizat și executat de guvernul tînăr turc, între 1915 și 1916. Faptele și interpretările, inclusiv tezele turcilor sînt examinate intr-o suită de analize și pledoarii de o mare rigoare. Cînd va apare sub auspiciile acestui **Tribunal permanent des peuples** un volum despre crima tăcerii, genocidul românilor? Adesea tăcerea sau disimularea ei, într-o falsă dezbatere și vorbire, se iluzionează inutil că nu vor exista cărți despre crima tăcerii.

La Flammarion mi-am întărit o credință, o speranță. Vor exista oameni care să scrie despre vina celor ce tac.

A pune azi sub semnul tăcerii ceva nu exclude, ci, dimpotrivă, provoacă mîine vorbirea acuzatoare. Și procesul împotriva tăcerii. Și scrierea cărților despre crima tăcerii.

Am citit cîteva zeci de pagini din cartea lui Philippe de Villiers **Lettre ouverte aux coupeurs de tête et aux menteurs**, un best-seller printre cărțile de eseu și documente. În ianuarie se vînduseră peste 100 000 de exemplare. O aveam la mine cînd am mers la Monique Nemer. Mulți scriitori din România scriu de cîteva luni scrisori deschise către cei ce-ar vrea să ne plece capetele sau să le facă să nu vadă, să nu audă. Ce să mai spun despre zecile de scrisori deschise adresate mincinoșilor. Dar există din păcate și scrisorile de amenințare. Scrise cu violență, cu țîfnă. Reproșuri adresate scriitorilor care au vorbit din balconul Universității. Expeditorii lor — cînd nu sînt profesioniștii unei conflagrații împotriva nervilor tari și a sufletelor fără prihană. — suferă adesea de inocență sau ignoranță. Sînt bieți oameni care cred ce li se spune. Fără să-i uimească totuși — ciudat?! — graba cu care ei înșiși învață la o școală a urii.

LINA DE AUR

O după-amiază și o seara, după Musée de Cluny, cu toate volumele lui Fernand Braudel de la Flammarion, scoase în seria „Champs". Las deoparte, pe biroul Irinei Rautu de pe Avenue de Clichy, **L'Arriere Pays** de Bonnefoy scos în seria „Les sentiers de la création" cu Skira. Metafizica și Istoria artei. Poezia lui **dincolo**, a acelui orb aflat în spatele nostru, **spațiu și spate** protector, înger păzitor al unor răscruci interioare, al unor aspirații ce leagă **imaginile** de un **disegno interno**, hățiș lăuntric.

Las deoparte un magistral eseu de antropologie culturală, o carte de 200 de pagini scrisă de una din cele mai mari specialiste în India ale Franței, **L'Hindouisme anthropologie d'une civilisation.** Și mă „scufund" în Fernand Braudel. Și mă gîndesc că cititorii lui Braudel vor cumpăra la Paris cele două volume **L'Identite de la France.** În Biblioteci se va completa seria lucrărilor tipărite de Braudel la Flammarion: **Ecrits sur l'histoire, La Mediterranee,** l'espace et l'histoire, **La dynamique du capitalisme,** intre care nu trebuie uitat și **La Mediterranee** les hommes et l'heritage scos în colaborare cu Georges Duby și Maurice Aymard.

Ce superb text cel despre Veneția, semnat de Braudel, sau acela scris de Georges Duby despre conceptul și ideea de moștenire a Mediteranei!

Și pentru că l-am amintit pe Georges Duby, un popas lîngă cărțile lui scoase sub heraldica editurii Flammarion. Mai întîi **Saint Bernard L'Art cistercien.** Cuvintele Sfîntului Bernard din cea de-a XXVI-a predică (sermon) despre **Cîntarea Cîntărilor** mă aruncă în plină actualitate, în prezentul și prezența manipulată a violenței în România: „Ne aflăm ca niște războinici sub cort, încercînd să cucerim cerul prin violență și viața omului pe pămînt e aceea a unui soldat, cîtă vreme continuăm această luptă în corpurile noastre, de azi, rămînem departe de Stăpînul nostru, departe, deci, de lumină".

Și din nou mă întreb: Ce-a făcut Biserica în zilele de 13, 14 și 15 și după aceea?

Alte volume de Georges Dube: **L'Europe au Moyen-âge, L'économie rurale et la vie des campagnes dans l'Occident medieval** (deux volumes) - **La societe chevaleresque — Hommes et structures du Moyen âge, Mâle Moyen-âge,** De l'amour et autres essais; **Seigneurs et Paysans et structure du Moyen-âge.**

In seria „Champs", Mircea Eliade figureaza cu volumul sau **Forgerons et Alchimistes.** Noi, conaționalii săi, n-am reușit să-i tipărim opera literară și științifica integral. Cărțile scrise în altă limbă nu sînt încă traduse. Cu situația catastrofala a editurilor și cu aparițiile jalnice din punct de vedere filologic, științific și cultural ale particularilor întreprinzători, dar prea puțin editori, Mircea Eliade va trebui să mai aștepte. Pînă atunci avem la dispoziție edițiile sale în franceză, germană sau engleză. Și, de ce nu? putem să-l citim în japoneză, în ediția integrală pe care i-au consacrat-o niponii.

Țin în mîini un volum scos în seria **G.F.** (Grand Format) Flammarion: **New York,** cu o prefața de Philippe Sollers. Îmi aduc aminte că întrebîndu-l pe Sollers dacă vine în România mi-a răspuns că nu știe dar că e foarte probabil să nu reușească pentru că i se întîmplă mereu să vrea să ajungă într-o țară și să se trezească la... New York. Tot în **G.F., Flammarion** am citit **Grains et Issues** de Tristan Tzara cu o prefață de Henri Behar. Sau **Coranul,** în traducerea lui Kasimirski care semnează și notele. În aceeași colecție, am recitit acum doi ani **Les Declarations des droits de l'homme,** în ediția lui Lucien Jaume. Am revăzut volumul la Paris. Drepturile omului. Unul din drepturile cele mai încălcate la noi e dreptul la adevăr și la informare.

PÎNĂ ȘI ALBANIA...

Un autor despre care mi s-a vorbit la Paris, la Flammarion — era o discuție comparativă referitoare la consilierii culturali din Est, e Ismail Kadare tradus și la noi, scriitor albanez de notorietate internațională. Pînă și Albania pare să stea mai bine la capitolul notorietății literare. Am citit **Le Pont aux trois arches** de Ismail Kadare, în traducerea lui Iusuf Vrioni, cu o prefața de Alexandre Zotos.

Important e faptul că scriitorul Kadare n-a fost sufocat în Europa de Tritëro Agolli, colegul său (**chokut** in albaneză) care prezidează Liga scriitorilor și artiștilor din Albania de peste 17 ani, decretat cel mai mare, noi i-am spune condeier albanez al tuturor timpurilor. În Franța, în Europa, s-a afirmat Kadare iar nu președintele scriitorilor din Albania, cunoscut prin odele și imnurile sale — cele mai glorioase și cele mai oficiale — dedicate lui Enver Hoxha, partidului și Albaniei. Chiar dacă, în singurul manual de literatura, spațiul acordat lui Agolli e dublu față de cel destinat lui Kadare.

Cerberul scriitorilor albanezi, acest Agolli sigur de sine și poseur, cu o față plină, de închipuit, sub coama lui de păr alb, leonină, a reușit abia de puțina vreme să-și tipărească un roman la Gallimard, sub titlul **Splendeur et decadence du camarade Zulo,** traducerea unui volum ce i-a apărut la Tirana în 1972. În schimb, Ismail Kadare, cel fără funcții și care mai arată pe deasupra „ca Droopy cățelul trist al lui Tex Avery", cum îl descrie Jean Palestel într-un număr din **L'Ete europeen,** e un mare autor internațional pe care nu l-au sufocat nici nașterea lui în Albania, nici albaneza în care scrie, nici privirea lui melancolică peste obrajii căzuți, pe care-i baricadează pînă și ochelarii.

Tristëro Agolli n-are decît să turbeze din pricina lui Kadare, scriitor internațional, în mare vogă, prolific, tradus în atîtea limbi, autor al atîtor cărți pe care le pritocesc cu drag și entuziasm editorii și cititorii francezi.

Doamne, pînă și Albania...

În colecția G. F. Flammarion compusă din peste 500 de volume, textele fac obiectul celei mai scrupuloase editări, fiind însoțite de o introducere, cronologie, bibliografie și de un dosar de lectură. În septembrie anul acesta Flammarion va scoate 10 titluri, luna cu cel mai mare număr de apariții G.F.: Balzac (**Illusions perdues**), Barbey d'Aurevilly **Une histoire sans nom**), Chretien de Troyes (**Le Chevalier au Lion** (texte original și în franceza modernă), Lautreamont (**Les Chants de Maldoror**), Marivaux (**Les Acteurs de bonne foi, La Dispute, L'Epreuve**), Kierkegaard (**La Reprise,** într-o traducere inedită de Nelly Viallaneix), Platon, trei dialoguri **Menon** (traducere inedită de Monique Canto, care a mai tradus pentru Flammarion **Gorgias, Ion, Euthydeme**), **Theetete și Phedon** și Adam Smith (**Recherches sur la nature et les causes de la richese des nations**).

N-am amintit dicționarele Flammarion din seria G.T. Totuși, aș semnala măcar trei dintre ele, pe care mi le-aș fi adjudecat fără ezitare: **Dictionnaire français-latin** și **latin-français** de Henri Goelzer și **Dictionnaire** de poche **Oxford** englez-francez și francez-englez.

AUR ȘI TINICHEA PENTRU MATERIA CENUȘIE

Făcînd publicitate pentru seria „Champs", autorii catalogului pe 1990 o prezintă drept aurul destinat materiei cenușii („De l'or pour votre matiere grise"). N-ar strica să ne aducem și noi românii aminte că materia noastră cenușie are nevoie și de aurul cărților pe care-l alungă azi din trezorerii și librării un vid cu consecințe nefaste, spoiala și poleiala unor expediente și kitsch-uri.

În ce privește materia cenușie, ce să mai spun după ce am aflat că Ana Blandiana, care era un mit pentru cititorii români anul trecut, a fost căutată, ca un dușman pe culoarele revistei „România literară", ca să i se taie mîinile cu care scrie. Scriitorul român, în opoziție, transformat într-un monstru... și murdărit în fața opiniei publice. După o tehnică bine pusă la punct în ultimele luni: manipularea conștiințelor împotriva conștiințelor care nu se lasă manipulate. Divide et impera. Tinichea pentru materia cenușie. Tinichea și rugină...

Îmi transcriu noile apariții din seria „Champs" de la Flammarion. E o listă pe care o voi aduce în țară doar-doar ne vine mintea la cap și nu ne mai lăsăm sabotată cultura de dezinteresul sau disprețul Puterii ce si-a făcut îngeri păzitori din mineri... Ce ți-e și cu Biserica în România! Unde a fost Biserica în 13, 14 și 15 iunie?

Deci, lista: **La resistance Afghane** (Du Grand Moghol à l'invasion Soviétique) de Michael Barry, **Le territoire du vide** de Alain Corbin, **Male moyen-âge** de Georges Duby, **Conceptions scientifiques** de Albert Einstein, **La revolution russe** de Marc Ferro, **Virgile** de Pierre Grimal, **Affaires exterieures** de Alfred Grosser, **L'atelier de l'histoire, Le monde de la physique atomique** de Werner Heisenberg, **Juifs en terre d'Islam** de Bernard Lewis, **L'envers du miroir** de Konrad Lorenz, **La persistance de l'ancien regime** de Arno Mayer, **Jaillissement de l'esprit** de Seymour Papert, **La prostitution medievale** de Jacques Rossiaud, **Statues** de Michel Serres.

Mi-am cumpărat cîteva. Mi le-aș fi luat pe toate, dacă le găseam într-o librărie din București. O librărie Flammarion. Dacă tot nu mai ajungem să scoatem cărți măcar să le vindem pe cele scoase de editurile europene... Să mai vadă românii și cărți, nu doar ziare. Să citească, de pildă, un volum care-ar trebui să vă dea de gîndit! **Le peuple contre la Democratie** unde sînt explicate scenariile puterii ce manipulează poporul împotriva democrației în așa fel încît el crede c-o naște și o consolidează exact cînd de fapt o ucide.

Pentru 1990 colecția „Champs" de la Flammarion își mai propune ca apariții și alte lucrări de referință, ce merită să fie traduse la noi: **L'identite de France** de Fernand Braudel va apare în octombrie 1990 în două volume, primul: **Espace et Histoire,** al doilea **Les Hommes et les choses.** Apoi **Le monde et l'humain** de Edgar Morin, **Les frontieres de la connaissance** de Jean Hamburger, **L'ideologie indo-europeenne** de Georges Dumézil **Evolution, une theorie en crise,** de Michael Denton și **Origines de l'univers** de la vie, de l'homme de Yves Coppens, Jean Claude Pecker și Piotr Slominski.

Doina URICARIU

Corespondență din Berlin

Note dintr-un jurnal aproximativ

2 octombrie 1990 : Numărătoarea inversă a început. Doar cîteva ore au mai rămas pînă la miezul nopții, cînd festivitățile mamut din întreaga Germanie, dar mai ales cele din Berlin, vor marca restabilirea unității germane, prin aderarea Republicii Democrate Germane la Republica Federală Germania. Astfel va înceta să mai existe cel de-al doilea stat german în care socialismul cu față prusacă le-a impus cetățenilor, timp de patru decenii, interdicții, represiune, izolare, frică și tutelă ideologică. Începutul sfîrșitului a avut loc la 9 noiembrie 1989 cînd s-a deschis zidul Berlinului, între timp aproape în întregime demolat. Din cei 44,8 km de zid, în prezent, practic nu se mai vede nimic, în afară de cîteva porțiuni devenite monument istoric. Pentru estgermanii, care după realizarea uniunii monetare au intrat în posesia mult rîvnitei mărci vestgermane, unificarea înseamnă nu numai bucurie, ci și nesiguranță în ceea ce privește viitorul, ba chiar teamă față de economia de piață, de șomaj. Cozile în fața magazinelor cu mărfuri ieftine în Berlinul Occidental practic n-au existat în trecut. De la înfăptuirea uniunii monetare, însă, cozile au devenit ceva obișnuit, deoarece magazinele din est oferă cumpărătorilor aceleași mărfuri cu prețuri mult mai ridicate decît în vest. Estgermanii speră că acest neajuns paradoxal va fi remediat după unificare. Pînă la sfîrșitul anului în curs pe teritoriul răsăritean însă vor mai fi valabile o serie de reglementări ce vor dispare treptat cu introducerea economiei de piață. Astfel căile ferate răsăritene încasează doar 8 pfennigi pe kilometru, pe cînd cele din vest 21,5 pfennigi. Dacă un călător folosește mijloacele de transport în comun în Berlinul răsăritean, el plătește doar 50 de pfennigi pentru un bilet, în vest îl costă 2,70 de mărci. Aceeași situație și în cazul chiriilor care în est au rămas deosebit de ieftine, ceea ce a contribuit în mare măsură ca întreaga R.D. Germană să arate azi ca o imensă ruină. Statul a subvenționat în trecut nu doar chiriile, care se ridicau în medie la 50—60 de mărci lunar pentru un apartament, pentru care se plătesc în vest 500—600 de mărci. Decalajul est-vest va dispare, însă în următorii 5—6 ani marea majoritate a estgermanilor va fi net defavorizată față de cei din partea apuseană. Relația între salarii, de la 1 la 3, se va menține, potrivit estimărilor făcute de experți din domeniul economiei, poate chiar un deceniu. Și consumul de alimente în R.D.G., subvenționat de către stat, a fost în trecut cu mult mai ridicat decît în R.F.G., unde, de pildă, pe cap de locuitor au revenit 64,9 kg de făină față de 93,6 kg în est. Sau : 280 de ouă în vest față de 305 în est ; 72,6 kg de cartofi în apus față de 143,4 în răsărit, sau 6,4 l de țuică în vest față de 15,2 l în R.D.G. Aceste cifre sînt concludente pentru situația radical schimbată de după unificare, cînd cei din răsărit vor trebui să se adapteze nu numai la un alt ritm de viață, ci și la o altă atitudine față de muncă în general. Vechile năravuri socialiste de a închide magazinele și chioșcurile cu mențiunea „Preluăm marfa" sau „Vin imediat" persistă în răsărit, chelnerii localurilor se simt în continuare șefii clienților și nu pot înțelege că, de la realizarea uniunii monetare, restaurantele, înainte arhipline, rămîn goale, oaspeții preferînd să frecventeze localurile particulare sau cele din apus. O treime din veniturile cetățenilor din răsărit a curs, de la introducerea monedei comune în consecință, în vest. Chiar și produsele autohtone, carnea, mezelurile sau laptele, de regulă, cu mult mai ieftine decît cele ambalate atractiv din vest, cetățenii din răsărit nu vor să le mai cumpere. Decalajul între cele două părți ale Germaniei unificate se va simți în următorii ani cel mai acut la Berlin, ce va deveni capitala simbolică a țării, dar nu și centrul administrativ și politic, deoarece sediul guvernului va rămîne în continuare la Bonn. Dacă azi la miezul nopții se va celebra la clădirea **Reichstagului** adică a vechiului parlament, unificarea prin focuri de artificii, serbări populare și demonstrații de tot felul, poliția din cele două părți ale orașului deja a fost unită, și asta mai ales în vederea întîmpinării unor manifestații violente ale unor grupări radicale de dreapta și stînga. Statutul special — impus de către puterile aliate orașului divizat practic a și încetat. Prin actul unificării, Germania redevine un stat pe deplin suveran, pentru unii prilej de bucurie, pentru alții prilej de reflecții nostalgice. Însă pentru cei mai puțini un act regretabil.

10 octombrie 1989 : Ajung în posesia unui apel semnat de FRONTUL SALVĂRII NAȚIONALE, apel adresat congresului al 14-lea al P.C.R. Mă grăbesc să traduc documentul în limba germană (va apare în cotidianul „Frankfurter Rundschau" la 14 octombrie împreună cu scrisoarea deschisă a lui Dan Deșliu) ; redactez cîteva comentarii pe baza aceluiași text deosebit de interesant și **important.** La 18 octombrie „Deutsche Welle" transmite comentariul meu pe marginea acestui document în care autorii reproșează regimului atît statisticile triumfaliste cît și „anularea principiului organizatoric al partidului, din cele două componente ale lui nemaifuncționînd decît centralismul". Autorii anonimi (sic !) cer delegaților la congres să „hotărască eliberarea din funcție" a lui Ceaușescu, pentru a se evita un „conflict social major", delegaților revenindu-le „misiunea istorică de a evita o asemenea tragedie, așa după cum aveți datoria să vă gîndiți la răspunderea nemiloasă nu doar în fața istoriei, ci și a judecății imediate care nu va întîrzia să vină. Răbdarea românului e proverbială, dar nu fără margini !".

8—11 octombrie 1989 : În orașul universitar vestgerman Marburg au loc „Zilele literaturii germane din România" sub mottoul : „Necrolog".

16 octombrie 1989 : La biblioteca memorială „America" din Berlinul Occidental s-a deschis expoziția fotografică „România în curs de demolare". Freya Klier, regizoarea expulzată din R.D.G., deschide vernisajul.

Expoziția s-a deschis concomitent și-n R.D.G., la Potsdam, simbolizînd astfel solidaritatea germano-germană cu poporul român oprimat. Expoziția cuprinde fotografii cutremurătoare din cimitirul săracilor din Timișoara, aspecte ale „sistematizării" din București și alte localități, dar și fotodocumente referitoare la rezistența românească : Scrisoarea deschisă a lui Dan Deșliu, apelul **Frontului Salvării Naționale**, scrisoarea deschisă a lui Dinescu etc. Alte fotografii înfățișează chipurile mai multor disidenți ca Doina Cornea, Gheorghe Apostol, Constantin Pârvulescu, Corneliu Mănescu, Ana Blandiana, Dan Deșliu, Ștefan Augustin Doinaș, Dan Petrescu, Petre Mihai Băcanu.

10 noiembrie 1989 : Poporul german, a declarat Walter Momper, primarul Berlinului Occidental, după deschiderea zidului ieri, 9 noiembrie, a fost noaptea trecută cel mai fericit popor din lume.

Pregătim cea de-a doua „ediție" a „Zilei Internaționale de acțiune România" pe 15 noiembrie, cînd se vor împlini doi ani de la izbucnirea revoltei de la Brașov.

13 noiembrie 1989 : Dintr-un comentariu transmis la B.B.C. : Opoziția din R.D.G. pregătește la 15 noiembrie „Ziua de acțiune România". (...). La numeroasele demonstrații ce au avut loc zilele trecute în R.D.G., s-au putut vedea lozinci ca : „Nu uitați România" „Retrageți ordinul „Karl Marx" lui Ceaușescu și dați-l lui Ștefan Heym". Uniunea Artiștilor Plastici și Uniunea Scriitorilor din R.D.G. pregătesc textele unor rezoluții privitoare la România. Duminică în numeroase biserici din Berlinul răsăritean, printre care și-n biserica Ghetsemane, locul tradițional de întîlnire al opoziției democratice, au avut loc rugăciuni pentru poporul român oprimat.

15 noiembrie 1989 : Ziua de acțiune România se desfășoară pe plan internațional, au loc acțiuni de protest, strîngerea de semnături, demonstrații, se adoptă moțiuni și rezoluții. În fața bisericii „Gedächtniskirche" din Berlinul occidental regizoarea estgermană expulzată, Freya Klier, a pus la punct un spectacol simbolic prin care se atrăgea atenția trecătorilor asupra situației îngrijorătoare din România. Într-o imensă colivie mai multe persoane abrutizate, chinuite și apatice simbolizau victimele regimului inuman din România. Pe o pînză se puteau citi cuvintele : „România, gulagul Europei".

La poarta Brandenburg, în partea occidentală a Berlinului, un grup de demonstranți a arborat în fața presei internaționale și a camerelor de televiziune, o pînză pe care se pot citi lozincile : „Nu uitați România ! Jos Ceaușescu ! — Zi de acțiune, 15 noiembrie".

23 noiembrie 1989 : Dintr-o relatare transmisă la B.B.C. : Pînă și organul central al comuniștilor estgermani, „Neues Deutschland" și-a informat cititorii, într-un mod cît se poate de obiectiv și critic, despre faptul că mai multe partide comuniste vest- și esteuropene au refuzat să trimită delegații la congresul de la București, protestînd astfel împotriva „cultului personalității practicat în jurul lui Ceaușescu, împotriva abuzurilor de putere și împotriva încălcărilor principiilor democrației socialiste". Astfel de cuvinte aspre la adresa dictatorului român ar fi fost imposibil de rostit în R.D.G. cu cîteva săptămîni în urmă. Relatările transmise în direct de la București au fost, pe alocuri, mai critice și mai detaliate decît chiar cele transmise de mediile de informare din Republica Federală. Numeroasele acțiuni de protest organizate atît în provincie, la Leipzig sau Dresda : de pildă, dar și cele din capitala Berlin (la 19 și 20 noiembrie în fața ambasadei române și altele pe Alexanderplatz) au contribuit în mare măsură să creeze o largă atmosferă de solidaritate cu românii. Dresda grupul „Drepturile omului în România" a adresat o scrisoare premierului Hans Modrow în care se afirmă : „Cerem guvernului R.D. Germane să redacteze o declarație privitoare la decizia incalificabilă de a-i acorda lui Ceaușescu ordinul „Karl Marx". Cerem retragerea acestui ordin cît și a celorlalte ordine și medalii..., cerem o condamnare oficială a încălcărilor drepturilor omului din România".

2—3 octombrie 1990 : Sute și sute de mii, unii vorbesc chiar de un milion de oameni, s-au adunat în centrul istoric al Berlinului, adică pe arterele principale **Strada 17 iunie — Poarta Brandenburg — Unter den Linden** și **Alexanderplatz**, pentru a participa la festivitățile unificării celor două state germane. Printre oaspeții sosiți din întreaga lume se aflau foarte mulți oameni în vîrstă care doreau să asiste la una dintre cele mai mari serbări din Europa postbelică. Măsurile de preîntîmpinarea unor altercații cu demonstranți radicali luate de forțele de ordine, sosite la Berlin din întreaga țară, s-au dovedit aproape inutile, deoarece festivitățile au decurs într-o atmosferă pașnică. Doar în cartierul **Kreuzberg**, departe de locul festivităților, un grup de circa 500 de adversari ai unificării s-au angajat în lupte de stradă cu poliția, dînd foc la mașini și aruncînd cocteiluri „Molotov". Mai multe persoane au fost rănite în cursul incidentelor, din cei 35 de demonstranți arestați, majoritatea a fost pusă-n libertate în cursul acestei dimineți. Demonstranți din spectrul extremei drepte nu au intrat în acțiune la Berlin, în schimb, în fostele orașe estgermane Dresda, Magdeburg, și Frankfurt on der Oder extremiștii au atacat și au distrus mașini aparținînd unor străini.

Berlinul scăldat într-o lumină feerică semăna noaptea trecută cu o imensă sală de spectacole. În fața scenelor de scenă improvizate și ale chioșcurilor cu mîncare și băutură se înghesuiau oamenii în așteptarea punctului culminant („superorgasmul" — precum se exprima ironic un ziar de aici) al festivității, mulțimea îndreptîndu-se spre Poarta Brandenburg și clădirea Reichstagului, unde la miezul nopții s-a arborat steagul supradimensionat german. Clopotul libertății din primăria Schoneberg, sediul primarului guvernator al fostului Berlin Occidental, a început să bată, simbolizînd încheierea divizării celor două state germane.

Dacă întreaga festivitate de la Berlin a decurs fără incidente deosebite, totuși au fost strivite mai multe persoane din pricina numărului imens de oameni care dorea să asiste la acest unic spectacol. Poliția a fost nevoită să tragă focuri de avertisment pentru a facilita echipelor de salvare pătrunderea la locurile accidentelor. Din fericire, nimeni nu și-a pierdut viața.

Atmosfera a fost, în general, degajată, însă lipsea entuziasmul de anul trecut, cînd la 9 noiembrie s-a deschis zidul. Și totuși au curs și-n această noapte lacrimi de fericire, și... multă, poate prea multă șampanie.

Pe soclul statuilor lui Marx și Engels din centrul Berlinului cineva a scris cuvintele : „Noi nu sîntem de vină". Poate e simplist — dar oamenii vor avea nevoie și de acum încolo de utopii pentru a supraviețui ; ei se vor cramponа în continuare de speranțe, la prima vedere, deșarte, irealizabile, însă necesare pentru a suporta viața. Asta : în ciuda unor sisteme politice care dispar și apar. Cei nemulțumiți care fac istoria, care o impulsionează, cei care au făcut revoluțiile întotdeauna se vor simți trădați după ce lupta lor a fost încoronată de succes. Așa și cei din mișcările civice din fosta Republică Democrată, care ani de zile s-au luptat cu securitatea, cu birocrația de partid, cu spiritul mic burghez al concetățenilor, considerați complici ai sistemului. Lupta lor a avut succes. Revoluția lor pașnică a învins. Fără ei statul nedrept, împotriva căruia au luptat, poate ar mai exista. Poporul — de fapt, ce este poporul ? — i-a uitat și și-a luat rămas bun de la ei, alegîndu-și chipurile, reprezentanții reali, adică politicienii de profesie familiarizați cu demagogia populistă, demagogică.

William TOTOK

Cartea de piaţă : centru şi margine

Există o tendinţă vădită spre autonomizare a segmentelor marilor conglomerate : revistele să se desprindă de editorii oficiali, părţi ale complexelor muzeale optează pentru un grad sporit de autonomie, editurile de stat preferă şi ele de cele mai multe ori ieşirea de sub tutelă. Mai greu par însă de distrus structurile cristaline care leagă strîns librăriile într-un grup cu monopol absolut asupra vînzării de carte (dacă facem abstracţie de cărţile vîndute la colţul străzii) : Centrul de librării Şi asta nu pentru că nu ar exista şi aici dorinţa de a debloca relaţiile comerciale normale prin eliminarea unei structuri birocratice rigide. Discuţiile pe care le-am purtat pe marginea acestei teme cu trei şefe de unitate, Iri-. Centrul de librării este privită cu încredere sau na Stratulat (Casa cărţii), Valeria Andriescu (Junimea). Valeria Racoviţă (Fortus), ne pot da o idee despre măsura în care desprinderea de cu suspiciune.

Mitropolia nu s-a împăca cu ideea concurenţei

RADU ANDRIESCU — Doamnă Stratulat, am văzut că a fost cedat la parter un spaţiu unui particular, există acum acolo o firmă nouă, Biblioteca creştină Manuel. Despre ce este vorba ?

IRINA STRATULAT — O firmă engleză doreşte să comercializeze carte religioasă, de filosofia religiei în Iaşi Va fi foarte interesant.

RADU ANDRIESCU — Se vor vinde aici şi cărţile Mitropoliei ?

IRINA STRATULAT — Nu, Mitropolia nu s-a împăcat deloc cu ideea acestui potenţial concurent, şi a refuzat o propunere de colaborare. Noi am fost bucuroşi să le punem la dispoziţie acel spaţiu şi credem într-un succes de public. Deocamdată societatea engleză doreşte să testeze piaţa. Tot la parter, în spaţiul care se renovează de vreo doi ani, dorim să formăm un stand de carte în limbi străine, după părerea mea necesară într-o zonă turistică şi un stand de discuri.

RADU ANDRIESCU — Aţi pomenit de cărţile în limbi străine, dar cărţile străine care vin la noi în ţară se găsesc din ce în ce mai rar ; am fost la raionul de carte străină, în materie de carte germană şi franceză nu există aproape nimic, chiar şi cartea rusă lipseşte... Înainte era mai bine reprezentată.

IRINA STRATULAT — Cartea rusă a venit în cantităţi din ce în ce mai mici, cartea germană de asemenea. De altfel comenzile pe care noi le facem vin în timp, un timp care din nefericire se dilată din ce în ce mai mult. Dar sperăm că anul viitor, cînd vom trece la prima formă de privatizare, cînd fiecare librărie va avea personalitate juridică, să pot face ceva concret şi în acest domeniu. Deocamdată relaţiile noastre cu furnizorii din străinătate sînt foarte limitate, pentru că şi posibilităţile noastre legale sînt deocamdate foarte limitate.

RADU ANDRIESCU — Ar fi foarte avantajos pentru librării să iasă de sub tutela statului ?

IRINA STRATULAT — Din punctul meu de vedere nu vom avea decît de cîştigat, şi asta tocmai pentru că mă izbesc de anumite obstacole.

RADU ANDRIESCU — Concret, care ar fi aceste obstacole ?

IRINA STRATULAT — De exemplu eu, ca directoare a **Casei cărţii,** nu pot contacta editurile particulare, nu pot merge în ţară direct în fabrici...

RADU ANDRIESCU — Dar cine face contractele ?

IRINA STRATULAT — Contractele se fac prin veriga intermediară care este Centrul de librării. Revenind la problema editurilor, aş vrea să spun că există în momentul de faţă două surori vitregite : proza scurtă şi poezia.

RADU ANDRIESCU — Da, am văzut că mare parte din poezia propusă cumpărării este scoasă din stocuri mai vechi, sînt cărţi din şaptezeci şi ceva — optzeci...

IRINA STRATULAT — Exact, este poezie bună, pe care noi am adus-o din peregrinările noastre prin ţară, din librării unde zăcea pur şi simplu. Noi am făcut şi comenzi de poezie pentru perioada imediat următoare, dar, în general, în ţară se observă o reţinere în faţa poeziei, şi chiar în faţa prozei scurte.

RADU ANDRIESCU — Reţinere a editorilor ?

IRINA STRATULAT — Nu. editorii vin cu propuneri de poezie şi proza scurtă, însă difuzorii din ţară privesc aceste propuneri cu reticenţă. Acest fenomen l-am sesizat chiar în Centrul nostru de librării. Sîntem asaltaţi, bombardaţi cu romane, cu traduceri, cu reeditări, dar poezia, proza scurtă au de suferit. Nici activitatea editurilor în această perioadă nu este extrem de îmbucurătoare. Editura **Junimea** se prezintă foarte slab în ultimul timp, şi nu ştiu de ce. Aş dori să am o întîlnire cu editorii, să discutăm exact care este situaţia Nici **Cartea românească**, o ofertantă tradiţională de titluri bune, nu ne-a entuziasmat în acest an. Pentru perioada imediat următoare **Cartea românească** nu mai vine cu nimic spectaculos.

La asta nu m-am gîndit

RADU ANDRIESCU — Doamnă Andriescu, ce influenţă credeţi că ar avea ieşirea librăriilor de sub tutela statului ?

VALERIA ANDRIESCU — Cred că ar avea o influenţă pozitivă. Mă gîndesc la faptul că sînt deja foarte multe edituri care au ieşit de sub tutela statului, deci edituri particulare, dar pînă în prezent în librăriile noastre n-au adus mare lucru, în afară de **Humanitas** şi **Roza vînturilor.**

RADU ANDRIESCU — Deci sînteţi de părere că, avînd posibilitatea să conlucraţi direct cu editorii, aţi putea influenţa pozitiv producţia de carte ?

VALERIA ANDRIESCU — Da. Dar nu ştiu în ce măsură fiecare din cei o sută optzeci de librari ai celor treizeci de librării ale noastre, mă refer în special la şefii de librărie, ar şti să colaboreze foarte bine direct cu editurile.

RADU ANDRIESCU — Dar dumneavoastră, librăria Junimea ?

VALERIA ANDRIESCU — Da, librăria **Junimea** ar fi avantajată, pentru că lucrez de aproape douăzeci de ani la Centrul de librării. Aş putea lucra direct cu editurile.

RADU ANDRIESCU — Sînteţi de părere că şefii de librărie mai tineri, care nu au lucrat la Centrul de librării, s-ar descurca mai greu, că ar fi un impediment pentru ei ieşirea de sub tutela statului ?

VALERIA ANDRIESCU — Nu ştiu dacă ar fi un impediment, dar cred că pentru început nu s-ar descurca. Dacă ar fi mai puţine edituri, poate ar reuşi ; dar la numărul mare de edituri care au apărut, nu cred că ar putea realiza un sortiment complet de carte, lucru esenţial pentru o librărie

RADU ANDRIESCU — Credeţi că două sau trei reţele de librării paralele, alternative, ar fi preferabile monopolului deţinut în momentul de faţă de Centrul de librării ?

VALERIA ANDRIESCU — Alternative în ce sens ?

RADU ANDRIESCU — Două sau trei reţele de librării care să se concureze între ele.

VALERIA ANDRIESCU — Nu m-am gîndit la lucrul ăsta. Cred că pentru noi ar fi dezavantajos.

În librăria 23 vindeau blugi

RADU ANDRIESCU — Doamnă Racoviţă, înţeleg că sînteţi o şefă de unitate cu foarte multă iniţiativă, şi aţi vrut să faceţi nişte lucruri aici la dumneavoastră, la librăria Fortus, însă aţi fost blocată. Ne puteţi spune ce s-a întîmplat ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Noi am cerut să se transforme chiria localului de la Centrul de librării către noi, ca proprietari, sau mai bine zis — chiriaşi. Am făcut o cerere la prefectură în acest sens, cerere care s-a trimis spre rezolvare la Centrul de librării Sînt aproximativ trei luni de cînd am depus cererea, însă nu am primit încă nici un răspuns.

RADU ANDRIESCU — Nici pozitiv, nici negativ ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Nu. Motivul invocat este lipsa unei legislaţii pentru privatizarea unităţilor comerciale.

RADU ANDRIESCU — Care este atitudinea Centrului de librării faţă de dumneavoastră ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Nu au nici un fel de atitudine Discuţiile particulare dau de înţeles că fiecare are aceeaşi iniţiativă, dar mai aşteaptă nu ştiu ce ; însă oficial, în şedinţe, nu ni se răspunde în nici un fel Ni se spune să avem răbdare

RADU ANDRIESCU — Care ar fi avantajele pentru această librărie, pentru cumpărători, dacă s-ar ieşi de sub gestiunea Centrului de librării ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Avantajele ar fi enorme, în special pentru cumpărător. În primul rînd m-aş referi la preţuri. Centrul de librării cere foarte mult pentru difuzarea cărţii, lucru care se răsfrînge şi asupra preţului acesteia. Noi am cere mult mai puţin şi sîntem siguri că editurile particulare, care acum preferă de multe ori să-şi vîndă cărţile în stradă, tocmai datorită acestui rabat uriaş de şaptesprezece-douăzeci la sută, ar fi atrase de un rabat de doi-trei la sută, cît le-am cere noi. În plus preţurile sînt în general atît de prost gîndite, încît de exemplu un caiet de muzică este doi lei cincizeci iar coperta de plastic pentru respectivul caiet, care e aşa de prost făcută încît nici nu încape bine pe caiet, costă şase lei. Dacă am avea libertatea de decizie şi la nivelul comenzii şi la nivelul preţurilor, asemenea situaţii aberante ar putea fi mai bine controlate. În momentul în care am face comenzi am putea spune exact defectele, deficienţele mărfurilor. Producătorii deocamdată n-au nici un fel de legătură cu cumpărătorii. Numai prin noi ar putea realiza această legătură

RADU ANDRIESCU — Dacă v-aţi cîştiga autonomia, aţi rămîne pe profilul actual, c

VALERIA RACOVIŢĂ — Am rămîne pe carte şi papetărie, eventual anticariat, sau mărfuri de la producători particulari care să aibă acelaşi caracter, de librărie.

RADU ANDRIESCU — Cantitatea de marfă din import care vă este repartizată vă mulţumeşte ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Marfa din import se repartizează după plan, şi cum noi avem un plan relativ mic, fiind o librărie mică, marfa ne ajunge în cantităţi ridicole. De exemplu am primit o duzină de stilouri chinezeşti la paisprezece lei, sau o sută de creioane chinezeşti ; cum poţi ieşi cu asemenea cantităţi derizorii la raft fără să produci o adevărată revoluţie în cartier ?

RADU ANDRIESCU — Deci aveţi impresia că librăriile mari sînt avantajate faţă de librăriile mici, de cartier ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Nu, nu sînt avantajate, pentru simplul motiv că ele primesc tot la coeficient.

RADU ANDRIESCU — După plan ?

VALERIA RACOVIŢĂ — După plan. Dar cum planul acolo e de zece ori mai mare, au cantitate măcar pentru o zi la vînzare ; ori noi, cu o sută de creioane, nu putem ieşi la raft nici măcar un sfert de oră.

RADU ANDRIESCU — Şi credeţi că dacă aţi cîştiga independenţa pe care v-o doriţi, fondul de marfă ar creşte ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Ar creşte fondul de marfă în sensul că noi ne-am interesa direct de această marfă, am lua-o direct de la sursă, am renunţa la mărfuri cum ar fi truselе Staedtler sau Rotring, care sînt numai pentru studenţi şi n-au ce căuta aici. Deocamdată noi primim la coeficient orice fel de marfă, avem-n-avem nevoie de ea.

RADU ANDRIESCU — Şefii de unitate de la librăriile mai mici sînt consultaţi în privinţa distribuirii mărfurilor ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Sîntem consultaţi numai la planurile editoriale. Dar şi aici, poate mai mult din comoditate marfa se împarte pînă la urmă în funcţie de coeficient, după planul şi numărul de lucrători din unitate, ceea ce nu are nici o legătură cu structura cartierului

RADU ANDRIESCU. — Deci nu se ţine seama de structura cartierului ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Deocamdată mai puţin.

RADU ANDRIESCU — La Casa cărţii mi s-a spus că acesta este unul dintre elementele care se iau în considerare. Vorbeam atunci despre librăria de la Universitate.

VALERIA RACOVIŢĂ — Este adevărat că la Universitate se face o selecţie destul de riguroasă, dar are şi cine face reclamaţiile de rigoare.

RADU ANDRIESCU — La cine vă referiţi ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Profes[illegible] universitari, în momentul în care ş[illegible] că a apărut o carte şi nu s-a primit la librăria Universităţii, iau imediat legătura cu Centrul de librării, studenţii, la fel, ştiu ce să întreprindă cînd este nevoie. Aici sînt copii care nu au cum să-şi apere interesele.

RADU ANDRIESCU — Dacă am ajuns la copii, care este situaţia manualelor şcolare ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Manualele şcolare s-au distribuit, teoretic, direct în şcoli. Însă Centrul de librării a avut un stand cu manuale, de unde a cumpărat cine a putut... Rezultatul ? Aud de la unul sau de la altul că a cumpărat manuale de la talcioc. Or la talcioc nu puteau ajunge decît manuale care s-au scurs direct din depozit sau de la acel stand. Doar Casa cărţii a mai primit ceva manuale, şi acelea doar prin iunie...

RADU ANDRIESCU — Revenind la problema care vă frămîntă cel mai mult, de ce credeţi totuşi că nu vi se acordă acest spaţiu ?

VALERIA RACOVIŢA — Nu înţeleg de ce nu ni se acordă acest spaţiu atîta vreme cît la Casa cărţii s-a dat un spaţiu pentru o librărie particulară (Biblioteca creştină Manuel), iar librăria 23, unde a lucrat domnul Pruteanu, a fost cedată celor din Basarabia pentru a-şi vinde cartea, la preţurile pe care le credeau ei de cuviinţă, practic fără nici un suport legal. E drept că, între timp, librăria 23 a fost închisă, pentru că cei de acolo deschiseseră o consignaţie, vindeau blugi... Şi acum este închisă librăria, dar se poate vedea şi de afară în ce hal a fost adusă. Şi toate acestea în condiţiile în care contabilul şef a declarat că nici un spaţiu nu va ieşi de sub tutela Centrului de librării pînă nu va exista un temei legal.

RADU ANDRIESCU — Care este eficienţa Centrului de librării, dacă ne gîndim că reţeaua de librării din Iaşi este destul de mare ?

VALERIA RACOVIŢĂ — Un singur merceolog nu poate face singur comenzile pentru treizeci de librării, nu poate şti foarte bine de ce are nevoie fiecare librărie în parte. În plus, de librării au ca specialitate filologia cum majoritatea celor de la Centrul cartea tehnică se distribuie inocrent. Noi am primit acum nişte cărţi de hidrotehnică, pentru că ar fi auzit ei că vecinii noştri de la Combinat se ocupă şi cu ridicarea barajelor... Pentru ei, hidrotehnica şi hidraulica înseamnă acelaşi lucru. Cît despre cărţile de medicină, de exemplu, vedeţi în rafturi numai cărţi care nu se vînd. Cărţile bune, cerute, merg toate la librăria de pe Independenţei

Consemnat de

Radu ANDRIESCU

Urmașii domnului Iliescu se confruntă cu o grea moștenire

■ tipografiile sînt de vină ■ nu are ce căuta timbrul literar decît pe cărțile membrilor Uniunii ■ și atunci mai tundeam din tiraje ■ urmașa domnului Iliescu nu poate plăti 84 de oameni ■ la „13 Decembrie" i-au prmit cu pietre ■ 200 000 de dolari despăgubire pentru cămașa lui Hristos

Inginera-șefă refuză să-și pună semnătura pe contract

La ora aceasta, programul tuturor editurilor din țară este întîrziat cu mult. Unii nu și-au încheiat nici măcar pe cel prevăzut pentru 1989, alții, mai fericiți, au reușit să tipărească două-trei titluri din planul pe 1990. Și asta nu fiindcă ar fi secat izvoarele talentului în țara românească: dulapurile de fier sînt bucșite cu manuscrise, literatura exilului așteaptă să fie cunoscută de către cititorul român, și așa mai departe. Tipografiile sînt de vină, spun editorii, în consens perfect. „Prin specificul nostru, noi reușeam să evităm în mare parte cartea social-politică. În ianuarie am retras un singur titlu, și am dat bun de tipar la multe cărți. Primele luni am făcut tot ce se vede, pentru că după aceea au apărut editurile particulare, a crescut numărul de ziare și nimeni n-a mai stat de vorbă cu noi" (Kriterion). „Ne așteptam ca, în sfîrșit, să ne meargă nouă mai bine. Dar iarăși ne-am trezit la marginea tuturor intereselor, cu toate drumurile blocate" (Cartea Românească). „Vine cel de la editura particulară cu cărămida de bani la tipograf și i-o pune pe masă. Și bineînțeles că tipograful îi face lui, că eu n-am ce să-i dau, lucrez la editură de stat". (Albatros). Bine, dar de ce nu acționați în instanță aceste întreprinderi poligrafice? Nu aveți contract cu ei? Nu, anul acesta n-au vrut să semneze contractul. Sau au spus așa: dv. aveți în plan 200 de coli, rămîneți la 100 să facem tîrgul. Am făcut concesii peste concesii, am ajuns la o formă finală care zace de o lună de zile pe biroul inginerei șefe. Refuză pur și simplu să-l semneze". (Delia Dinu, dir. adj., Kriterion). „Numai Combinatul Poligrafic și-a onorat contractele. Ori, noi acolo tipărim tirajele mari, traducerile sau clasicii români, titlurile care aduc beneficiu. Literatura română contemporană, pe care am așteptat atîta s-o putem tipări, și la care, de regulă, se pierde, este blocată în clipa de față. Poligrafii refuză să semneze contracte cu noi". (Magdalena Bedrosian, director, Cartea Românească). „Doar Combinatul Poligrafic, Iașul, Brașovul și Oradea de s-au mai ținut cît de cît de cuvînt". (Al. Chiriacescu, dir. adj. „Albatros"). „Tipografii nu mai ascultă de nimeni. S-au găsit independenți înainte de a fi autonomi. Cei de la „13 Decembrie" aveau șapte-opt edituri particulare între ei, acolo, cînd a intervenit ministerul culturii. Nu mai tipăreau pe nimeni. Ei nu mai ascultă de minister, darămite de centrală! Cînd s-a dus directorul Constantin de la centrală să le schimbe conducerea, l-au luat cu pietre de cum s-a apropiat de poartă". (dir. Mircea, Societatea pentru Prestații Editoriale).

Urmările se reflectă net: „50—60% din ea am făcut din plan, și asta din cauza că n-am renunțat la titluri și am fost primii gata în ianuarie. În august nu ne-au făcut nici un titlu. Și acum sînt cărți date bun de tipar din mai, și nu se mișcă nimic" (Kriterion). „Din 150 de titluri propuse abia au ieșit 62. Mai mult de jumătate sînt în contul anului trecut. Doar treizeci fac parte din planul pe anul acesta". (Cartea Românească). „Am propus de la început 70 de titluri în loc de o sută, fiindcă știam că vor fi probleme. Au apărut 39, toate, bineînțeles, reportate din 1989. Avem acum 58 de titluri în tipografie". (Albatros).

Problema supraviețuii trece pe primul plan

În aceste condiții, cam pe unde se situează editurile noastre în raport cu falimentul? „Noi eram oricum subvenționați de la Centrala Editorială, fiindcă scoatem cărți în limbi de mică circulație, cum ar fi idiș, în număr de cîteva sute de exemplare, sau în tătară. Cu subvenție cu tot, ne-am scos salariile pînă acum. Dar nu știm cît va mai dura asta". (Kriterion). „Nu foarte rentabili, dar relativ rentabili sîntem. Am fost întotdeauna, noi n-am fost niciodată bugetari". (Cartea Românească). „Totdeauna am fost rentabili. Probabil că am fi și acum, dacă am avea o tipografie". (Albatros). „În disperare de cauză, tipografiile s-au orientat anul acesta spre titluri rentabile. Dacă nu, ar fi fost nenorocire, vă dați seama că nu se va face decît vreo 70% din plan, adică vreo 1 000 de titluri din 1 500, la editurile noastre. Pe total va fi un excedent, ceva mai mic decît anul trecut, dar unele vor avea un bilanț deficitar și vor fi susținute de celelalte. Noi ținem socotelile separat, pentru fiecare în parte, dar contul este comun". (dir. Mircea)

Salariații editurilor cîștigă mizerabil. Este absurd să ne închipuim că din lefurile lor pot să plătească bacșișuri la tipografie, sau să reziste tentativelor de mituire ale veleitarilor dornici de glorie literară. Și apoi, chiar dacă ar cîștiga averi fabuloase, salariul lor rămîne același. „De ce să mă fac eu tăițel să scot 70 de titluri, cînd pot să scot șapte și să trăiesc liniștit", opinează calm Cornel Cristescu de la „Albatros". „Așa nu mai merge". „Noi vrem să tipărim cartea românească bună", exclamă la cealaltă extremă Magdalena Bedrosian, „chiar dacă avem salarii mici sau chiar mai mici decît sînt acum. Noi atît vrem, și uite, că nu reușim să facem nici asta". „Deocamdată, Ministerul Culturii, deși relativ autonom prin Hotărîrea 492 a guvernului, nu poate interveni în distribuția beneficiului, care e destinat dezvoltării în proporție de 95% și doar 5% salarizării. Domnul Pleșu nu poate spune: „Gata, dați 40% din beneficiu la oameni". Pînă nu pică legea 57, salariile nu se vor schimba. Așteptăm cealaltă lege a salarizării, care se va da probabil prin ianuarie".

Rentabilitatea devine o problemă de prim plan. Acum, principalul este să supraviețuim. Bineînțeles, ideal ar fi dacă am putea face și o politică literară, dar să fim înțeleși, nimeni nu face politică literară din buzunarul propriu. Așa ceva este cu neputință. (Cornel Cristescu).

Corpul redacțional a fost exagerat în scopul autocenzurii

Problema principală cu care se confruntă editurile este aceea de a opune un sistem rigid, greoi, neadaptabil, unor legi noi, care încep să semene cu legile pieții. „Noi continuăm să tipărim ce vrem noi, nu ce ne cere piața. Vom da faliment zgomotos dacă o ținem așa. Nimeni nu prospectează ce vrea omul de fapt să citească". (Albatros). „Dacă se va aplica hotărîrea guvernului privind hîrtia, se va termina cu noi". (Cartea Românească) „Deși, chiar cu repartiția guvernamentală în buzunar, tot trebuie să plătești pentru hîrtie ceva pe deasupra". „Au apărut vreo patru sute de edituri particulare. Zilele acestea ministerul le citește actele, ca să vedem pe cine atestăm. Nu vor rămîne atîtea. Dar să spunem că vor rămîne optzeci, din care 20 bune. Reprezintă exact cîte edituri avem și noi, deci concurența va fi redutabilă. Editurile de stat vor pieri repede, dacă nu-și dau seama ce se întîmplă". (Centrala Editorială).

Părerile despre o restructurare sînt împărțite. „Centrala ar trebui să se desființeze, dar nu dă semne că are de gînd să o facă". (Kriterion). „Ar trebui să atîrnăm direct de Ministerul Culturii, fără intermediari, să fim autonomi. Pentru asta ne-ar trebui un jurist și un economist, atîta tot. Dar dacă ne-ar da la fiecare un jurist și un economist, mulți din centrală ar rămîne pe dinafară. Au o schemă uriașă, nu știm ce vor face cu oamenii". „Este totuși nevoie de cineva care să intermedieze pentru hîrtie, poate și pentru spațiul grafic". (Cartea Românească). „Dacă am deveni autonomi peste noapte, nu cred că ne-am descurca cu hîrtia. Trebuie create relații noi înainte de a le desființa pe cele vechi". (Kriterion). „N-or să reziste editurile astea supranormate! Dacă din Albatros se vor face două-trei edituri, mai sînt speranțe". (Albatros). Nu știu cît cred ei c-or s-o ducă așa. Urmașa domnului Iliescu la **Editura Tehnică** cere suplimentări de personal, a ajuns la 84 de oameni. Din ce venituri crede ea c-o să țină 84 de oameni, nu știu. Să fim serioși, corpul redacțional era așa de mare în scopul autocenzurii. Nu mai are nici o justificare. Să-și caute și ei colaboratori, să treacă în alt regim. Țin tot felul de oameni care fac colaborări ei înșiși, în loc să-și facă în primul rînd datoria față de editură". S-a pus problema să se desființeze Societatea, dar nu cred că este o soluție. Editurile au început să ne ceară șapte-opt oameni, financiari, contabili, juriști. Nu-mi ajunge personalul să-l împart la toți, eu am aici cîte un om de editură. Am avut aici 90 de oameni, mai sîntem șaizeci acum. Noi deservim optsprezece edituri, trăim din cote plătite de ei. Au fost cîțiva care au spus că vor independență. Doamna Crăsnaru a venit la mine și mi-a spus: „Vreau banii mei, dați-mi banii mei!". „Care bani, doamnă, am întrebat. Ați depus vreun capital cînd ați venit la editura asta?" (Dir. Mircea).

Exerciții de privatizare

Oamenii se frămîntă, caută soluții. Înaintea celorlalți au luat-o cei de la editura **Humanitas**. „Ei au avut un regim privilegiat de la început, domnul Liiceanu a cerut să depindă direct de Ministerul Culturii, fără intermedierea centralei, și domnul Pleșu n-a avut cum să-l refuze. Și înainte ei erau un fel de stat în stat. Acum vor să se privatizeze, dar mare chestie nu-i, singurul cadru legal este cel oferit de legea 15, trebuie să-și evalueze capitalul social, să-l declare la Societatea pentru Privatizare și 30% va fi transformat în acțiuni de 5 000 de lei. Prea mult n-o să fie, și va fi mult mai puțin avantajos decît o întreprindere mică, cum sînt editurile particulare. Asta nu e privatizare, e un exercițiu de privatizare, riscant, care poate duce la faliment. După părerea mea, și pe varianta actuală, a autofinanțării, se pot obține beneficii bune. Dar bineînțeles că Ministerul nu împiedică pe nimeni. Cine vrea să intre în regim de intrerpindere economică, să devină regie autonomă, nu are decît". (Dir. Mircea). „Legea 15 nu este o soluție pentru privatizarea în domeniul culturii. Ce fonduri fixe să evaluăm, că noi nu avem mașini și utilaje? Astea zece birouri și două fotolii? 500 000 de lei nu reprezintă valoarea editurii, care este dată de prestigiul ei, acela contribuie mult la vînzarea cărții". (Kriterion). „Lumea se întreabă de ce nu facem ca în Vest, să tipărim pe de o parte chestii pentru publicul larg, din care să ne întreținem politica literară. Pentru că nu putem. Mă duce mintea și pe mine să scot un Dumas în opt sute de mii de exemplare, dar uite că nu mi se dă hîrtie decît pentru șaptezeci de mii, și n-am făcut nimic". (Albatros). „Cu cartea în germană sau în maghiară am putea ieși pe piața externă, dar condițiile grafice de aici ne dezavantajează față de concurenți, chiar dacă la noi cărțile au fost mai îngrijite decît la alte edituri". (Kriterion). „Unii de la editurile particulare au realizat venituri nete de cîteva milioane în trei-patru luni. Dar ei fac și piraterie literară. Le-a înghițit piața cu un preț imens „Cămașa lui Hristos", dar ei nu negociaseră dreptul de tipărire Editura engleză i-a dat în judecată și a venit hîrtie la Ministerul Culturii să se plătească despăgubire de 200 000 de dolari". (Dir. Mircea)

Liberalizarea prețurilor la carte, această frumoasă treaptă către o economie de piață, pare să fi propulsat editurile pînă în pragul falimentului. „Scumpirea hîrtiei și a operațiilor tipografice ne pune într-o situație imposibilă. Publicul a avut un recul fantastic în fața noilor prețuri.

În condițiile acestea, puțini se mai gîndesc la ce vor publica editurile. Nici dacă ar fi existat faimoasa literatură de sertar, ea nu ar fi putut apare pînă la vremea aceasta, din cauza tipografilor.

Nimeni nu are capodopere în marele sertar editorial, și toată lumea ridică din umeri cînd aude despre asta. Gustul romanului total s-a pierdut, atît de fericiți au fost editorii că pot produce o literatură de ținută bună în condițiile cenzurii.

Noi le așteptăm. Poate că, prin bunăvoința tipografilor și îngăduința pieții, va supraviețui și literatura. Deocamdată este limpede că, departe de a se fi apropiat, ceasul ei de grație s-a pierdut iarăși într-un viitor incert, rezistent la pronosticuri și chiar la speranțe.

Alina MUNGIU

Oameni prea subțiri ca să vorbească despre bani

În urmă cu cîțiva ani a rulat pe ecranele noastre un film sovietic — de fapt gruzin — intitulat „Munții albaștri", în care era vorba despre o editură. Era genul de film la care un spectator occidental nu înțelege nimic sau cel mult se enervează, dar la care noi, bieți orientali și pe deasupra și socialiști, ne țineam cu mîinile de burtă de atîta rîs. Era într-adevăr hazliu tare să vezi cum reușeau editorii aceia să piardă toate exemplarele dintr-un manuscris, cum beau cafele și jucau șah toată ziua, cum trebuia să ceri acordul secretarului de partid ca să muți un tablou, cum existau angajați despre care nu se mai știa dacă s-au transferat sau nu, de atîta timp nu trecuseră pe acolo, cum își acoperea directorul capul cu un manuscris ca să nu-l plouă pînă la scara mașinii. Nu-ți părea deloc rău cînd la sfîrșit începeau să se prăbușească toate, încet dar sigur, mai întîi cărțile, apoi dulapurile, tablourile, pereții, pînă cînd nu mai rămînea decît o grămadă de moloz. Era singurul lucru logic de pînă atunci. La puțin timp după ce văzusem filmul, s-a întîmplat să trec pe un culoar la editura „Cartea Românească" atunci cînd o secretară vărsase pur și simplu pe jos conținutul unui dulap de fier pe care-l răscolea cu amîndouă mîinile. Căuta un ordin de plată sau așa ceva, în vreme ce redactorul-șef îl ducea cu vorba de autor. Autorul arăta a profesor universitar, distins, bătrîn și flămînd. Toți aveau aerul că sînt oameni prea subțiri ca să vorbească despre bani. Vreun minut am stat să mă uit la secretara pe care căzuse necazul. „Ați văzut filmul „Munții albaștri?" am întrebat-o în cele din urmă.

Nu-l văzuse. De asta nici n-a văzut rostul întrebării și m-a refuzat așa de răstit atunci cînd m-am oferit să-i dau o mînă de ajutor.

Capete de rînd

Coletul

Visasem că am primit un colet nu prea mare din partea unui poet de prin ținutul Prahovei, cu care colindasem cîndva în munți. În vis numele său nu apărea prea clar pentru mine, dar el stătea alături, pe un scaun înalt de stejar și chipul îi era tulbure și vîscos ca o apă în care s-ar oglindi amurgul. În timp ce-l priveam mi-a venit în minte un pasaj dintr-un manual plin de instrucțiuni bizare. Cîndva fusesem profesor la un liceu de fete, le predam o materie cu totul insignifiantă și mă simțeam inutil și penibil. Obiectul era atît de greoi și atît de obtuz, încît oricît de mult s-ar fi forțat ele să mă asculte, pînă la urmă picau în plictiseală sau începeau să chicotească în bănci. Fraza pe care tocmai o visam era din acest manual și suna astfel: „Imprimatele în relief pentru uzul orbilor se admit ambalate între cartoane, în sul, sub bandă, într-un tub închis sau într-un plic cu sigiliu." Textul se referea probabil la expedierea pachetelor, căci mai jos am citit: „Greutatea maximă a imprimatelor este de 2 kg., cu următoarele excepții: 1) cărțile dintr-o singură bucată se admit pînă la greutatea maximă de 3 kg; 2) ...„În locul excepției de la punctul 2 am visat un număr infinit de puncte ce se pierdeau în noapte.

Pasajul cu orbii m-a nedumerit și asta fiindcă nu văzusem niciodată pînă atunci o carte în alfabetul Braylle. În visul meu frazele aveau o cu totul altfel de configurație și un alt conținut: fiecare literă era de fapt treapta unei scări în spirală ce se înălța sub un cer gol și roșu ca sîngele și pe care vedeau o mulțime de tălpi urcînd și coborînd, iar fraza întreagă nu era altceva decît acea scară. Numărînd treptele, observai că fraza suna acum altfel: „Imprimatele sînt trimiteri (?) al căror conținut incert se pierde în timpul transportului. Exemple de imprimate sînt: notele muzicale, hărțile de călătorie, notele de plată, listele de prețuri..." Literele izvorau ca niște zaruri mari, negre pe fața poetului și picurau pe treptele scării, care acum părea să fie de marmură. Poetul stătea undeva atîrnat în vid pe scaunul său de stejar și fața sa se ondula ca o apă la lumina apusului. Cu mare greutate citii mai departe: „Cărțile dintr-o singură bucată se admit pînă la greutatea de o tonă. Imprimatele pentru uzul orbilor se admit învelite în hîrtie de staniol sau închise într-un tub sub formă de lunetă. Imprimatele al căror conținut depășește 1,5 tone se leagă în bandaje". Aceste modificări ale textului nu m-au mirat. În vis totul pare răsturnat, și eu eram conștient că mă aflu în vis. În timp ce-mi băteam capul să descifrez sensul textului, am văzut deodată că fața poetului ce se afla acum deasupra mea începu să se întunece. Se întuneca cum se întunecă apa unui rîu cînd deasupra trec norii. Și chiar atunci observai în dreapta mea un colet frumos învelit în hîrtie de staniol și legat cu panglică neagră. Am citit adresa: „D-lui Nichita Danilov: Strada 23 August, nr. 44, Iași, cod 6 600". Pachetul mi se păru extrem de greu. Totul în vis părea exagerat, masiv. Literele ca și culoarea hîrtiei. M-am gîndit: „Visul exagerează realitatea, care e începutul unui lung coșmar. Moartea fiind sfîrșitul lui sau poate începutul unui alt coșmar." Acest gînd m-a făcut să tresar. Gîndul morții îmi răscoli rărunchii. Am tras de un capăt al panglicii și pachetul se desfăcu de la sine: pe un fundal de catifea verde zăcea în fața mea un crucifix de lemn cu trei brațe. Am apucat crucea și ea s-a desfăcut în două. Aveam acum în fața mea două cruci identice, de mărime neobișnuită și mirosind a mosc. Deodată crucile îmi dispărură din mîna și le-am văzut în pat, învelite cu pătura. M-am speriat și am început să tremur. Chipul poetului aflat deasupra mea radia de sarcasm. Văzînd spaima mea, nu-și putea stăpîni mulțumirea. „Tot ce-ai proferat despre colete, părea să spună, zace acum în fața ta. Acesta e textul pentru orbi. Un mesaj din lumea umbrelor!" Am încercat să interpretez în vis textul, descifrîndu-i toate simbolurile.

Ce semn îmi trimitea subconștientul? Ce puteau să însemne astea? Moartea cui îmi vestea visul?

M-am gîndit la rudele cele mai apropiate, la prietenii mei, la mine. Cineva trebuia să moară cît de curînd. Nu cumva eu?

Mi-am pipăit ochii. Erau la locul lor. Mi-am pipăit urechile. Le simțeam, eram viu. Inima îmi era grea ca o piatră desprinsă din caldarîm. Eram viu. Trăiam. Dar ce era cu semnele acestea?

M-am trezit scăldat de sudori. M-am ridicat în capul oaselor și mi-am întins mîna spre sticla pe care o aveam așezată lîngă pat. O făceam în somn? Mai dormeam încă? Visam că beau apă sau eram deja treaz?

De ce-mi era teamă? Tremuram ca un cîine turbat în fața apei. Îmi era sete și nu puteam să beau. Ce fel de față era asta? Poetul avea o față tulbure, plină de vîrtejuri. De ce vedeam ieșind foc din valuri? De ce nu mă puteam apropia de rîul care era patul meu? Crucile de sub pătură se răsuciră sinistru la perete. Două cruci mari, întinse de la un capăt în altul al patului. Învelite cu pătura.

Ce era cu coletul? Cine-l strecurase în casa mea? Ce oră era acum?

Pluteam pe un rîu, mă cățăram pe valuri ca pe acoperișul unei case. Mi-era groază să nu alunec jos și să mă prăbușesc în moarte. Căci știam că jos nu era altceva decît moarte. Am început atunci să mă rog ca să nu mor. Mă rugam din străfundul ființei mele, deși știam că acea clipă era aproape. Mă prindeam cu unghiile de acoperișul de apă: fiecare țiglă era creasta unui val și întreaga casă era un vîrtej de spaimă.

Îmi înfigeam degetele în noaptea adîncă.

M-am sculat în zorii zilei căzut prada unei cumplite neliniști. În fața mea vedeam moartea. Chipul din somn șoptea cu buze de cîrpă la urechile mele de lut: răsuflarea îmi era fierbinte. Nu puteam scăpa de vocea lui: „Cînd te vei trezi, vei înțelege. Cînd te vei trezi, vei înțelege..."

M-am frămîntat așa pînă la prînz, neștiind dacă sînt treaz sau dacă visez. La orele două după amiază, am auzit pe cineva sunînd apăsat la ușa mea. M-am gîndit nu știu de ce că trebuie să fie poștașul și m-am grăbit să trag pătura peste cap. Tremuram de spaimă. Trebuie să fie o telegramă, mi-am zis. O telegramă cu chenar negru. Mi-am adus aminte de paragraful despre telegrame din același manual. Suna astfel: „Telegramele interne se împart în mai multe categorii: telegrame SVH, telegrame de stat, telegrame oficiale, telegrame de serviciu, telegrame particulare. Telegramele SVH, privitoare la siguranța vieților omenești sau calamități, avarii, dezastre, incendii, inundații, cutremure, revoluții etc., nu pot fi emise de către persoane particulare, ci numai de persoane juridice..."

„Război, revoluții, cutremure, siguranță, vieți omenești, repetam în gînd, între somn și realitate. Calamități, avarii, inundații. Aveam groază de cutremure. Ultimul mă prinsese noaptea singur. Blocul era corabie pe valuri: scîrțîia îngrozitor din toate încheieturile.

„Un cutremur", mi-am zis. Soneria se auzi din nou. De data asta și mai insistent. Am tras pătura de pe mine și pe jumătate adormit m-am tîrît pînă la ușa. Da, ghicisem: era poștașul. Își ștergea transpirația de pe frunte. Ochelarii lui cu mai multe dioptrii cercetau vizorul. Am tras siguranța și am deschis.

„Bună ziua, aveți un colet", mi-a spus.

„Ce fel de colet?" am întrebat.

„Probabil cărți. Nu știu, n-am verificat..."

I-am mulțumit și am intrat înăuntru. Transpirînd de nerăbdare, am desfăcut coletul. Mîinile îmi tremurau de teamă, respiram greu. Probabil că aveam febră. Am rupt cartonul și panglicile: în pachet erau două cărți de versuri, de la poetul pe care-l percepusem în vis. Mi-am amintit de glasul care îmi șoptise în somn: „Vei înțelege cînd vei fi treaz..." Eram oare treaz? Nu cumva visam din nou, căzut pradă unui alt delir? Ce trebuia să înțeleg?

Ce era cu crucile din vis, ce simbolizau ele? m-am întrebat. Coperțile erau albe. În vis erau două cruci negre. Am început să mă gîndesc, fără să-mi pot da seama unde se termină realitatea și unde visul. Deodată m-a străfulgerat un gînd și am tresărit speriat: cele două cruci erau cărțile. Și atunci am auzit încă o dată vocea poetului răsunînd sub bolțile somnului: „Orice carte e o cruce pusă pe un mormînt!" Acesta era, pesemne, sensul visului.

Peste două luni am înțeles totul. Sensul visului mi-a fost revelat de realitate: cel ce-mi trimisese coletul, poetul Dan David din vis, era mort.

Nichita DANILOV

Încurcarea literelor

În orice societate teocratică și, prin urmare, totalitară, cartea tinde să devină un lucru încărcat, firește, de un soi de prestigiu sacral, dar nu mai puțin un lucru sau, dacă vreți, un **obiect.** Și ca oricărui lucru sau ustensil, comunitatea pare să-i cunoască pînă la amănunte întrebuințarea Cel care ar putea încerca să evadeze din acest comportament, reglat ca un ritual de neclintit, considerînd „lucrul" din fața sa altfel decît este prescris, tentînd să ajungă dincolo de opacitatea sa relativă (pentru că acest lucru este, totuși, ceva cu o funcție extrem de precisă, însă foarte restrînsă) va fi de îndată îngrădit în mișcările sale: cartea **este** numai atît...

În fața lui **To Biblion** sau **Al Kitab**, comentatorul se va comporta ca atare: Al Kitab este un ustensil, un lucru compus nu din sensuri (așadar din ceva să zicem imaterial) ci tot din părți cu un statut obiectual, nediscutabil și definitiv. Hermeneutul va fi în acest caz un fel de tehnician al literelor, un un algebrist, căutînd un răspuns într-o **ars combinatorica** extrem de complicată, însă oricînd verificabilă și, mai ales, repetabilă. Acesta nu va mai lucra cu sensuri ci, oricît de paradoxal ar putea să pară, cu **numere**, care se pot aduna, împărți, înmulți, ca în orice aritmetică. Iar toate aceste numer vor fi percepute ca un ce **substanțial.** De aceea, comentariul nu va putea să aspire la **noutate,** pentru că încă din start aceasta este nu atît interzisă cît imposibilă. Culturile comentariului, despre care a vorbit în cîteva rînduri un Mircea Eliade, își au originea tocmai într-o asemenea mentalitate, ce refuză invenția. Cartea este un obiect inalterabil, o structură închisă, chivotul Legii. În chip cît se poate de firesc, răspunsul căutat de „hermeneut" nu-i va aparține și, ca în bună ordine matematică, el va avea un aer **impersonal.** În cazul în care aceste răspunsuri nu s-ar mai suprapune, rațiunea nu ar ține de o subtilitate mai mare a comentatorului, ci de o greșeală în urmarea algoritmului prescris, a pașilor obligatorii de întreprins. Cu mai multă atenție greșeala va fi imediat reparată Însă transformarea Cărții **(to biblion, al kitab)** într-o serie de ecuații mai mult sau mai puțin complicate nu exclude eroarea **voită**, scurt spus: erezia.

Îmi pare un fapt revelator că tocmai în aceste culturi care cultivă cartea ca pe un ustensil mîntuitor pot să apară ereziarhi ai literelor și nu ai sensurilor. Un Sabatai Țvi putea să gîndească la faptul unei grăbiri a Judecății finale printr-o subtilă permutare a literelor, facilitată de o limbă precum ebraica, în care consoanele au o preeminență vădită. Erezia sa, generoasă în fond, consistă în înlocuirea vocalelor pentru a accede la un cuvînt blasfemator, însă foarte apr[illegible]t ca grafie de cuvîntul din Carte. [illegible]tințele își schimbă subit virtutea izbăvitoare într-una malefică, iar purtătorul sau recitatorul acestora se transformă fără să știe într-un ins care-l jignește pe Dumnezeu. Cu cît păcatele se înmulțesc cu atîta este mai grabnică venirea celui destinat să le cîntărească. Literele se încurcă, se încîlcesc subminînd Legea, versetele devin o insultă la adresa celui atotputernic.

Din mînia Domnului se va naște astfel o lume nouă. Sau, mai bine sp[illegible] dintr-o „greșeală de tipar"...

Cvadratura cercului vicios

TRADUCERI. Revistele traduc precum în țara lui Papură-Vodă. Fără a-și pune problema drepturilor de autor, uneori, „operînd" textul, adesea în condiții îndoielnice în ceea ce privește calitatea versiunii românești (am întîlnit de ex. „intelligentsia" tradus prin „inteligență). **NOI** nu ne putem juca. Legile internaționale rămîn în vigoare și pentru editurile aflate în țări scăpate de sub dictatură. Pentru fiecare titlu se încheie un contract „en bonne et due forme" cum spun francezii. Sînt de altfel singurii care ne răspund prompt și acceptă („deocamdată", precizează una dintre amabilele corespondente) plata în lei netransferabili. Și totuși unele contracte rămîn blocate: un partener are pretenția de a i se plăti în momentul încheierii contractului. Caz fără precedent (de obicei viramentul se face la trei luni după apariția ediției românești). Patru cărți nu vor putea fi, deocamdată, cuprinse în plan. Păcat. Anglofonii n-au dat nici un răspuns după trei luni de corespondență (o singură excepție nu schimbă datele problemei). Cu sovieticii ar fi mai simplu, mai ales după ce două colaboratoare au reușit să ajungă la Moscova. Sper să nu fie acuzate de o anume revistă că sînt agente KGB. Am pierde la plan. **MANUSCRISE FUGITE.** AL. P., traducător al cîtorva cărți despre criminalistică (foarte căutate pe piață, bune pentru a acoperi pierderile aduse de eseu, poezie, carte științifică) își retrage manuscrisul (aflat în faza destul de avansată de redactare). „Știți, ne spune domnia sa înroșindu-se, un particular îmi oferă cîte un leu de exemplar la un tiraj de două sute de mii". Ne apucă amețeala. N-am putea oferi niciodată asemenea sume. Jena domniei sale nu ne aduce nici o compensație materială. Cît despre cuvîntul de onoare, ce să mai spunem: au trecut peste două luni și nu am văzut cum arată manuscrisul promis pentru jumătatea lui august. **TIPOGRAFII.** Seamănă cu preoții de parohie: cîștigă și de la viu și de la mort. Adică și de la cărțile de tiraj mare (rentabile pentru noi) și de la cele de mic tiraj. Le preferă pe acestea din urmă întrucît manopera de bază (culesul) aduce mai mulți bani. Gurile rele spun că au slăbiciunile pentru autorii în viață, mai ales dacă sînt medici. S-ar părea că nici Mircea Eliade (așteptînd răbdător la tipografia din Iași) nici Eminescu („livrat" într-o „tranșă" mai mică de 30.000 exemplare după luni de discuții cu partenerii din Bacău) nu sînt în viață. Și nici medici. Va trebui să-i evităm dacă dorim să fim în relații cordiale cu culegătorii de semne. Între timp un îngrijitor de ediție ne bîrfește. **AUTORII.** Sînt mulți care așteaptă de ani de zile. Se consideră fie nedreptățiți, fie marginalizați. Zeci de telefoane, scrisori ultimative. Sute de ore de lectură cu manuscrise în fața cărora nu mai poți invoca numele lui Dulea, cum se făcea acum un an. Trebuie să-ți asumi răspunderea. Îți vine să scrii versuri: „O tu în veci prea slăvitule Dulea/Cel ce cu sîrg ai lovit în poeți cu securea...". Vin alte manuscrise. Mai ales memorii, nesemnificative de cele mai multe ori. Și cărți științifice (vor avea loc noi promovări prin institute?). Un romancier preferă concurența particulară pentru reeditarea unei cărți trunchiate acum cîțiva ani. Ne predă o carte nouă: dacă va

(continuare în pag. 7)

Gabriel MARDARE

Luca PIȚU

Închiderea cărții

I. ANTOLOGIA PROVIZORIE

(A) «În mediile literare este, de asemeni, atotputernică ideea unui subiect unic. Și-i lucru rar ca o carte să fie semnată de autorul ei. Nu există conceptul de plagiat : s-a stabilit că toate operele constituie opera unui singur atemporal și anonim. Critica obișnuiește să inventeze autori : Alege două opere deosebite — **Tao to king 1001 și una de nopți**, să spunem —, le atribuie același autor și apoi determină cu probabilități psihologia acestui interesant homme de lettres. Cărțile sînt și ele deosebite. Cele de ficțiune au un singur subiect cu toate permutările imaginabile. Cele de natură filosofică, invariabil, conțin teza și antiteza, rigurosul pro și contra al unei doctrine. O carte ce nu închide în ea propria-i contracarte este considerată incompletă.»

Borges : **Tlön, Uqbar, Orbis Tertius**

(B) «Este posibil să se găsească o soluție în problema amintită dacă vom admite ipoteza că, pe lîngă cunoscuta schemă comunicațională emitător-receptor, mai există și o autocomunicare în care acești doi inși sînt uniți într-unul singur. Cazul la care ne referim, de importanță relativ secundară pentru fiecare om luat în parte, devine dominant dacă examinăm organismul național sau umanitatea în întregul ei în calitate de emitător-receptor al mesajului.»

Iuri Lotman : **Despre cele două tipuri de orientare a culturii.**

(C) «Care va fi noua configurație a mecanismelor și a culturii literare în momentul cînd vechile forme de percepere și de judecată vor fi pătrunse de noua epocă a electricității ?»

Marshal McLuhan : **Galaxia Gutenberg**

(D) «În ziua în care cartea va înceta să fie vehicolul principal al cunoașterii, nu-și va schimba oare literatura sensul ? S-ar putea să trăim pur și simplu ultimile zile ale cărții. Această aventură în plină desfășurare ar trebui să ne facă mai atenți la episoadele trecutului : Nu putem să vorbim la infinit de literatură ca și cum existența ei ar fi ceva de la sine înțeles, ca și cum raporturile ei cu lumea nu s-ar fi modificat niciodată. Ne lipsește, de pildă, o istorie a lecturii. O istorie intelectuală, socială, și chiar fizică : dacă ar fi să-l credem pe Augustin, dascălul său Ambrozie ar fi fost primul om din antichitate care a citit cu ochii, fără să articuleze cu voce tare. Adevărata Istorie este alcătuită din asemenea momente cruciale, lipsite de grai »

Gerard Genette : **Figuri**

(E) «Ideea de carte este ideea unei totalități, finite sau infinite, a semnificantului : această totalitate a semnificantului nu poate fi ceea ce este, o totalitate, decît dacă o totalitate constituită a semnificatului îi preexistă, îi supraveghează inscripția și semnele, este independentă de ea în idealitatea sa. Ideea de carte, ce trimite mereu la o totalitate naturală, este profund străină sensului scriiturii. Este protecția teologiei și logocentrismului contra irupției scriiturii, contra energiei sale aforistice și... împotriva diferenței în general. Dacă distingem textul de carte, vom spune că distrugerea cărții, așa cum se anunță ea astăzi în toate domeniile, dezgolește suprafața textului. Această necesară violență răspunde unei violențe ce nu a fost mai puțin necesară.»

Jacques Derrida : **Despre gramatologie**

(F) «Cartea nu a dispărut, să recunoaștem acest lucru. Trebuie totuși spus că tot ceea ce în istoria culturii noastre și pe scurt în istorie nu încetează să destineze scriitura nu cărții, ci absenței de carte, a continuat să anunțe, pregătind-o, zguduirea. Vor mai fi cărți încă și, din păcate, cărți frumoase. Dar scriitura murală, acest mod ce nu ține nici de inscripție nici de elocuție, manifestele distribuite în grabă pe stradă, și care sînt manifestarea grabei străzii, afișele ce n-au nevoie să fie citite dar care sînt acolo ca o sfidare a oricărei legi, cuvintele de dezordine, strigătele politice — și buletinele cu zecile precum acest buletin, tot ceea ce deranjează, cheamă, amenință și în fine interoghează fără să aștepte răspuns, fără să se odihnească într-o certitudine, niciodată nu va fi închis într-o carte ce, și deschisă, tinde spre închidere, formă rafinată a represiunii.. Manifeste, afișe, buletine, cuvinte de stradă infinite, nu se impun din grija pentru eficacitate Eficiente ori nu, ele aparțin deciziei de moment. Apar, dispar. Nu spun totul, dar ruinează totul, sînt înafara totului. Acționează, reflectă fragmentar. Nu lasă urme : semne fără urme. Aidoma rostirii de pe ziduri, ele se scriu în nesiguranță, sînt primite sub amenințare, poartă ele însele pericolul, apoi se trec pe dată cu trecătorul care le transmite, le pierde sau le uită.»

Blanchot : **Manifeste, afișe, buletine**

II. GLOSA DISCONTINUA

A sosit ora închiderii în grădinile Occidentului ?

Un topos al sfîrșitului îl bîntuie, torturîndu-l, în ultimul secol : **Declinul Occidentului**, **Sfîrșitul filosofiei și sarcina gîndirii**, **Sfîrșitul cărții și începutul scriiturii**, adică Spengler, Heideggerd, Derrida. Iar înaintea lor Hegel, cu arta ce e «treabă a trecutului».

Paradox elementar, incontestabil : spunerea morții viitoare a cărții se adăpostește într-o carte. Aceasta rămîne poate un șiretlic prin care scriitura se îndreaptă spre absența de carte Condiția performativă nu e atinsă, căci proferarea livrescă a sfîrșitului ei nu realizează acest sfîrșit, îl întîrzie involuntar. Dar nu se află loc mai propice contestării cărții decît într-o carte, domeniu excelent al autosubminării salvatoare.

De aici posibilitatea de a interoga noțiunea matematică de limită, mărime fixă de care o mărime variabilă se poate apropia, fără să o atingă în mod obligatoriu. Limita marchează sfîrșitul unei întinderi, iar o suită de elemente ce admit o limită este convergentă. Avînd ca limită infinitul, cartea mereu se va apropia de sfîrșit, nu va înceta niciodată să se apropie de sfîrșit, se va sfîrși la nesfîrșit. Dornică dintotdeauna să ajungă la Marea Întîlnire cu Infinitul, va percepe numai foșnetul inaudibil și nomad al Limitei.

Există Toma de Aquino și **Summa teologică** : există **Summa ateologică** și Georges Bataille. Și mai cu seamă **Apologia** pascaliană, nietzscheana **Voință de putere** și voința mallarmeeană de Carte, al cărei rost ambiguu o transpunere de Șerban Foarță ni-l face palpabil —, ce arată (prin neterminarea lor, prin rămînerea lor în stare de fragment) că lumea nu a putut să se resoarbă într-o carte, că totalizările de tip hegelian poartă hramul precarității, minate de un principiu destructiv infiltrat în inima oricărei ordini, oricărui repaus.

Antonomia lumii și cărții, inevitabilă. Fără contradicția dintre ele se stinge jocul conceptelor, semnelor, referenților. Cînd raportul dintre Carte și Lume se anulează, cursul evenimentelor se oprește, piere conștiința realității, istoria intră în vacanță absolută.

Citatul (B) dă seama de propozițiile bizare din (A).

Departe de a fi numai totalizare, așa cum par s-o vestească epistolele menționate în **Valery față cu idolii săi**, Cartea anunță poate sfîrșitul interminabil al cărții. Minuscul indiciu : poemul **O aruncare de zar niciodată nu va aboli hazardul** + parcimonioasele note din sertarele mallarmeene, editate cîndva de Scherer. Constituite din foi deplasabile, ce pot fi citite conform nenumăratelor ordini determinate de legile permutării, Cartea, vecină în largă măsură cu textul plural ral visat în **S/Z** ori cel inițiat de Queneau în **O sută de mii de miliarde de poeme**, face experiența alterității, modificîndu-se «prin confruntarea iversității părților sale», evitînd astfel mișcarea liniară, sensul unic al lecturii tradiționale, deschizîndu-se oscilației nemărginite între sensuri improbabile, desfășurîndu-se și înfășurîndu-se, împrăștiindu-se și adunîndu-se, țesîndu-se fără încetare în timp ce se destramă, destrămîndu-se necontenit în timp ce se țese. De nu se uită rudenia etimologică dintre text și țesut, o imagine a Cărții e pînza Penelopei. Fără speranța întoarcerii lui Ulise. Sau, mai limpede zis, cu Ulise ce-și amînă indefinit sosirea iminentă. Despre ea e valabil ce rostește Heraclit din Efes cu privire la Physis.

Cartea neastîmpărului semiotic.

La ea m-am referit în **Mallarme și obsesia Cărții**, din numărul octobrie al revitei **Dialog** la văleatul 1978. Acea referire o rescriu acum și aici. Așa să-mi ajute Dumnezeu !

---

clipele vieții

Mihai URSACHI

Viața de zi cu zi în California

Acum în California e vremea numită a Sfintei Ana. E foarte cald.

Totuși Albert a venit însoțit de un tip și o tipă (toți trei foarte aferați) rugându-mă să le dau voie să ia din bucătărie o sobă (obiect ridicul și fără nici urmă de sens). Am fost bucuros să le-o dau. Firește că au cerut și unele recipiente (imense) cu care locuința mea, debaraua etc. sunt pline. I-am rugat să ia douăzeci, dar ei nu au vrut decât trei.

Noaptea, în jurul orelor trei, Albert studiază ghitara.

Îmi place acordul său spaniol, și melancolia incipientă a strunelor lui. Studiază cam 25 de minute, apoi se odihnește mult timp, și lipsește aproape definitiv.

În lunga lui lipsă, la o oră cu totul nepotrivită, la ușa mea cineva a bătut violent. Am lăsat să aștepte, savurând propria mea nerăbdare, apoi am deschis. Era un băiat mult mai tânăr, care mi-a povestit ceva despre soba altcuiva (sunt călduri ucigașe în California, acum mai ales, la vremea numită a Sfintei Ana). I-am arătat locul gol din bucătărie, a recunoscut imediat, a plecat ispășind, însă nu fără optimismul ireparabil al Americanilor. Cerea și recipiente.

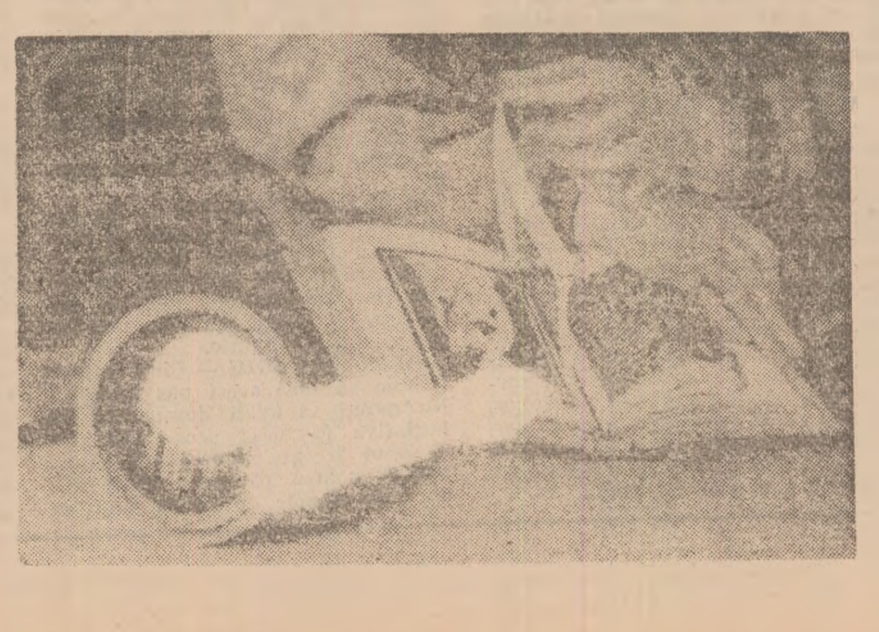
I-am arătat ușa (impracticabilă) a nebunului Albert (cameră plină de papagali, manechin de femeie chioară la geam) și tăblița pe care l'am îndemnat să înscrie un text creativ. A făcut. Precipitarea mișcărilor lui juvenile continuă să mă intrige, chiar după trecerea atâtor nopți.

Peste tot guvernează o stranie liniște, un uragan imobil de căldură și soare. Casele (toate de lemn) fac scântei.

CVADRATURA CERCULUI VICIOS

(urmare din pag. 6)

avea succes, mă indoiesc să o putem deedita. Nu avem bani. ROZĂTOARELE. Prezente peste tot. Nu cele umane : cele care ne rod cablul telefonic. cele care „gustă" din manuscrisele lăsate pe masă. Am răsfoit și cu un opus preferat de șobolani : ce gusturi ciudate mai au și ființele alea. Între timp așteptam repartizarea unui spațiu. Amînări, refuzuri volante. Sînt peste 500 de solicitanți în calitate de mici sau mari întreprinzători. Nu am avut cîștig de cauză timp de trei luni Sintem totusi optimiști. Șobolanii nu ne pot roade „visele de catifea" atribuite de un vajnic eseist. PRESA E CU NOI. Și cea de AZI și cea care ne CONVORBEȘTE comparînd ineficiența noastră cu productivitatea editurii „Humanitas" (avînd totuși un alt patrimoniu) sau cu mobilitatea editurilor franceze (vizitate de o colegă de la Editura Eminescu la fel de nefericită ca și noi în ceea ce privește aparițiile în 1990). „Comparaison n'est pas raison" susținea cineva. Deocamdatănici unul dintre falnicii „purtători de cuvînt ai meselor de cititori" nu ne-a prezentat vreun manuscris care să fie și de mare ținută și aducător de bani. De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere. Editorul nu e totuși Dumnezeu. LIBRARUL ȘI EL. Dacă (și numai dacă) îi dăm „cărți de succes". Pe care le-am vinde și noi, la colț de stradă, cum fac particularii, fără a plăti 25% din valoarea mărfii. Trec luni de zile și răspunsurile la ancheterea de tiraj întîrzie. Unii librari se privatizează (folosind cunoștințele făcute de stat) și nu riscă să se angajeze. Între timp frații noștri, tipografii, au devenit mai activi. Dar fără confirmarea de tiraj plătești din propriul buzunar. Așteptăm ajutorul celor supărați de inactivitatea noastră Poate au finanțe.

ALEXANDRU DOBRESCU — **O altă chestiune legată de problema învăţămîntului este aceea a programelor şcolare. Dacă, de pildă, în general la obiectele ştiinţelor exacte presupun că nu s-au făcut modificări, la obiectele umaniste sînt necesare schimbări foarte mari. Care este situaţia în clipa de faţă ?**

MIHAI UNGUREANU — Programa trebuie să fie în corelare şi cu manualele şcolare, instrumentul de lucru principal al elevului. Ori la ora aceasta învăţămîntul nu dispune de manuale cu totul noi, aşa cum ne-am dori. Mai exact ar fi necesitat un efort tipografic imens tipărirea manualelor noi.

ALEXANDRU DOBRESCU — **Nu ar necesita şi un efort de concepţie ?**

MIHAI UNGUREANU — Şi de concepţie, fără îndoială, dar în primul rînd tipografic. Gîndiţi-vă că numai la limbile străine este nevoie de un milion două sute de mii de exemplare de manuale de a II-a, a III-a şi a IV-a. De unde atîta hîrtie, de unde atîta spaţiu tipografic, de unde atîţia lucrători pentru a tipări şi un nou manual de clasa a V-a, care este gata, şi de-a VI-a şi de-a VII-a şi aşa mai departe.

ALINA MUNGIU — **Care este părerea dumneavoastră în chestiunea perfecţionării cadrelor ? Am înţeles că sînt două poziţii. Unii susţin că Universitatea — deci cei care au pregătit aceste cadre — sînt cei care ar trebui să se ocupe de perfecţionarea lor, iar alţii susţin că trebuie rămas pe o structură separată, de tipul acestui institut de perfecţionare a cadrelor. Care este părerea dumneavoastră ?**

EUGENIU DIMA — În ce priveşte sistemul de perfecţionare ciclică a cadrelor diactice părerile sînt împărţite chiar în cadrul Ministerului. În sensul că la sesizarea unui număr foarte mare de cadre didactice sistemul de perfecţionare post-universitar practicat pînă acum nu este altceva decît o reluare a unor cursuri pe care absolvenţii le-au parcurs deja în perioada studiilor universitare. Se preconiza înfiinţarea unui Institut de perfecţionare la care profesorii să adere la cursuri opţionale. Adică mă refer la necesităţile pe care le simte fiecare cadru didactic, în sensul că îşi poate alege ca sistem de perfecţionare predominant perfecţionarea în domeniul metodic, respectiv pedagogic, psihologic, logica, şi o poate face nu la un singur profesor. S-a mai lansat ideea că aceste cursuri să nu fie obligatorii, să nu aibă un caracter ciclic. Sînt de părere că această perfecţionare trebuie să fie un stimulent ca pe baza rezultatelor obţinute persoana, profesorul, învăţătorul, educatoarea să poată rămîne sau nu pe poziţia pe care o are.

Domnul în locul tovarăşului

ALINA MUNGIU — **Primul lucru care s-a decis în învăţămînt imediat după revoluţie a fost depolitizarea acestuia. Motiv pentru care s-au scos toate materiile care erau cît de cît politice. Întrebarea este dacă în acest fel chiar s-a realizat o depolitizare sau nu. Dacă anumiţi profesori, care erau convinşi de ceea ce predau, nu predau cumva în continuare. Cazul concret la care mă refer este la fostul Liceu „V. Alecsandri" — este o şcoală generală acum. Ştiu că directorul respectivului liceu stă în cabinetul său cu poza domnului Iliescu pe birou, exact în locul unde era altădată portretul tovarăşului. Ştiţi de asemenea situaţii ? Şi dacă ştiţi, ce măsuri aveţi de gînd să luaţi ?**

MIHAI UNGUREANU — Am remarcat acel portret cu dedicaţie, este, mă rog, probabil o amintire personală pe care domnul director insistă în a o păstra în birou. Sigur că nu este locul cel mai potrivit. Acesta ar fi acasă la dumnealui. Dar revenind la fondul problemei, depolitizarea învăţămîntului, aici ne întrebăm, desigur, dacă am reuşit să scăpăm de tot balastul acela inutil. Pe de altă parte mă întreb : totuşi cine preia anumite sarcini în domeniul educaţiei patriotice, pentru că şi aceasta este o componentă a politicului Unele colective de elevi au dat semne de radicalizare care nu s-au stins în timp...

Cu plugul de lemn prin ogoarele pedagogiei (II)

● directorul şcolii stă cu portretul lui Iliescu pe birou ● situaţie catastrofală a educaţiei sexuale ● calculatoarele se ţin în dulap, să nu le strice elevii ● cu domnii senatori am purtat discuţii ● ne-ar mai trebui la ora actuală în jur de două sute de clase ● pe copiii handicapaţi nu-i facem decît să supravieţuiască ● profesorii sînt categoria cu cea mai mică retribuţie ● s-au primit la Liceul „C. Negruzzi" manuale cu fotografia răposatului ● asta-i situaţia ●

De unde atîta hîrtie, spaţiu tipografic, lucrători ?

ALINA MUNGIU — **Radicalizare în ce sens ?**

MIHAI UNGUREANU — Acea contestaţie a comunismului, a trecutului, a unor metode vechi, a unor directori, a unei persoane. Ne întrebăm dacă au fost folosite totdeauna cele mai potrivite forme.

ALINA MUNGIU — **Dar concret, dumneavoastră cînd l-aţi întîlnit pe acel director cu portretul preşedintelui pe birou, ce-aţi făcut ?**

MIHAI UNGUREANU — Am zîmbit pur şi simplu amîndoi, nu-şi avea locul acolo. Cazul nu mi se pare foarte ,foarte periculos.

RADU ANDRIESCU — **Au luat contact cu Inspectoratul, parlamentarii de Iaşi ? V-au întrebat părerea, v-au întrebat ce probleme aveţi ?**

EUGENIU DIMA — Personal am avut nu numai discuţii ci schimburi de păreri cu domnul senator Solomoh, spre exemplu despre cuprinderea tuturor elevilor absolvenţi a zece clase şi de opt clase în forme superioare de învăţămînt. De asemenea cu domnul senator Raveica am purtat discuţii referitoare la perspectiva învăţămîntului, la probleme legate de organizare, de nevoile materiale ale învăţămîntului. Am avut de asemenea întîlniri cu domnul deputat Oarză, dar într-un cadru mai larg. Cu alte persoane din Parlamentul ţării, reprezentanţi ai Iaşului, nu am mai avut legături.

Educaţia sexuală, o problemă în continuare marginalizată

ALINA MUNGIU — **În anul 1989 noi am făcut o anchetă în mai multe şcoli din Iaşi cu privire la problema educaţiei sexuale, prilej cu care am discutat la Inspectoratul Şcolar cu doamna psiholog Manta. Cu acest prilej am constatat că situaţia este catastrofală în materie atît de informaţie cît şi de educaţie. Doamna psiholog Manta mi-a spus că de fapt Ministerul Învăţămîntului ar fi trimis nişte instrucţiuni pe care le-a căutat îndelung într-un dulap, fără să le mai găsească, în care erau anumite indicaţii să se facă această educaţie sexuală. Am fost la mai multe clase a XII-a. La unii nu venise nimeni de doi-trei ani să facă educaţie sanitară absolut deloc, ce să mai spun de cea sexuală. Aş dori să vă întreb dacă în contextul acestei reforme s-a gîndit cineva la această chestiune.**

MIHAI UNGUREANU — Da, o problemă marginalizată. Pînă acum şi în continuare. Tot ce pot vă spun este că şi pînă în prezent aceasta a depins în cadrul unităţilor liceale de iniţiativele directorilor. În şcoala în care am lucrat pînă în 1990 au avut loc astfel de activităţi, cu personal calificat.

ALINA MUNGIU — **La ce şcoală ?**

MIHAI UNGUREANU — La Liceul industrial nr. 6, Liceul de construcţii... Cu invitaţi îndrituiti să vorbească despre problema în cauză. Dar, pe plan instituţional, regretăm, nu cunosc dacă s-a mai făcut vreun pas înainte.

ALINA MUNGIU — **Cine anume trebuie să facă acest pas înainte ? Nu puteţi să aveţi dumneavoastră iniţiativa în acest sens ? Eu ştiu că anul trecut situaţia era catastrofală pentru că erau eleve minore, în număr de cîteva sute, cu situaţie de întrerupere de sarcină, cu gravidităţi în timpul perioadei şcolare. Deci pînă la 16 ani ! Era o cifră îngrozitoare. Acum situaţia este şi mai gravă, pentru că oricine se poate duce să întrerupă sarcina şi vă închipuiţi ce se întîmplă cu o fată care este aproape un copil şi care începe prin a-şi întrerupe sarcina din lipsă de educaţie şi informaţie elementară de la vîrsta de 15—16 ani. Cine aşteptaţi să rezolve aceste probleme ?**

EUGENIU DIMA — Sigur că problema în discuţie acum, cine şi cum trebuie să facă educaţie sexuală în rîndul elevilor, trebuie să-şi găsească o rezolvare. Deocamdată însă, deoarece planurile de învăţămînt nu prevăd nimic cu privire la educaţia sexuală în rîndurile elevilor, considerăm că va trebui să intervenim şi vom interveni ca, periodic, în orele de dirigenţie să se parcurgă şi acest aspect al educaţiei.

MIHAI UNGUREANU — Problema aceasta trebuie abordată şi în manualul de biologie. Cred că este cazul nu numai să sugerăm, ci să facem presiuni asupra autorilor de manuale, asupra Ministerului în acest sens. Pentru că în alte ţări există asemenea secţiuni în manuale.

ALINA MUNGIU — **Nu numai că există ; în Suedia, educaţia sexuală începe cam de la clasa a patra, a cincea, iar acum, dacă se face psihologie, există posibilitatea de a se itnroduce şi aici noţiuni de educaţie sexuală.**

ALEXANDRU DOBRESCU — **Dumneavoastră aveţi posibilitatea de a adăuga sau de a scădea ore din planul de învăţămînt ?**

EUGEENIU DIMA — Nu, nu avem

ALEXANDRU DOBRESCU — **Nici măcar de a adăuga ?**

EUGENIU DIMA — Nu, nu.

ALEXANDRU DOBRESCU — **Nici dacă ar fi să proiectaţi o oră de educaţie sexuală pe săptămînă, sau la două săptămîni ? Nu aţi putea-o pune în orar ?**

EUGEN DIMA — Ba da, o punem în orar în cadrul orelor de dirigenţie.

ALINA MUNGIU — **Să vorbim puţin despre structura orelor de clasă. Opţiunea elevului este încă foarte mică, el urmează un program în mare măsură comun cu ceilalţi elevi, nu există nimic opţional. Consideraţi că acest sistem clasic trebuie să rămînă în continuare, sau pot fi concepute anumite alternative ?**

EUGENIU DIMA — Îmi permit să vă contrazic. Nu sînteţi în cunoştinţă cu planurile de învăţămînt. Planul de învăţămînt, pentru toate clasele, prevede disciplinele opţionale.

ALEXANDRU DOBRESCU — **Aici îmi permit eu să vă contrazic, pentru că întîmplător am o fată care este elevă de liceu şi n-are nici o disciplină opţională.**

ALINA MUNGIU — **Aşa cum si eu am întrebat elevi de clasa a cincea, a şasea şi nimeni nu le-a spus despre istoria religiilor, obiect opţional despre care noi am auzit că s-ar introduce în program. A trecut o lună de şcoală şi ei nu ştiu despre acest lucru, nimeni nu le-a spus.**

CONSTANTIN BOSTAN — Probabil că s-a procedat în mod abuziv, adică ele au fost stabilite de la nivelul conducerii şcolii sau de nu ştiu unde şi s-au impus în orar fără să se anunţe că sînt într-adevăr nişte discipline opţionale

ALINA MUNGIU — **Care sînt acestea ?**

CONSTANTIN BOSTAN — În afară de orele de lucru manual, care cam peste tot s-au introdus, există ore de informatică şi pentru clasele de gimnaziu şi pentru cele de liceu ; şi după aceea, în funcţie de posibilitatea reală a şcolii, mai există şi alte alternative.

ALEXANDRU DOBRESCU — **Ore de informatică paralel cu ce, adică între ce şi ce alege elevul ? Asta înseamnă opţional : am trei-patru discipline, sau măcar două, şi aleg una dintre ele.**

CONSTANTIN BOSTAN — În planurile de învăţămînt anul acesta s-au specificat nişte discipline opţionale, dar aici nu se poate aplica ideea aceasta de opţional pînă la capăt pentru că se pune problema de bază materială a şcolii, de cadrele care ar fi în stare să facă lucrul acesta.

Disciplinele opţionale există numai pe hîrtie

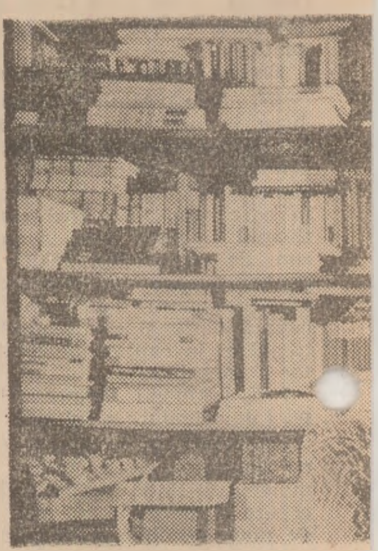
ALINA MUNGIU — **Este o măsură fără acoperire pînă la urmă.**

CONSTANTIN BOSTAN — Lucrurile acestea ar fi într-adevăr bune dacă ar fi să fie decise de elevi, nu în funcţie de necesitatea de a acoperi norma unui cadru.

RADU ANDRIESCU — **Totuşi dacă e vorba de informatică, ce s-a făcut pentru informatizarea şcolilor ? Eu ştiu că la Liceul de Informatică se mai lucrează şi acum cu calculatorul cu cartelă, nişte aparate care ar fi bune numai pentru istoria informaticii. Anul trecut s-a introdus un număr de calculatoare în şcoli, dar nu se foloseau, se ţineau într-un dulap ca să nu le strice elevii. Nu ştiu dacă au fost scoase acum, însă oricum ar trebui înmulţite.**

EUGENIU DIMA — Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei a elaborat un plan la nivel naţional privind nu numai introducerea informaticii şi informatizării în şcoală, ci şi asigurarea unei baze materiale. Deja sînt două tipuri de laboratoare de informatică destinate învăţămîntului gimnazial şi învăţă-

în unele şcol
deţul Iaşi.
RADU AN
spune care s
EUGENIU
în şcolile gi
domină disci
matică, mă
rală nr. 22,
21, nu le ţ
orientat spr
vechi, mă re
nescu", Liceu
Negruzzi", Li
neînţeles Lic
mai vorbim
pus, la Paşc
de exemplu.
tarea Casei
astfel de lab
dar trebuie
un plan de
ALINA M
getul dumne

mîntului li
aceasta am l
introducere
şcoli odată p
concret ?
EUGENIU
de faţă se
pentru anul
n-aş putea s
nînd seama
intervenit, p
mentarea bu
ALINA M
nal calificat
pe care o in
EUGENIU
lile pe care l
tare cu labo
avem ab
matematic
RADU AN
precizare, es
sau aceste l
funcţionale
copiii vor lu
culator ?
EUGENIU
le la care m
logate şi exi

Nu mi-aş

ALINA M
crează în el
de aparate c
EUGENIU
introduc în
ALINA M
vă întreb, p
aţi fi în cli
văţămîntului
această refo
tii ? Si cît d
EUGENIU
actuale nu
nistrul învăţ
MIHAI U
ALEXAN
Dar dacă a
îngrozitoare,
EUGENIU
colit un asp
anume cel
larizare. În
tuaţie care
mânia. Toat
nu este om
mele lui Spi
rioadă scurt
ţile s-au fă
calitate în
cîte cunosc
o şcoală Sp
buie să încep
lui, care am
de 500 de m
timele statis

CL PUB

● Distribuirea și furnizarea energiei electrice tuturor categoriilor de consumatori de pe raza județului Iași, continuitate și siguranță a alimentării acestora

● Transportul energiei electrice în raza județelor Vaslui și Iași

● Execuția lucrărilor de exploatare, întreținere și reparații a rețelelor electrice de medie și joasă tensiune, a punctelor de alimentare și posturilor de transformare a branșamentelor și a celorlalte instalații electrice pentru furnizarea energiei electrice

● Proiectarea rețelelor electrice proprii și ale consumatorilor, pînă la tensiunea de 110 kv inclusiv, execuția lucrărilor de construcții-montaj a rețelelor electrice proprii și ale consumatorilor pînă la tensiunea de 20 kv inclusiv, de pe raza județului Iași

● Îndrumarea tuturor categoriilor de consumatori privind utilizarea cu maximum de eficiență a energiei electrice, acordînd asistență tehnică de specialitate

● Producerea energiei electrice în microhidrocentrale, exploatarea, întreținerea și repararea instalațiilor și agregatelor din aceste unități

● Întocmirea la cererea consumatorilor a bilanțurilor energetice pe întreprindere sau pe utilaje mari consumatoare de energie electrică, cu stabilirea celor mai eficace măsuri de reducere a consumurilor energetice pe unitatea de produs

● Stabilirea soluțiilor tehnico-economice de alimentare cu energie electrică la parametrii ceruți a consumatorilor noi sau a dezvoltării celor existenți

● Revizia, repararea și verificarea metrologică a aparatelor de măsură și control din domeniul electric

● Repararea și verificarea transformatoarelor de putere pînă la 1600 KVA, a echipamentelor de comutație (întrerupătoare de înaltă tensiune, OROMAX etc.), recondiționarea siguranțelor MPR, regenerarea uleiurilor electroizolante TR 30, verificarea mijloacelor de protecție electroizolante

● Examinarea și autorizarea energeticienilor în scopul proiectării și executării instalațiilor electrice.

● Servicii software, programe și asistență tehnică la întreprinderile de stat sau particulare

CONCEPȚIA GRAFICĂ MATI BO./ IMAGO

Joseph BRODSY

Într-o cameră și jumătate

Acea cameră și jumătate (dacă o astfel de unitate de spațiu are vreun sens în limba engleză) în care locuiam noi trei avea parchet pe jos și mama interzicea cu hotărîre bărbaților din familie, mie mai ales, să umblăm prin casă numai în șosete. Stăruia să purtăm pantofi sau papuci în orice împrejurare. Mereu îmi făcea morală pe tema asta și îmi amintea o veche superstiție rusească, era de rău augur, spunea ea, putea prezice moarte în familie.

Firește că mai degrabă s-ar fi putut să considere acest obicei ca lipsă de civilizație sau pur și simplu proastă creștere. Picioarele bărbaților miros și aceea era perioada pre-deodorant. Cu toate acestea îmi închipuiam că într-adevăr puteai foarte ușor să aluneci și să cazi pe un parchet lustruit, mai ales dacă purtai șosete de lînă. Și dacă pe deasupra mai erai bătrîn și firav consecințele ar fi putut fi dezasturoase. Analogia parchetului cu lemnul, pămîntul etc., mă ducea cu gîndul, prin extindere, la orice fel de sol, pe care pășeau rudele noastre mai mult sau mai puțin apropiate și care locuiau în același oraș cu noi. Nu contau distanțele dintre noi, solul era același. Chiar dacă aș fi locuit pe malul celălalt al rîului, acolo unde aș fi putut cîndva închiria o cameră sau un apartament pentru mine, asta n-ar fi fost o rezolvare deoarece erau prea multe rîuri și canale în oraș. Și deși unele erau destul de adînci ca să poată trece pe ele vase de mare tonaj, moartea, mă gîndeam eu, oricum nu le-ar fi băgat în seamă și, în stilul ei furișat, le-ar fi traversat pe dedesubt.

Acum mama și tatăl meu sînt morți. Eu mă aflu pe malul Atlanticului : o cantitate enormă de apă mă separă de două mătuși încă în viață și de verii mei : un adevărat hău suficient de mare ca să inducă în eroare pînă și moartea. Acum pot să umblu în ciorapi prin casă după pofta inimii fiindcă nu am nici un fel de rude pe acest continent. Acum singura moarte cu care aș mai putea fi confruntat este probabil a mea, deși în acest caz ar însemna că emițătorul se contopește cu receptorul. Divergențele în cazul unei astfel de fuziuni sînt minime și tocmai asta e diferența dintre electronică și superstiție. Și totuși, dacă eu nu pășesc în ciorapi pe aceste dușumele din lemn de arțar canadian, n-o fac din pricina unei atari certitudini, nici dintr-un instinct de autoapărare, ci numai pentru că mama n-ar fi fost de acord. Cred că vreau să păstrez lucrurile întocmai cum erau în familia noastră; acum cînd eu sînt tot ce a mai rămas din ea.

2

Eram trei în acea o cameră și jumătate a noastră : tata, mama și eu. O familie, o familie tipic rusească în acele timpuri. Timpurile erau după război și foarte puțini oameni își puteau permite mai mult de un copil. Unii dintre ei nu-și puteau permite nici măcar un tată în viață sau alături de ei : teroarea imensă și războiul își cereau tainul în orașele mari, cu precădere în cel în care mă născusem. Ar fi trebuit așadar să ne considerăm norocoși, mai ales că eram și evrei. Toți trei supraviețuiserăm războiului (și spun „toți trei" pentru că și eu mă născusem înaintea lui, în 1940) ; în plus părinții mei supraviețuiseră și anilor '30.

Cred că se considerau norocoși deși n-au spus niciodată așa ceva. În general nu au fost foarte preocupați de propria lor persoană, decît abia atunci cînd au îmbătrînit și bolile au început să-i asalteze. Chiar și atunci nu obișnuiau să vorbească despre ei și moarte în stilul acela menit să-l înfricoșeze pe interlocutor sau să-l oblige la compătimire. Bombăneau doar sau se plîngeau fără adresă de durerile lor, comentînd pe larg vreun medicament sau altul. Mama se apropia cel mai tare de un astfel de subiect atunci. cînd spunea, arătînd către un serviciu fin de porțelan : „Asta o să fie al tău cînd te însori sau..." și aici se oprea. Mi-aduc aminte cum o dată vorbea la telefon cu o prietenă de departe despre care mi se spusese că era bolnavă : mi-aduc aminte cum mama a ieșit din cabina telefonică pe stradă, unde o așteptam eu și ochii ei atît de familiari aveau o privire cumva ciudată, în spatele lentilelor cu ramă de baga. M-am aplecat spre ea (eram deja cu mult mai înalt) și am întrebat-o ce-i spusese femeia aceea și ea mi-a spus cu privirile ațintite în gol : „Știe că va muri și plîngea la telefon".

Pentru ei totul era ca de la sine înțeles : sistemul, neajutorarea lor, sărăcia lor, fiul lor îndărătnic. Încercau doar să facă față situației cît mai bine : pe masă să fie întotdeauna mîncare — și orice fel de mîncare ar fi fost, să o transforme în porții; reușeau să o scoată la capăt de la o leafă la alta, se doseau totuși cîteva ruble pentru filmele copilului, pentru vizite la muzeu, pentru cărți sau dulciuri. Toate farfuriile, vasele de bucătărie, hainele, lenjeria pe care o aveam erau în permanență curate, lustruite, călcate, peticite și scrobite. Fața de masă era întotdeauna imaculată și foșnitoare, abajurul lămpii de deasupra șters de praf, parchetul măturat și lustruit.

Uimitor era că niciodată nu se plictiseau. Obosiți, asta da, erau, nu însă și plictisiți. Acasă aproape tot timpul erau în picioare : găteau, spălau, circulau între bucătăria comună și camera noastră și jumătate, făcîndu-și de lucru cu cîte un obiect sau altul. La ora mesei firește că se așezau dar cel mai adesea mi-o amintesc pe mama stînd pe un scaun, aplecată asupra mașinii de cusut Singer, reparînd vreo haină, întorcînd pe dos gulere roase de cămașă, peticind sau transformînd vreo vechitură. În ceea ce-l privea pe tatăl meu, nu stătea jos decît atunci cînd citea ziarul sau alteori la biroul său. Seara, obișnuiau cîteodată să urmărească la televizorul nostru tip 1952 cîte un film sau concert. Prilej cu care stăteau pe scaun... Acum un an un vecin l-a găsit pe tatăl meu mort într-un scaun, în camera pe jumătate pustie.

3

A supraviețuit soției sale cu 13 luni. Din cei 78 de ani ai ei și 80 ai lui eu mi-am petrecut numai 32 de ani alături de ei. Nu știu aproape nimic despre cum s-au cunoscut, despre începutul dragostei lor; nu știu nici măcar în ce an s-au căsătorit. Și iarăși nu știu nimic despre cum și-au trăit ultimii 11 sau 12 ani din viață, ani în care eu n-am fost alături de ei. De vreme ce n-o să aflu niciodată aceste lucruri, aș putea foarte bine să-mi închipui că rutina a fost aceeași, că au dus-o chiar mai bine fără mine : mă refer la bani și la faptul că n-au mai fost îngrijorați la gîndul că aș putea fi arestat din nou.

În schimb, n-am avut cum să-i ajut la bătrînețe ; nu am fost acolo cînd au murit. Spun asta nu atît dintr-un sentiment de vinovăție cît din dorința destul de egocentrică a copilului de a-și urmări părinții trecînd prin toate etapele vieții ; căci, într-un fel sau altul fiecare copil repetă evoluția părinților săi. Aș mai putea argumenta că, la urma urmei, vrem să aflăm de la părinții noștri cîte ceva despre propriul nostru viitor, despre propria noastră îmbătrînire ; și mai vrem să învățăm de la ei ultima lecție : cum se moare. Chiar și cel care nu dorește toate astea știe că le poate învăța de la ei chiar și fără voia lui. „Și eu o să arăt tot așa la bătrînețe ? Problema asta cardiacă — sau oricare alta — este oare ereditară ?"

Nu știu și niciodată nu voi ști ce au simțit în decursul acelor ultimi ani. de viață. De cîte ori au fost speriați, de cîte ori au fost pregătiți să moară și ce-au simțit în acele clipe, cum de atîtea ori au sperat să fim iarăși toți trei împreună. „Fiule — obișnuia mama să-mi spună la telefon — singurul lucru pe care-l mai vreau de la viață este să te mai văd iarăși. Asta-i singurul lucru care-mi dă putere". Și peste un minut : „Ce făceai cu cinci minute înainte de a ne da telefon ?" „Spălam vasele". Ah, asta-i foarte bine. E un lucru foarte bun, să speli vasele. Al naibii de bun. Uneori are efect terapeutic".

4

Camera noastră și jumătate făcea parte dintr-o imensă anfiladă, o treime din aripa de nord a unei clădiri cu șase etaje ale cărei fațadă dădeau spre trei străzi și o piațetă. Construcția era unul din acele torturi fenomenale ridicate în așa-zisul stil maur care în nordul Europei a marcat sfîrșitul secolului. Înălțată în anul 1903, anul nașterii tatălui meu, clădirea a constituit evenimentul arhitectonic din acea perioadă a Petersburg-ului și Ahmatova mi-a povestit o dată cum părinții ei o duseseră în cărucior să vadă minunea. În aripa de vest, care dădea cu fața spre unul din cele mai celebre bulevarde din literatura rusă, Litaini Prospekt, locuise la un moment dat Alexandr Blok. Cît despre anfilada noastră, ea fusese locuită de cuplul care dominase scena literaturii ruse prerevoluționare, iar mai apoi, în aceeași măsură, climatul intelectual al emigrației rusești de la Paris, din anii '20, '30 : Dmitri Merejkovski și Zinaida Gippius. Chiar de la balconul camerei noastre și jumătate, Zinka, cea ca un vierme, îi înjura în gura mare pe marinarii revoluției.

După Revoluție, conform principiului de „înghesuire" a burgheziei, clădirea a fost împărțită în bucăți, cu o familie în fiecare cameră. Au fost ridicați pereți între camere — la început din placaj. Ulterior, de-a lungul anilor, scînduri, cărămizi și stucatură aveau să aducă acești pereți interiori la nivelul normelor arhitectonice. Dacă există un aspect infinit al spațiului atunci acesta nu este extinderea lui ci reducerea lui. În mod ciudat, fenomenul de reducere este mult mai limpede. Este mai bine structurat și are mai multe nume : o celulă, o cămară, un mormînt. Extinderile nu sînt decît un gest vag.

În țara mea spațiul locuibil minim este de 9 metri pătrați de persoană. Ar fi trebuit să ne conosiderăm norocoși, deoarece din pricina ciudățeniei aripei în care locuim noi trei aveam parte în total de 40 de metri. Acest exces de spațiu era în legătură și cu faptul că obținusem această locuință după ce părinții mei renunțaseră la 2 camere, fiecare aflată în altă parte a orașului și în care ei trăiseră înainte de căsătorie. Această idee a schimbului — sau mai bine-zis a trocului (dat fiind scopul unui astfel de schimb) — nu poate fi nicicum înțeleasă de cineva din afară, de un străin. Legea proprietății este pretutindeni greu de pătruns dar unele legi sînt mai ascunse decît altele, mai ales atunci cînd proprietarul locuinței tale este statul. Problema banilor nu se pune de vreme ce într-un stat totalitar impozitele nu variază prea mult — cu alte cuvinte, fiecare individ este la fel de sărac ca și vecinul său. Nu poți să-ți cumperi spațiul de locuit: în cel mai bun caz ai dreptul la echivalentul în metri pătrați a ceea ce ai avut înainte. Dacă sînteți două persoane și v-ați hotărît să locuiți împreună, aveți dreptul la totalul de metri pătrați pe care îl însumau locuințele voastre anterioare. Și numai funcționarii de la municipalitate sînt cei care hotărăsc ce anume veți primi. N-ai pe cine mitui atîta vreme cît ierarhia acelor funcționari este la rîndul ei foarte greu de pătruns și primul lor gest este de a-ți oferi mai puțin. Tîrguiala se lungește ani în șir, singurul tău aliat fiind oboseala : poți spera să-i aduci la capătul răbdării prin refuzul tău de a te muta într-o locuință inferioară celei pe care ai avut-o înainte. La baza deciziei lor, în afara aritmeticii elementare, se află o gamă vastă de presupuneri, niciodată legitime, despre vîrsta ta, naționalitate, rasă, ocupație, vîrsta și sexul copilului tău, origine socială și teritorială, ca să nu mai pomenesc de impresia personală care o faci etc. Numai funcționarii știu ce este permis, numai ei pot aprecia ce ți se cuvine și pot să dea sau să ia cîțiva metri pătrați pe ici pe colo. Dar cît de mult contează acei cîțiva metri pătrați ! Ei pot să facă loc unui raft de bibliotecă, sau, chiar mai mult, unui birou.

traducere de Ioana ROTARU

Colectivul de redacție : Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Daniel DIMITRIU, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Codruța Gabriela GAVRIL, Valeriu GHERGHEL, Mădălina GRIGORAȘ (prezentare grafică), Ion HADARCA, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP (secretar general de redacție), Horia ZILIERU.

Administrația : București, Calea Victoriei 133—135, tel. (90) 506618.
REDACȚIA : IAȘI, Casa cu absidă. Centrul civic: telefon (981) 16242
PREȚUL UNUI EXEMPLAR : LEI 5

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.